

Innkalling til møte i Studieutvalget ved Det juridiske fakultet

04.03.2024 kl. 12.30

Møterom 546

Innkalles:

Halvard Haukeland Fredriksen (leder) (a)

Synne Sæther Mæhle (nestleder) (a)

Erling Johannes Husabø (a)

Guri Lindblad (b)

Maria Sandtorv Møller (c)

Thomas Helgaland (d)

Elida Øyjord Rødne (d)

Sekretær: Anne Grethe Nielsen/Ingvild J. Strand

Kontakt: studieutvalget.jurfa@uib.no

ePhorte 2024/236

Neste møte: 17.04.2024, kl. 12.30 i møterom 546.

Sak 6/24 Godkjenning av innkalling og dagsorden

Innkalling:

Dagsorden:

Sak 7/24 Orienteringssaker

1 Protokoll fra SU 17.01.2024. Godkjent på sirkulasjon 19.01.2024.

2 Fullmaktsvedtak:

- a) Mindre justering i studieplan for Master of Laws (LL.M.) in EU and EEA Law om opptakskrav.
- b) Mindre justering i studieplan for Master of Laws (LL.M.) in EU and EEA Law om valgemner, samt tilhørende justering i emnebeskrivelsene for JUS3512 Legal Philosophy - master og JUS3522 Health and Human Rights - master.
- c) Endring av litteraturliste JUS2322 Health and Human Rights in the Welfare State (BA)
- d) Mindre endringer i emnebeskrivelsen for JUS2300 EU and EEA Int. Law and Policy (bachelor)
- e) Mindre endringer i emnebeskrivelsen for JUS3500 EU and EEA Int. Law and Policy (master)
- f) Endring av emnebeskrivelse JUS214 Tings- og immaterialrett
- g) Mindre endring i læringsutbyttebeskrivelsen for JUS2399 Skatterett

Fullmaktsvedtakene fås ved henvendelse til studieutvalget.jurfa@uib.no

3 Studiebarometer 2023

4 Egenvurdering 2023

5 Faggrupper og fagansvarlege i JUS399 Masteroppgåve - Kartlegging, justering og endringsforslag

6 Oppsummering av opptakene våren 2024

Sak 8/24 Saker til drøftelse/høring/uttalelse	
1 SU uttaler	Emneevaluering JUS266-2-A Domsanalyse og domsskriving
2 SU uttaler	Emneevaluering JUS264-2-A God forvaltningsskikk: Etikk, kommunikasjon og konfliktforståelse i forvaltningen
3 SU uttaler	Studiekvalitetsmelding 2023
4 SU uttaler	Fordypningsemner (20 sp) på fremtidens 5. Studieår
Vedtaks saker	
Sak 9/24 Vedtaksforslag	Anmodning om forlenget prøveperiode for spesialemnet JUS266-2-A Domsanalyse og domsskriving Prøveperioden for JUS266-2-A Domsanalyse og domsskriving forlenges med ytterligere to år, til utgangen av 2025.
Sak 10/24 Vedtaksforslag	Endringer i «Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB» Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB blir endra som føreslått.
Sak 11/24 Vedtaksforslag	Emneansvarlig JUS241 Strafferett H24 Professor Jørn Jacobsen trer inn som emneansvarlig sammen med førsteamanuensis Ingunn Fornes i høstsemesteret 2024.
Sak 12/24 Vedtaksforslag	Aktivitetsplan (eksamensplan) 2024/25 Aktivitetsplan for 2024/2025 vedtas.
Sak 13/24 Vedtaksforslag	Forslag om tildeling av undervisningstimar for (i) kvalitetsløft for JUS399/JUS396 og (ii) emneansvar for JUS399 og JUS396 Følgende tiltak får særskilt godskrivning i timerekneskapen i forbindelse med reforma av JUS396 og JUS399: a) Kartlegging, vurdering og justering av fagmøta og den fagansvarleg si rolle i JUS399 (30 timar) b) Etablering av studentkollokvier og andre tiltak som stimulerer til opphald i Bergen (inntil 30 timar) c) oppjustering av den faste timesatsen for emneansvar for JUS399 og JUS396 (frå 30 til 60 timar per semester).
Sak 14/24 Vedtaksforslag	Ny godskrivingsmodell for fagansvarlege tilknytt JUS399 Masteroppgave Den fagansvarleg får godskrive 6 timar som fast sats + 1,5 time per student i faggruppa, per semester.
Sak 15/24 Vedtaksforslag	Forslag om endra namn på faggrupper og samanslåing av to faggrupper tilknytt JUS399 Masteroppgave 1) Faggruppa «Nasjonal og internasjonal naturressurs-, miljø- og energirett» endrar namn til «Klima-, energi- og miljørett»

-
- 2) Faggruppa «Alminnelig og spesiell kontraktsrett» endrar namn til «Avtalerett og obligasjonsrett»
  - 3) «Rettsstat» og «Folkerett og menneskerettar», blir slått saman til «Statsrett, folkerett og menneskerettar» med verknad f.o.m. H2024.
  - 4) Eirik Holmøyvik blir aleine fagansvarleg for faggruppa «Statsrett, folkerett og menneskerettar». Erling Johannes Husabø og Jørgen Aall går etter eige ønske ut av rolla som fagansvarleg.

Sak 16/24	Endring i emnebeskrivelsen for JUS399 Masteroppgave
Vedtaksforslag	Emnebeskrivelsen endres i tråd med forslaget fra emneansvarlig.
Sak 17/24	Endring i studieplan for MAJUR, Rettsvitenskap
Vedtaksforslag	Studieplan for MAJUR, Rettsvitenskap endres i tråd med forslaget i saksnotatet.

Eventuelt

Halvard Haukeland Fredriksen
Leder

Anne Grethe Nielsen
Sekretær

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 7/24-3
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Orientering om studiebarometer 2023

Studiebarometeret er en nasjonal spørreundersøkelse som gjennomføres hver hørt. I 2023 ble undersøkelsen sendt ut til ca. 72 000 studenter. Undersøkelsen spør om studentenes oppfatninger om kvalitet i studieprogrammer ved norske høyskoler og universiteter. Studiebarometeret gjennomføres av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT). Undersøkelsen går til studenter på andre og femte år.

Svarprosenten ved vårt fakultet var i 2023 på 39,5 % hvilket er en øking sammenholdt med 2022, hvor den var 30,2 %.

På overordnet tilfredshet ligger vårt fakultet på 4,1, hvilket er samme score som gjennomsnitt av alle juridiske fag, og en øking fra 3,8 i 2022.

Vi har hatt fremgang på punkter som organisering (0,3 opp), vurderingsformer (0,3 opp) og tilknytning til arbeidslivet (0,4 opp). Fakultetsstyret opprettet i starten av 2023 et arbeidslivspanel for å systematisere samarbeidet med ulike aktører i arbeidslivet om utviklingen av utdanningen. Panelet har årlige møter hvor temaer og utfordringer knyttet til arbeidslivsrelevans diskuteres. Fakultetet har hele tiden fokus på å forklare og videreutvikle arbeidsrelevansen i utdanningen. Dette er også et eget innsatsområde i fakultets handlingsplan for utdanning for 2024-2024.

Fritekstkommentarene fra 2. studieår gjaldt blant annet mengden av obligatoriske aktiviteter, herunder til dels et ønske om at det ikke innføres obligatoriske aktiviteter/oppmøte på 4. og 5. studieår. Studieutvalget er oppmerksom på å passe på at antallet obligatoriske elementer ikke blir for omfattende, men innføring av obligatorisk oppmøte på 4. og 5. studieår er en del av det helhetlige opplegget for ny studieordning, herunder ønsket om at studentene er til stede på campus i Bergen.

Det kom i tillegg flere kommentarer med ønske om retur til mindre eksamener etter innføring av ny studieordning, hvor noen emner ble sammenslått til større emner (inntil 28 studiepoeng). Formålet med sammenslåingen var færre eksamener og større sammenhengende studieflater, for å gi studentene bedre forståelse for sammenhenger mellom deler av rettssystemet som tidligere var del på flere emner. Retur til flere mindre eksamener er ikke aktuelt, men fakultetet har kontinuerlig fokus på form, innhold og vurderingsformer på alle emner.

Fritekstkommentarene fra 5. studieår gjaldt stort sett ønske om mer praksis og mer trening i muntlige ferdigheter. Fakultetet jobber med en ordning om masteroppgaver med ekstern skriveplass samt integrering av Jussformidlingen (JUS325 Rettshjelp) på femte studieår. Videre jobbes det med å innføre muntlig forsvar av masteroppgaver.

[Resultat av undersøkelsen for Det juridiske fakultet.](#)

[Resultat av undersøkelsen for Universitetet i Bergen.](#)

21.02.2024
ANNI

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 7/24-4
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Egenvurdering 2023: Masterprogrammet i rettsvitenskap, UiB

---

1. Generelt om studieprogrammet og Studieutvalgets oppfølging i 2023

Stadieutvalget har behandlet følgende rapporter og evalueringer i 2023:

- DBH-rapportering
- Kontrollkomisjonsrapporter
- Klagenemndvedtak og årsrapport fra Felles klagenemnd
- Studiebarometeret
- SHOT: Studentenes helse og trivselsundersøkelse - tilleggsundersøkelse om psykiske lidelser blant studenter 2023
- Rapport og forslag fra arbeidsgruppen for arbeidslivsrelevans
- Handlingsplan for utdanning 2024-2025
- Emneevalueringer
- Rapport fra eksterne fagfeller
- Rapport fra læringsdesigngruppen: ChatGPT og andre AI-verktøy – muligheter og utfordringer for læring og vurdering ved Det juridiske fakultet, UiB
- Oppsummering av opptakene i våren 2023 (JUSVALG, INTL-JUS og POSTMAJUR) og opptakene høsten 2023 (inkl. MAJUR og MAJUR-2)

Gjennom omfattende innrapportering av ulike saker og tiltak som gjelder studiet, anser vi at Studieutvalget har et godt grunnlag for å følge opp studiet.

2. Emneevalueringer fra de emneansvarlige

I 2023 er det planlagt totalt 12 emneevalueringer, herunder seks obligatoriske førsteårsemner og 6 spesialemner på femte studieår. I skrivende stund har ikke alle emneevalueringene fra 2023 blitt lagt fram for Studieutvalget. Det er forventelig at flere av emneevalueringene fra høstsemesteret legges frem på møte i Studieutvalget i mars.

I emneevalueringene for obligatoriske emner på første studieår rapporterer de emneansvarlige om at emnene fungerer fint. Studieutvalget opplever at de emneansvarlige lytter til det som kommer frem av blant annet studentevalueringene, og det foretas løpende justeringer av f.eks. obligatoriske undervisningsaktiviteter og litteraturlister.

Tilbakemeldingene fra de emneansvarlige er nyttige bidrag i det videre arbeidet med implementeringen av den nye studieordningen, og særlig i arbeidet med nytt femte studieår.

Evalueringsplanen er oppdatert i 2023 for å ta høyde for endringene i porteføljen av valg- og spesialemner samt innfasingen av ny studieordning. Fremover vil alle obligatoriske emner på hvert studieår bli evaluert innenfor samme kalenderår.

Vi viser for øvrig til vedlegg 1: Gjennomførte emneevalueringer i 2023 samt uttalelser fra studieutvalget.

3. Vurdering fra eksterne fagfelle

Fakultetsstyret oppnevnte to eksterne fagfeller i sak 76/19, Professor Torbjörn Andersson ved Universitetet i Uppsala og førstelagmann Magni Elsheim i Gulating lagmannsrett. Rapporten for 2022 ble behandlet i Studieutvalget i januar 2023. Fagfellene har undersøkt om det er samsvar emnenes læringsutbyttebeskrivelser, de studentaktive læringsaktivitetene og eksamensoppgavene som blir gitt for to utvalgte emner på studieprogrammet.

Bestilling til de eksterne fagfellene for 2023 ble behandlet av studieutvalget i mars 2023:

«I hvor stor grad bidrar læringsutbyttebeskrivelsen på det enkelte emne til kontinuitet og progresjon målt opp mot læringsutbyttebeskrivelsen for programmet med særlig fokus på

- *juridisk metode, herunder hvordan juridisk argumentasjon varierer på ulike rettsområder*
- *utarbeide ulike former for selvstendige skriftlige arbeider*

Undersøkelsen avgrenses til obligatoriske emner på 1.-4. studieår.»

Den nye rapporten hadde opprinnelig frist i starten av 2024. Fristen er imidlertid flyttet til senere i vårsemesteret 2024 på grunn av ny ekstern fagfelle. Claes Martinson, professor ved Universitetet i Göteborg, har overtatt for Professor Torbjörn Andersson. Rapporten oversendes til studieutvalget når den er klar.

4. Planlagte eller gjennomførte endringer på emnenivå som påvirker helheten i programmet

Det juridiske fakultet påbegynte høsten 2021 innfasingen av ny studieordning. I 2023 ble studieordningens andre studieår gjennomført for første gang.

Studieutvalget følger opp de nye emnene med evalueringer, både for å følge opp hvordan de ulike elementene i det enkelte emne fungerer, men også for å følge opp hvordan studieordningen fungerer i sin helhet.

På tredje studieår i studieordningen av 2021, som gjennomføres for første gang studieåret 2023/2024, tilbys studentene valgmemner på bachelornivå for første gang. Fakultetet har høsten 2022 og våren 2023 jobbet med porteføljen for valgmemner for å opprette emner på bachelornivå, og kvalitetssikre læringsutbyttebeskrivelsene på emnene som skal tilbys på masternivå. Prosessen har bidratt til en kvalitetssikring av det enkelte emne, men også til å få et helhetlig overblikk over tilbudet av valgmemner.

Valgmulighetene i vårsemesteret på 3. studieår inkluderer utveksling. Samtidig med gjennomgang av valgmemneportefølje har også fakultetets omfattende utveklingsavtaleportefølje blitt gjennomgått og

omarbeidet for å fastsette hvilke avtaler som kan benyttes på 3. studieår og hvilke som må være forbeholdt studentene på 5. studieår.

I 2024 vil det være fokus på å videreutvikle innhold og form på nytt 5. studieår som implementeres fra høstsemesteret 2025.

5. Oppfølging av Studiebarometeret

Svarprosenten var i 2023 på 39,5 % hvilket er en øking sammenholdt med 2022, hvor den var 30,2 %.

På overordnet tilfredshet ligger vårt fakultet på 4,1, hvilket er samme score som gjennomsnitt av alle juridiske fag, og en øking fra 3,8 i 2022.

Vi har hatt fremgang på punkter som organisering (0,3 opp), vurderingsformer (0,3 opp) og tilknytning til arbeidslivet (0,4 opp). Fakultetsstyret opprettet i starten av 2023 et arbeidslivspanel for å systematisere samarbeidet med ulike aktører i arbeidslivet om utviklingen av utdanningen. Panelet har årlige møter hvor temaer og utfordringer knyttet til arbeidslivsrelevans diskuteres. Fakultetet har hele tiden fokus på å forklare og videreutvikle arbeidsrelevansen i utdanningen. Dette er også et eget innsatsområde i fakultets handlingsplan for utdanning for 2024-2024.

Fritekstkommentarene fra 2. studieår gjaldt blant annet mengden av obligatoriske aktiviteter, herunder til dels et ønske om at det ikke innføres obligatoriske aktiviteter/oppmøte på 4. og 5. studieår. Studieutvalget er oppmerksom på å passe på at antallet obligatoriske elementer ikke blir for omfattende, men innføring av obligatorisk oppmøte på 4. og 5. studieår er en del av det helhetlige opplegget for ny studieordning, herunder ønsket om at studentene er til stede på campus i Bergen.

Det kom i tillegg flere kommentarer med ønske om retur til mindre eksamener etter innføring av ny studieordning, hvor noen emner ble sammenslått til større emner (inntil 28 studiepoeng). Formålet med sammenslåingen var færre eksamener og større sammenhengende studieflater, for å gi studentene bedre forståelse for sammenhenger mellom deler av rettssystemet som tidligere var del på flere emner. Retur til flere mindre eksamener er ikke aktuelt, men fakultetet har kontinuerlig fokus på form, innhold og vurderingsformer på alle emner.

Fritekstkommentarene fra 5. studieår gjaldt stort sett ønske om mer praksis og mer trening i muntlige ferdigheter. Fakultetet jobber med en ordning om masteroppgaver med ekstern skriveplass samt integrering av Jussformidlingen (JUS325 Rettshjelp) på femte studieår. Videre jobbes det med å innføre muntlig forsvar av masteroppgaver.

6. Rapporterte utdanningsdata for 2023

Fakultetet rapporterer hvert år kvantitative data til Kunnskapsdepartementet gjennom Database for statistikk om høgre utdanning (DBH). Et utvalg av de rapporterte dataene følger her for at studieutvalget og fakultetsstyret skal være kjent med nøkkeltall for utdanning ved fakultetet. Også tall fra tidligere år er inkludert slik at man kan se utviklingen over tid. Studiepoengproduksjon, antall ferdige kandidater og antall utvekslingsstudenter er av stor betydning for fakultetets økonomi. Rapporterte data gir grunnlag for budsjett 2 år frem i tid.

På grunn av EUs personvernforordning (GDPR) er statistikk basert på individdata anonymisert i DBH. Dette innebærer at enkelte tall i statistikken presentert nedenfor er avrundet til nærmeste 5.

Fakultetet kan ved innlogging få tilgang til de faktiske tallene for UiB, men rapporten her viser statistikken slik den er presentert på DBHs sider, som ligger offentlig tilgjengelig for alle. Tallene som blir presentert i tabellene nedenfor vil dermed avvike noe fra hva som er rapportert i årsrapporter tidligere år.

6.1. Gjennomføringstall

I følge DBH-rapporten «Gjennomføring på normert tid og frafall» var det 55,19 % av studentene som startet på femårig masterprogram i 2018 som fullførte på normert tid, og 9,57 % av studentene falt fra studiet. Dette er det laveste frafallstallet fakultetet har hatt på minst ti år (DBH-statistikken går kun tilbake til startkull 2008).

Studieprogramnavn	2018			
	2023			
	Startkull	Fullført på norm. tid %	Frafalt %	Studerer %
Femårig masterprogram i rettsvitenskap	490	55,19	9,57	35,23
Sum	490	55,19	9,57	35,23

Tabellen her justerer imidlertid ikke for innpassing. Det vil si at studenter som starter hos oss og allerede har emner som innpasses i studiet, og derfor skal studere kortere enn fem år, vil virke til å trekke opp andelen som rapporteres å ha fullført på normert tid. Før det ble opprettet bachelorprogram i rettsvitenskap som kunne innpasses var gjennomføring på normert tid på om lag 30 %. Samtidig vet vi at flere studenter tar permisjon i løpet av det 5-årige studieløpet, en del av de som drar på utveksling blir et semester forsinket i studiet, og det samme blir de som jobber hos Jussformidlingen m.m. Tabellen må derfor leses med visse forbehold.

Tilsvarende tall for gjennomføring på normert tid på toårig masterprogram fra opprettelsen i 2014 og til og med startkull 2021 har et snitt på 68,3 %, og kun to år med frafall på hhv. 3,33 % og 2,17 %.

6.2. Studenttall

Høsten 2023 var det 2410 registrerte studenter ved fakultetet. 1935 av disse, eller 80,29 %, var registrert på det femårige masterprogrammet i rettsvitenskap. Det er studenttall i høstsemesteret som rapporteres offisielt. Tilsvarende forholdstall i fjor var 79,63 %.

Studieprogramnavn	Studiepoeng	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
		Studenter totalt	Studenter totalt	Studenter totalt	Studenter totalt	Studenter totalt	Studenter totalt	Studenter totalt
Ansatt - Det juridiske fakultet	30							
Femårig masterprogram i rettsvitenskap	300	1 895	2 000	2 055	2 050	2 060	1 935	1 935
Innføring i forvaltningsrett for saksbehandlere i kommunal sektor	10				40			
Innføring i juridiske emner	15	20	30		30	30	30	30
Internasjonale studenter - Det juridiske fakultet	30	205	175	170	85	165	175	205
Law of Armed Conflict, with emphasis on maritime operations	10							
Masteroppgave i kommunal ledelse	30							5
Masteroppgave i operativ ledelse og myndighetsutøvelse	30							5
Poststudierett - Det juridiske fakultet	60	80	70	65	65	45	45	50
Rettslig, politisk og økonomisk handlingsrom for kommunal ledelse	20					30	25	
Særskilt valgemen jus	30	150	155	150	135	145	120	95
Toårig masterprogram i rettsvitenskap	120	65	70	70	85	90	95	75
Sum		2 425	2 500	2 510	2 490	2 560	2 430	2 410

6.3. Kjønnfordeling

I høstsemesteret 2023 var 1375 av de 1935 studentene på det femårige masterprogrammet i rettsvitenskap kvinner. Dette utgjør en kvinneandel på 71,1 %. Tilsvarende var kvinneandelen på det toårige masterprogrammet i rettsvitenskap 60 % (45 av 75). Av innreisende utvekslingsstudenter høstsemesteret, var 68,29 % kvinner (140 av 205). Av det totale antallet studenter ved fakultetet (2410) er kvinneandelen på 69,29 %, opp fra 67,49 % for et år siden.

UiB totalt har en kvinneandel på 61,28 % blant studentene.

Opptak og søker tall for høstsemesteret 2023 ble rapportert til fakultetsstyret i sak 99/23.

6.4. Ferdige kandidater

År	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antall	350	380	370	420	465	440

Antall oppnådde kvalifikasjoner i 2022 var rekordhøyt og antallet i 2023 var ikke langt unna. Årsaken til dette er sammensatt. Noe skyldes studenters forsinkelser av ulike årsaker som gir opphopning for når studentene leverer masteroppgaver (f.eks. var det 50 studenter på toårig master som fullførte graden i 2023) og noe det høye antall studenter på 4. og 5. studieår.

6.5. Ferdige jurister ved de tre juridiske fakultetene (kun master i rettsvitenskap 5- og 2-årig)

	2019	2020	2021	2022	2023
UiO	325	500	415	385	380
UiB	380	370	420	465	440
UiT	125	115	115	155	150

De tre siste årene har fakultetet i Bergen uteksaminert flere ferdige masterkandidater i rettsvitenskap enn Oslo.

6.6. Total studiepoengproduksjon

Tabellen viser oversikt over ny egenfinansiert studiepoengproduksjonen i henhold til studieprogrammet hvor emnet primært tilhører. Studiepoengproduksjonen er samlet i såkalte studiepoengsenheter som utgjør 60 studiepoeng, altså normert studiepoengproduksjon per studieår.

Det har vært en trend under Covid-19-pandemien at studentene har produsert flere studiepoeng enn de ellers gjør. For Det juridiske fakultet har produksjonen vært forholdsvis høy også i 2023, og den er høyere enn i 2019.

	2019	2020	2021	2022	2023
▶					
Studiepoengproduksjon i 60 studiepoengsenheter	Studiepoengproduksjon (60 stp. enh.)	Studiepoengproduksjon (60 stp. enh.)	Studiepoengproduksjon (60 stp. enh.)	Studiepoengproduksjon (60 stp. enh.)	Studiepoengproduksjon (60 stp. enh.)
Sum egenfinansierte emner uten ph.d.-emner, Bergen Summer Research School og EVU	1 829,96	1 916,68	2 039,03	1 927,52	1919,15

6.7. Karakterfordeling

Alle karakterer, uavhengig studentkategori/studienivå inkludert masteroppgaver¹.

Karakterer for alle emner med A-F ved Det juridiske fakultet inkludert masteroppgaver	A	B	C	D	E	F	Totalt
2021	13,95	30,77	37,14	12,67	3,45	2,02	100 %
2022	11,87	28,98	37,04	15,00	4,16	2,96	100 %
2023	11,43	30,31	37,99	14,72	3,9	1,64	100 %

Karakterfordeling masteroppgave*	A	B	C	D	E	F	Totalt
2021	34,2 %	31,35 %	24,35 %	8,55 %	1,55 %	0,00 %	100 %
2022	27,3 %	34,24 %	28,04 %	7,94 %	1,49 %	0,99 %	100 %
2023	22,76 %	39,39 %	29,32 %	7,66 %	0,88 %	0,00 %	100 %

*Samlet for JUS399, JUS396 og JUS397 vår og høst.

¹ Det er i tidligere egenvurderinger rapportert karakterfordeling hvor masteroppgaven ikke er inkludert. Denne statistikken er ikke lenger tilgjengelig på DBH. Tallene for 2019 i denne rapporten vil derfor avvike fra tall rapportert tidligere år. Alle emner ved fakultetet er inkludert i rapporten.

6.8. Utsvekslingsstudenter

I 2023 var det totalt 505 utvekslingsstudenter (inn- og utreisende) ved fakultetet (mot 295 i 2021 og 460 i 2022). Dette er det høyeste tallet fakultetet noen gang har hatt. Disse fordeler seg på 205 utreisende (opp fra 195 i 2022) og 305 innreisende (opp fra 265), og vi er nå på et nivå høyere enn det vi så før pandemien, der vi fra 2016 til 2019 lå mellom 410-440 samlet. At utvekslingstallene rapportert i 2020 og 2021 er lavere enn tidligere år, skyldes restriksjoner og usikkerhet grunnet koronapandemien.

Studenter rapporteres som utvekslingsstudent i sitt siste utvekslingssemester. Dermed vil studenter som er på utveksling hele studieåret 2023/2024 først rapporteres for våren 2024.

Tabellen nedenfor viser de samlede utvekslingsstudentene fordelt på inn/ut og type avtaler².

Utsvekslings- studenter	2019			2020			2021			2022			2023		
	Inn	Ut	Tot.	Inn	Ut	Tot.	Inn	Ut	Tot.	Inn	Ut	Tot.	Inn	Ut	Tot.
Barentsplus	5		5												
Bilaterale avtaler	25	125	150	20	50	75	15	25	35	15	65	80	20	65	85
EEA Grants / Norway Grants							5		5	5		5	5		5
Erasmus +	215	60	275	150	65	215	200	45	245	235	125	360	260	125	385
Erasmus + Global Mobility										10		10	15	5	25
Fulbright															
Individbaserte avtaler		5	5		5	5					5	5		5	5
Nordplus		5	5		5	5									
UTFORSK															
Sum	245	195	440	175	130	305	230	65	295	265	195	460	305	205	505

Mens et flertall av våre utreisende studenter tradisjonelt sett har dratt gjennom fakultetets bilaterale avtaler, ser vi at flertallet de siste årene har dratt gjennom Erasmus+-programmet. Pandemien har vært sterkt medvirkende til dette. Også det store flertallet av innreisende studenter kommer gjennom Erasmus+-programmet, noe som er uendret fra tidligere år.

² Summen av kolonne «inn» og «ut» stemmer ikke nødvendigvis med tallet som rapporteres i kolonnen «totalt». Avviket skyldes måten DBH avrunder tallene på, av personvern hensyn.

Vedlegg 1: Gjennomførte emneevalueringer 2023

JUS214 Tings- og immaterialrett

Emneansvarlig	Torger Kielland
E-post	torger.kielland@uib.no
Dette emnet har mer enn én emneansvarlig	- Ja
Emneansvarlig	Ingunn Myklebust
E-post	ingunn.myklebust@uib.no
Evalueringen gjelder	JUS214 Tings- og immaterialrett
Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt	Vår 2023
Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke? - Obligatorisk oppgave er droppet for å få bedre tid til andre undervisningsaktiviteter i et travelt vårsemester (mange helligdager). - Kurset er som følge av utelatelsen av obligatorisk kursoppgave omstrukturert slik at faget er klarere oppdelt i en tingsretts- og en immaterialrettsdel	
Kursets struktur Kurset er bygd opp slik at studentene forut for forelesningene selv studerer gjennom pensumlitteratur (det er laget en liste over hvilke deler av pensum som er relevant for de ulike forelesningene) og videoer på MittUiB. Dette følges opp av mer spesifikke læringsoppgaver hvor temaene som studentene har studert og som er gått gjennom på forelesning, behandles nærmere i arbeidsgrupper og storgupper.	
Digitale elementer i kursgjennomføringen Digitale ressurser på MittUiB, blant annet i form av videoer	
Litteratur Kurset er godt dekket gjennom eksisterende litteratur. Tingsretts- og immaterialrettsdelen dekkes gjennom utdrag fra to lærebøker, som suppleres med artikler som dekker mer spesifikke temaer.	
Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt? Arbeidsbelastningen vurderes til ca. 40 timer	
Forelesninger Forelesningene er ikke ment som en vegg-til-vegg-gjennomgang av hele pensum, men tar for seg mer	

spesifikke emner som det går nærmere inn i.

Hoveddelen av forelesningene har også hatt to forelesere, slik at forelesningen i større grad blir en samtale mellom disse mer enn en kateterforelesning.

Vi forsøker å trekke studentene mer aktivt inn i forelesningene ved bruk av verktøy som Mentimeter.

Det har vært et mål at forelesningene ikke skal tas opp (selv om det unntaksvis har vært gjort), slik at studentene må møte opp og delta mer aktivt i forelesningene.

Storgrupper og seminarer

Det har vår 2023 ikke vært lagt opp til at studentene skal presentere noe. Men til våren 2024 legges det opp til at en av fire storgrupper skal bestå i en prosedyreoppgave.

Forberedelsen og aktiviteten blant studentene varierer.

Arbeids-/seminaroppgaver (1.-3. studieår: til arbeids- og storgrupper, 4. studieår: til seminarer)

En av storgruppeoppgavene er hentet fra det gamle kurset i Tingsrett, men de fleste oppgavene er nyskrevet.

Oppgavene har generelt fungert bra. Vi har fått tilbakemeldinger på at enkelte av arbeidsgruppeoppgavene er for omfattende i forhold til ordgrensen. Vi har derfor forsøkt å nedskalere disse noe, slik at studentene har nok plass til å svare tilfredsstillende på oppgaven.

Obligatorisk oppgave

Obligatorisk oppgave er droppet for å få bedre tid til andre læringsoppgaver.

Sensorkorpset

Ement har et mer eller mindre fast sensorkorps, men med enkelte utsiftinger fra år til år.

Frister er fulgt opp

Sensor er fulgt opp gjennom skriftlige tilbakemeldinger i forbindelse med nivåkontroll.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Begge emneansvarlige (Lunde og Kielland) var involvert i utformingen av eksamensoppgavene og sensorveiledningene til ordinær eksamen og kontekstamen.

Eksamensoppgavene som ble gitt var ved begge eksamaner praktikumsoppgaver.

Det ble avholdt oppgaveutvalgsmøte ved både ordinær eksamen og kontekstamen. Det ble gitt gode tilbakemeldinger som det ble tatt hensyn til ved utformingen av den ferdige oppgaven.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

A: 26
B: 94
C: 132
D: 30
E: 8
F: 4

(Karakterstatistikk for første gang kurset gikk, V22 var dessverre ikke tilgjengelig fra studieårsansvarlig)

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

-

Andre elementer knyttet til eksamen som bør påpekes

Nei

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Har ikke mottatt digital tilbakemelding.

På referansegruppemøtet ble det gitt uttrykk for bedre "synkronisering" mellom ulike læringsaktiviteter, slik at disse i større grad behandles samme tema på samme tid.

Dette er søkt tatt hensyn til ved en justering av undervisningsopplegget forut for undervisningen vår 2024-

Internasjonalisering

For immaterialrettsdelen av faget inngår EØS-rettslige kilder som en del av kildene studentene må ha kunnskap om.

Disse kildene er dels engelske (men er også tilgjengelig i dansk oversettelse). En av pensumartiklene er på engelsk.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Kurset fungerer godt.

Studentene føler nok at bredden de emne som tas opp i faget, er utfordrende. Dette er søkt tatt hensyn til gjennom å i større grad dele faget opp i mer spesifikke problemstillinger, for så å trekke de større linjene mot slutten av faget.

Lokaler og undervisningsutstyr

-

Andre forhold som bør kommenteres

-

1

SU uttaler

Emneevaluering JUS214 Tings- og immaterialrett

Studieutvalget takker de emneansvarlige for evalueringen og noterer seg at emnet overordnet fungerer fint.

SU har merket seg at de emneansvarlige har fulgt opp tilbakemeldingene fra studentene og tydeliggjort oppdelingen mellom tingsrett og immaterialrett i undervisningen samt justert arbeidsgruppeoppgavene ut fra tilgjengelige ordgrenser. Dette vitner om emneansvarlige som lytter til studentenes innspill og kontinuerlig vurderer forbedringer av undervisningsopplegget.

SU støtter opp om innføring av prosedyreoppgave i vårsemesteret 2024 og ønsker gjerne en tilbakemelding på dette ved neste evaluering.

JUS215 Juridisk metode

Emneansvarlig

Erik Monsen

E-post

erik.monsen@uib.no

Dette emnet har mer enn én emneansvarlig

- Ja

Emneansvarlig

Camilla Bernt

Evalueringen gjelder

JUS215 Juridisk metode

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Vår 2023

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Ja. Små endringer i alternativ semesteroppgaver, og noen få endringer i forelesningsrekken.

Kursets struktur

- Ingen tilbakemeldinger fra studentene om ubalansert sammensetning. 2 storgrupper og 3 arbeidsgrupper. Vi mener dette er balansert.
- Opplegget er designet i lys av læringsutbyttebeskrivelsen og vi legger stor vekt på at oppgavene skal besvares i lys av beskrivelsen.
- Forelesningene dekker læringsutbyttebeskrivelsen - dette gjelder både forelesninger over pensum og forelesninger relatert til oppgavetyper domsanalyse. Det samme gjelder stor- og arbeidsgrupper.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Opplegget har vært ganske likt siden oppstart: forelesningsvideoer, modulbasert struktur på mitt.uib. Vi har ikke prøvd noe nytt v-23.

Litteratur

Læreboken er tilstrekkelig og synes å fungere godt. Kurset er i stor grad designet på basis av læreboken. Vi vurderer hele tiden endringer i lys av hva som blir publisert innen emnet.

Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt?

Vi vurderer totalbelastningen som akseptabel. Det er lagt opp til at studentene i begynnelsen av semesteret skal bruke en god del tid på å se gjennom forelesninger. Deretter er det i studieplanen satt av bolker hvor det er tanken at studentene skal jobbe med semesteroppgaven. Samlet sett skal dette gi en grei arbeidsbelastning gjennom semesteret.

Forelesninger

Fra forelesningene får studentene til dels andre eksempler enn dem som er i læreboken, og gjerne eksempler fra nyere rettspraksis. Dessuten bruker vi mye tid på å forelese over oppgavetyper domsanalyse - dette er noe som studentene i mindre grad får fra læreboken. Vi legger opp til studentaktivitet gjennom innsendte spørsmål til spørretimer.

Opptak blir publisert i begynnelsen av semesteret. Videre blir fysiske forelesninger gjennom semesteret streamet og publisert straks etter forelesningene.

Vi har lagt opp til dialogforelesninger, mellom emneansvarlige eller mellom emneansvarlige og arbeidsgrupeledere. Vi har tro på konseptet, og vil jobbe med å videreutvikle det.

Storgrupper og seminarer

Nei, det legges ikke opp til at studentene skal presentere. Vi har forsøkt dette tidligere, uten at det fungerte særlig bra innenfor rammene av vårt opplegg.

Studentenes aktivitetsnivå varierer noe. I storgruppene virker studentene forberedte, og aktivitetsnivået er ok. Tilsvarende ser ut til å gjelde for arbeidsgruppene.

Arbeids-/seminaroppgaver (1.-3. studieår: til arbeids- og storgrupper, 4. studieår: til seminarer)

Vi har 1 arbeidsgruppeoppgave og den skal forberedes muntlig. Den var ny v-23 og vi vil vurdere å utforme en ny oppgave v-24.

Semesteroppgavene blir resirkulert, men slik at vi hele tiden vurderer nye oppgaver til erstatning for allerede brukte.

Omfangsmessig: Ja, og vi har ikke mottatt tilbakemeldinger som tyder på noe annet.

Vi har ikke opplevd at studenter har hatt problemer med å holde seg innenfor ordgrensen på semesteroppgaven.

Obligatorisk oppgave

Studenttilbakemeldinger på problemnotatet gjør at vi vil vurdere å øke ordgrensen for problemnotatet (eksisterende grense: 500 ord).

Problemnotatet har fungert som tenkt, men vi vil forsøke å tydeliggjøre innholdskravet.

Første versjon semesteroppgaven har fungert godt.

Sensorkorpset

Ja, vi har et mer eller mindre fast sensorkorps.

Noen nye sensorer v-23.

Oppsatte frister ble gjennomgående overholdt, men vi har måttet purre enkelte på nivåkontrollen. Noen sensorer har også sendt "ekstra" nivåkontroller etter fristen.

Emneansvarlige vurderer og kommenterer sensorenes kommentering på første versjon semesteroppgaven.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Vi har en annen type eksamen - semesteroppgaver som blir til gjennom samarbeid med emneansvarlige på andre fag 1. studieår.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Vi har bestått/ikke bestått. 2 stryk v-23. Vi er fornøyde med fordelingen.

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Det var 2 klager, ingen av dem ble tatt til følge.

Andre elementer knyttet til eksamen som bør påpekes

Nei.

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Vi har kun mottatt referat fra ref.møte.

Internasjonalisering

Vi har bevisst valgt å legge hovedvekt på nasjonal metode og nasjonale kilder. Vi har ingen engelskspråklig litteratur som del av anbefalt litteratur.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Kurset har gjennomgående fungert som tenkt, og vi vil benytte samme struktur for kurset v-24.

Lokaler og undervisningsutstyr

Ingen kommentar.

Andre forhold som bør kommenteres

Nei.

1**SU uttaler****Emneevaluering JUS215 Juridisk metode**

Studieutvalget takker de emneansvarlige for evalueringen og noterer seg at emnet overordnet fungerer fint. SU vil rose de emneansvarlige for å ta tak i tilbakemeldinger fra studentene, herunder presisering og/eller justering av innholdskrav og ordgrense for problemnotatet.

SU er enig i at det er riktig å legge hovedvekt på nasjonal metode og rettskilder i dette emnet, men ber likevel de emneansvarlige om å se på om det kan inkorporeres internasjonale dimensjoner i undervisningen og litteraturen, særlig med tanke på europarettslige føringer for norsk rett.. Det er ønskelig at det er en klar sammenheng mellom dette emnet og de øvrige emner på første studieår. Både på JUS100 EXFAC, JUS212 Familie- og arverett, JUS213 Erstatningsrett og JUS214 Tings- og immaterialrett møter studentene på europarettslige føringer for norsk rett, og det er da ønskelig at dette følges opp også på JUS215.

I forbindelse med neste evaluering ønsker SU en oppdatert tilbakemelding på hvordan sammenhengen mellom JUS215 Juridisk metode og øvrige emner på første studieår fungerer, særlig med tanke på JUS213 Erstatningsrett og JUS214 Tings- og immaterialrett.

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 7/24-5
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Faggrupper og fagansvarlege i JUS399 Masteroppgåve Kartlegging, justering og endringsforslag

---

Bakgrunn og føremål

Underskrivne overtok emneansvaret for JUS399 i januar 2024, og hadde dermed behov for å få oversyn over dei ulike elementa i emnet, inkludert faggruppene og den fagansvarlege si rolle. I lys av den planlagde reforma av 5. studieår, var det også naturleg å vurdere om det er justeringar som bør gjerast allereie nå eller for kommande studieår (H2024/V2025) – dels for å oppnå eit kvalitetsløft raskast mogleg, og dels som tilrettelegging for ytterlegare justeringar i samband med reforma.

Kartlegginga inkluderte samtalar med 14 faggruppeleiarar, og avdekka eit informasjons-underskott. Eit par av dei fagansvarlege gav uttrykk for at dei er usikre på det nærmare innhaldet i rolla, og mange var ukjente med ein del av føringane som allereie er lagt for det framtidige 5. studieår.

På denne bakgrunnen ønskjer eg i det følgjande å dele relevant informasjon med dei fagansvarlege og klargjere den fagansvarlege sine oppgåver. Eg vil også presentere nokre ønska justeringar og eit forslag til ny godskrivingsmodell som vil bli lagt fram for SU. SU vil også få dette dokumentet, som orienteringssak.

Utfordringar ved dagens JUS399 og reformplanar

Det er i dag eit grunnleggande problem ved JUS399 at ein stor del av studentane ikkje oppheld seg i Bergen når dei skriv masteroppgåva. Konsekvensen er at svært mange ikkje følgjer undervisningsopplegget på JUS399, og er ikkje er del av eit fagleg og sosialt fellesskap med andre masterstudentar. Inntrykket er vidare at ganske få deltar i kollokviegrupper. Dette er uheldig for fjernstudentane sjølv, men også for det mindretalet av studentar som er igjen på Dragefjellet.

Vidare er det ei utbreidd oppfatning at mange studentar kjem for seint i gong med å tenkje på tema for masteroppgåva si, og har kome for kort i arbeidet med problemformulering når prosjektnotatet blir levert tidleg i skrivesemesteret. Det framstår i det heile dekkande å hevde at ein del tar for lett på arbeidet som skal gjerast og/eller manglar ferdigheitene som trengs for at masteroppgåva skal vere eit akademiske høgdepunkt på masterprogrammet.

Eit tilleggsfaktor er studentane sin tilgang på kunstig intelligens. Masteroppgåveemna må ta inn over seg, og følgje opp, denne nye verkelegheita.

Det er gjort meir utførleg greie for dagens situasjon og dei nemnte utfordringane i [innstilling frå arbeidsgruppa for 5. studieår](#) (m.a. på s. 6) og [vedlegg til sak 60/23 for fakultetsstyret \(møtedato 13.06.23\)](#).

Som del av arbeidet fram mot ein reform av 5. studieår, har fakultetsstyret gjort følgjande vedtak med relevans for masteroppgåveemna ([sak 60/23](#)):

«Fremtidens 5. studieår skal som normalordning bestå av et fordypningsemne på 20 studiepoeng, et engelskspråklig spesialemne på 10 studiepoeng, perspektivemnet Problemanalyse og forskningsmetoder på 10 studiepoeng og en masteroppgave på 20 studiepoeng.

- Fakultetet jobber vidare mot å etablere helårslinjer på 5. studieår.

- Det etableres et undervisningsopplegg på emnene på 5. studieår som forutsetter at studentene er til stede på fakultetet og deltar i undervisningen. Styret tar senere stilling til om dette skal innføres fra studieåret 2025/26 eller 2026/27.

- Emnet JUS348 Problemanalyse og rettsvitenskapelige forskningsmetoder opprettes i tråd med vedlagt forslag. Endelig læringsutbyttebeskrivelse fastsettes av Studieutvalget.

- På JUS399 Masteroppgave (20 sp), fra og med studieåret 2025/2026, innføres det plikt til å motta veiledning og en justerende muntlig eksamen.

- En forutsetning for implementering av nytt 5. studieår som beskrevet i dette notatet er økte administrative ressurser.

- Fakultetsstyret uttaler at fra høstsemesteret 2023 skal fakultetet dedikere noen lesesaler til studenter som skriver masteroppgave.»

I sak [82/23](#) (møtedato 12.09.23) blei det gjort slikt vedtak: «Ny ordning på 5. studieår iverksettes fra studieåret 2025/26.»

Planlagt innhald i det nye emnet «Problemanalyse og forskningsmetoder» på 10 sp, er gjort greie for i [vedlegget](#) punkt 5.2 (s. 8 flg). Her framgår det at «oppsummert er formålet med Problemanalyse og rettsvitenskapelige forskningsmetoder å gi studentene perspektiver på ulike varianter av juridiske problemer som de ikke får på dagens studieordning, for slik å sette dem bedre i stand til å formulere gode problemstillinger som egner seg for en rettsvitenskapelig masteroppgave».

Innføringa av eit slikt emne, som vil tene som eit «forkurs» til masteroppgåveemna, kan føre med seg behov for visse tilpassingar av undervisningsopplegget på JUS399, og kanskje også fagmøta. Eg tar dermed sikte på å ha ein tett dialog med dei emneansvarlege for «forkurset», iallfall slik at eg har godt oversyn over kva som blir formidla til studentane før dei set i gong med masteroppgåva.

Nå i første omgang (V2024), har eg tatt følgjande grep for JUS399:

- Ansvar for undervisningsøktene er samla på éi hand (mi) for å sikre ein raud tråd og unngå stor grad av tematisk overlapp.
- Forskingsetiske retningslinjer, særleg bruk av andre sine arbeid, har fått ein større plass i undervisninga.
- Tekstkvalitetsopplegget er utvida med ein ekstra dobbelttime og blir gjennomført saman med Eivind Kolflaath.
- Det er innført fleire innslag av oppgåveløysing og dialog i auditoriet, inkludert ved bruk av Mentimeter. For å legge best mogleg til rette for studentaktivitet, blir ingen av undervisningsøktene filma og publisert på Mitt UiB.
- Studentane som er i Bergen har tilbod om å melde interesse for studentkollokvium. Desse blir sett saman i grupper på ca. 4 og får innspel til opplegg for tre kollokvium (eitt om

problemformulering og avgrensingar, eitt om tekstkvalitet og eitt om innleiinga til oppgåva). Opplegget for kollokviegruppene bygger på innhaldet i fellesundervisninga, særleg for så vidt gjeld tekstkvalitet.

Vidare pågår:

- Dialog med undervisningsdekanen og administrasjonen med sikte på å innføre obligatorisk rettleiing og justerande munnleg eksamen på JUS399 tidlegare enn H2025, mellom anna for å komme utfordringar knytt til bruk av kunstig intelligens i møte.
- Revisjon av emneskildringa, inkludert læringsmåla.
- Opprydding og revisjon av alle nettsider som gir informasjon om JUS399 til studentar, rettleiarar og sensorar.
- Plan om be om korte «innhopp» i førelesing på obligatoriske kurs på 3. og 4. studieår for å orientere om opplegget for masteroppgåveemna, oppfordre til aktivt å søkje etter eigna tema/problemstillingar og planlegge for opphald i Bergen under skrivesemesteret.

Nærmare om faggruppene og den fagansvarlege si rolle

Tal og innretning på faggruppene

Den uttalte ambisjonen om at det skal jobbast vidare mot heilårslinjer på 5. studieår, inviterer til å sjå nærmare på faggruppene sin posisjon i landskapet, om dei i det heile skal vidareførast i noko som liknar dagens ordning og så fall både tal og innretning på faggruppene. Desse vurderingane ligg eit stykke fram i tid og på eit nivå over JUS399. Dagens struktur vil uansett vare ved ei stund framover.

Eg nyttar elles høvet til å orientere om at «Rettsstat» og «Folkerett og menneskerettar», etter alt å dømmе blir slått saman til «Statsrett, folkerett og menneskerettar» med verknad f.o.m. H2025. Dette skjer etter ønske frå dei fagansvarlege, og Eirik Holmøyvik vil ha fagansvaret for den nye gruppa. I tillegg endrar faggruppa «Nasjonal og internasjonal naturressurs-, miljø- og energirett» namn til «Klima-, energi- og miljørett», mens «Alminnelig og spesiell kontraktsrett» endrar namn til «Avtalerett og obligasjonsrett». Også desse endringane er etter ønske frå dei fagansvarlege.

Samandrag av samtalar med 14 fagansvarlege

Hovudintrykket er at dei fagansvarlege har nokolunde samsvarande oppfatningar av kva for arbeidsoppgåver følgjer med rolla kvart semester. Desse kan oppsummerast slik:

- Fagmøte
- Bidra til å skaffe rettleiarar
- Bidra til å skaffe/føreslå sensorar
- Vedlikehalde emnebanken
- Oppfølging av interesserte studentar

Det er samtidig ein viss variasjon i forståinga av kva som meir konkret blir forventa, og korleis den einskilde utfører oppgåvene. Til dømes varierer det kor langt den fagansvarlege strekker seg for å skaffe rettleiar til alle påmeldte oppgåver. Det er også uttrykt ulike oppfatningar av kva som er den fagansvarlege si rolle i arbeidet med å skaffe sensorar. Vidare kan fagmøta arte seg ganske ulikt. Alle eg har snakka med legg opp til spørsmål frå studentane, men graden av «førelesing» og innhaldet i det som blir presentert, varierer. Noko av denne ulikskapen heng naturleg saman med karakteren til

det aktuelle fagområdet, under dette om ein opererer godt innanfor nedslagsfeltet til dei obligatoriske emna, eller om det er behov for å gi ein meir generell presentasjon av fagområdet. Likeins vil talet på studentar påverke opplegget. Er det svært få som møter, kan fagmøtet arte seg om lag som eit kollokvium. Somme har elles lagt vekt på at emnebanken skal vere rikhaldig og oppdatert, mens andre har tatt ei medviten avgjerd om ikkje å yte ein slik service.

Studentoppmøtet på fagmøta er opplyst å vere svært varierende, frå 2-3 personar til 30-40. Mens somme opplever at det stort sett er færre på møtet enn på lista over påmeldte i gruppa, har andre motsett erfaring. Talet på påmeldte studentar i den einskilde gruppa varierer også. Små grupper har gjerne rundt 5 studentar (tidvis færre), mens den største kan ha rundt 30. I den grad vi kan operere med eit «normaltal» på påmeldte, synest dette å vere ca. 10. Fleire fagansvarlege har gitt uttrykk for at fag seint på studiet, og då særleg strafferett og straffeprosess, tiltrekkjer seg uforholdsmessig mange studentar. Det er framheva som uheldig at fag som er plassert tidleg på studiet, ser ut til å bli litt gløymt når studentane skal velje tema for masteroppgåva.

Også den opplevde arbeidsbelastninga ved rolla som fagansvarleg, synest å variere. Fleire har uttalt at dei meiner oppgåvene er «meir enn overkommelege». Andre fortel at dei mottar svært mange førespurnader om individuell rådgiving knytt til val av tema og problemstilling, også frå studentar som ber om innspel utan sjølv å legge fram idear. Dette blir skildra som forstyrrende og tidkrevjande å følgje opp. På denne bakgrunnen har fleire av dei fagansvarlege fått spørsmål om det kan vere føremålstenleg å innføre fast «treffetid», fast «svarveke» eller andre grep som kan bidra til å styre straumen av studentførespurnader. Somme har meint at dette moglegvis kan fungere, mens andre har stilt seg avvisande til tanken. Dei fagansvarlege er samstemte om at det er den individuelle rådgivinga som samla sett tar mest tid.

Dei fagansvarlege er spurt om korleis dei vil stille seg til det å avvike emnebanken, gjennomføre fagmøta tidlegare i semesteret og gi fagmøta betre marknadsføring. Desse forslaga bygger på at mange studentar kjem for seint i gong med å førebu skrivesemesteret, og at førearbeidet ofte framstår halvhjarta. Per i dag inneheld den samla emnebanken ei rekkje problemstillingar som er tilstrekkeleg avgrensa og presist formulerte til at dei kan «plukkast frå menyen». I så måte fungerer emnebanken som ei lettvinnt løysing og (dermed) ei kvilepute. Det å tilby ein meny med ferdig formulerte problemstillingar, er også i dårleg samsvar med læringsmåla for JUS399, som fastslår at studenten sjølv skal vere i stand til å *identifisere* og *utforme* ei rettsleg problemstilling. Til dette kjem at fagmøta, særleg om hausten, kjem ganske tett på påmeldingsfristen. Hausten 2023 var det berre to veker mellom siste fagmøte og påmelding. Dette gir lite tid til refleksjon, kartlegging av rettskjeldebiletet og arbeid med problemformulering før prosjektskissa (med eit bindande val av faggruppe) skal inn.³

Mange av dei fagansvarlege såg det som ønskjeleg at fakultetet (eller den emneansvarlege) jobba meir aktivt med å promotere fagmøta, og ingen var prinsipielt negative til å framskynde tidspunktet for gjennomføring. Det blei samtidig uttrykt bekymring for at ein lengre tidsperiode mellom fagmøte og påmeldingsfrist, ville medføre eit enda større trykk frå studentar som ønska individuell rådgiving.

---

³ Etablering av «forkurset» *Problemanalyse og forskningsmetoder* kan også få tyding for spørsmålet om *når* fagmøta bør gjennomførast. Dette avheng mellom anna av timeplanen og innhaldet i det nye emnet. Problemstillinga vil såleis måtte følgjast opp når fleire brikker er på plass, i dialog med dei emneansvarlege.

Når det gjeld emnebanken, var nesten alle udelt positive til å luke ut innslaga av «ferdige» problemstillingar veileigna for ei masteroppgåve. Ein reservasjon blei likevel gjort for tilfelle der ein ønskjer å rekruttere masterstudentar til bestemte (eksternfinansierte) prosjekt. Eit stort fleirtal var også samde i at dagens emnebank bør erstattast av ein *presentasjon* av fagfeltet, eit utval interessante eller særleg aktuelle *problemområde*, og gjerne nokre *døme* på tema og problemstillingar som er skrivi om i tidlegare masteroppgåver. Men det blei også gitt uttrykk for sterk motvilje mot ei slik omlegging, med tilvising til at dette vil føre med seg ei uoverkommeleg mengd studentføresvar og ei enda sterkare opphoping av studentar som skriv om det same temaet. Til den siste bekymringa, blei det peika på at emnebanken viser breidda i fagområdet og bidrar såleis til å fordele studentane utover.

Behov for skriftleg rolleskildring

Eit par av dei fagansvarlege gav uttrykk for at dei var usikre på kva som blei forventa av dei. I tillegg viste samtalanane med 14 fagansvarlege at det er til dels *ulike* oppfatningar av kva som meir konkret er forventa. Dermed ser eg det som føremålstenleg med ei skriftleg rolleskildring, ikkje minst med tanke på framtidige, nye fagansvarlege.

Dei neste to sidene tar såleis sikte på å klargjere oppgåvene som følgjer med rolla som fagansvarleg tilknytt JUS399. Framstillinga bygger på informasjon frå 14 fagansvarlege, dei administrativt ansvarlege for emnet, studiedekananen, fakultetet sine nettsider og tidlegare saker i SU. Kwart punkt er supplert med utfyllande opplysningar og *ønske* frå underskrivne.

Rolla som fagansvarleg i emnet JUS399 Masteroppgåve

- **Fagmøte** – Den fagansvarlege skal halde fagmøte (45 min) to gonger i året. Fagmøtet finn stad i første del av kvart semester og er primært retta mot studentar som skal skrive masteroppgåve påfølgjande semester.
  - Det er ønskeleg at alle fagmøta blir gjennomført i løpet av éi veke («fagveka») relativt tidleg i semesteret (primo september og primo mars). Den administrativt ansvarlege for JUS399 tar initiativet til å setje tidspunkt for kvart møte i god tid før kvar fagveke.
  - Fagmøtet skal ikkje handle om det å velje problemstilling eller å skrive masteroppgåve *heilt generelt*, men vere ein arena for inspirasjon og rekruttering til fagområdet. Det nærmare innhaldet vil naturleg variere frå gruppe til gruppe, men *moglege* innslag (så langt dei passar) kan vere:
    - Særleg interessante eller aktuelle tema/problemområde (ikkje ferdig formulerte problemstillingar).
    - *Døme* på veileigna vs. ueigna problemstillingar (typisk «tilstrekkeleg avgrensa og presis» vs. «for omfattande og upresis»).
    - Metodiske særtrekk og utfordringar (t.d. knytt til rettskjeldebiletet).
    - Særtrekk knytt til korleis kunstig intelligens kan/ikkje kan brukast.
    - Særeigne etiske spørsmål som kan reise seg.
    - Moglegheiter for skrivestipend og/eller skriveplass innan fagfeltet.
    - Forskargruppeaktivitet som involverer masterstudentar i den aktuelle faggruppa.
    - Karrieremoglegheiter med masteroppgåve innan den aktuelle fagområdet.

- Spørsmål frå studentane.
- **Vedlikehald av faggruppe-presentasjonen på Mitt UiB** – Det ligg ein presentasjon av kvart fagområde (faggruppene) i «emnet» *Det juridiske fakultet* på Mitt UiB, under modulen *Masteroppgave* og sida *Faggrupper* (tidl. *Emnebank for masteroppgaver*). Den fagansvarlege har ansvaret for å skrive og, i den grad det er naturleg, vedlikehalde denne presentasjonen.
  - Faggruppe-presentasjonen erstattar den tidlegare emnebanken. Presentasjonen bør få fram breidda i faggruppa og peike ut særleg interessante eller aktuelle tema/problemområde, men bør helst ikkje innehalde ferdig formulerte problemstillingar som er «klar for bruk» i ei masteroppgåve. Ein meir oversynsprega presentasjon vil også innebere at vedlikehaldsbehovet blir redusert. Det er likevel opp til den fagansvarlege å vurdere kva som skal formidlast her, og det kan variere frå gruppe til gruppe kva som er føremålstenleg å inkludere.
- **Individuell rettleiing av studentar** – Det er forventa at den fagansvarlege i *ei viss* utstrekning følgjer opp studentar som er interesserte i å skrive innan fagområdet, typisk ved å gi innspel til avgrensing eller tilskjering av eit tema som studenten allereie har tenkt ein del på. Det er *ikkje* forventa at den fagansvarlege skal tilby individuell rettleiing til studentar som ikkje allereie er godt i gong med eigen tankeprosess. Det er heller ikkje forventa at den fagansvarlege skal gjengi informasjon som blei formidla på fagmøtet, til studentar som ikkje deltok.
  - Den fagansvarlege avgjer sjølv korleis han eller ho vil organisere slik individuell rettleiing. Det er til dømes mogleg å formidle til studentane at e-postar med spørsmål om val av tema/problemstilling, blir svara på i løpet av bestemte dagar eller veker i året. Likeins er det mogleg å be om at studenten ringer, om ein føretrekk munnleg dialog. I utgangspunktet kan studentar ikkje krevje tilrettelegging for fjernstudium. Det er såleis også mogleg å formidle ei «treffetid» på fakultetet til tidspunkt som er fastsett av den fagansvarlege. Ein må samtidig ta omsyn til at studentar som er på utveksling før skrivesemesteret, vil ha ei rimeleg forventning om å kunne nå den fagansvarlege utan å vere fysisk til stades i Bergen. Dersom ein rettleiar ønskjer å operere med faste dagar eller veker der ein samlar oppfølginga av interesserte studentar, bør desse tilpassast fristen for påmelding med prosjektskisse (15. mai og 15. oktober) og fristen for innlevering av prosjektnotat (torsdag i veke 3 og torsdag i veke 34).
- **Tildeling av rettleiar** – Etter at påmeldingsfristen har gått ut, mottar den fagansvarlege e-post frå den administrativt ansvarlege, med ei liste over påmeldte studentar og problemstillingar i si faggruppe. Den fagansvarlege skal bidra i arbeidet med til å skaffe rettleiar til alle studentane, og skal i den samanhengen gi førstevallet til stipendiatar ved fakultetet. Dersom studenten har gjort førehandsavtale med ein bestemt rettleiar, skal den fagansvarlege vurdere om vedkomande kan oppnemnast som rettleiar for den aktuelle oppgåva. Dersom den fagansvarlege ikkje lykkast med å skaffe rettleiar til alle oppgåvene, kan dei resterande overlatast til administrasjonen. Den fagansvarlege inngår avtale om rettleiing direkte med interne rettleiarar, og er oppfordra til å *føreslå* eksterne rettleiarar etter behov. Liste over korleis oppgåvene er fordelt mellom interne rettleiarane, og eventuelle forslag til eksterne rettleiarar, skal returnerast til den administrativt ansvarlege innan ein fastsett frist.

- **Sensur** – Det er forventa at den fagansvarlege i ei viss utstrekning bidrar i arbeidet med å skaffe sensorar til masteroppgåver som krev ein særskilt kompetanse hos sensor. Den fagansvarlege blir derfor beden om å melde ifrå til den administrativt ansvarlege dersom det er slike oppgåver i faggruppa. I ein slik situasjon er den fagansvarlege også oppfordra til å føreslå personar som kan få tilbod om sensuoppdraget. Tilbakemelding om ovanstående skal sendast til den administrativt ansvarlege innan ein fastsett frist.
- **Samhandling med JUS399** – Det er forventa at den fagansvarlege har kjennskap til forhold ved masteroppgåveemnet som er relevant for rolla som fagansvarleg.
  - Dette inkluderer læringsmål og hovudtrekka i undervisningsopplegget, planar for gjennomføring av «fagveka», og ønske frå den emneansvarlege knytt til faggruppepresentasjonen på Mitt UiB og innhaldet i fagmøta.
- **Dialog med forskargruppe(r)** – Det er ikkje forventa at den fagansvarlege skal ta ansvar for å inkludere masterstudentar i aktivitetar som er i regi av forskargruppe(r).
  - Det er ønskjeleg at den fagansvarlege har ein dialog med relevant(e) forskargruppeleiar(ar) dersom forskargruppa ønskjer å inkludere masterstudentar, typisk ved å invitere masterstudentar i gruppa til eitt eller fleire passende forskargruppearrangement i løpet av året. Det er også ønskjeleg at fagansvarlege som er tilsett i 100% stilling ved fakultetet, i rimeleg utstrekning deltar i forskargruppeaktivitet.

Forslag til endring av godskrivingsmodell

Den fagansvarlege i JUS399 kan i dag skrive 2 timar per student som er påmeldt i faggruppa, per semester.

Modellen bygger på at individuell studentrådgiving er den mest tidkrevjande oppgåva for den fagansvarlege, og at talet på studentførespurnader står i høve til talet på studentar som melder seg på i faggruppa. I tillegg inneber fleire påmeldte at den fagansvarlege må bidra til å skaffe fleire rettleiarar og eventuelt føreslå fleire sensorar. Konsekvensen er at utteljinga for den einskilde fagansvarlege, kan spenne frå færre enn 10 timar i semesteret til over 60 timar i semesteret. I eit gitt år kan éin fagansvarleg skrive 120 timar, mens ein annan kan skrive 20 timar.

Ordninga står fram som lite rimeleg. Det å gjennomføre fagmøte på ein gjennomtenkt og god måte, er i seg sjølv ein jobb som bør honorerast – uavhengig av talet på påmeldte. Det same gjeld utarbeiding og vedlikehald av faggruppepresentasjonen på Mitt UiB (tidl. emnebanken), samt dialog med den emneansvarlege og forskargruppeleiar(ar). Vidare tilseier samtalar med 14 fagansvarlege at det ikkje *nødvendigvis* er slik at få påmeldte inneber få førespurnader. Fleire fagansvarlege har forklart at dei ofte har brukt tid på studentar som til slutt hamnar i ei anna gruppe. Særleg kan dette gjelde for grupper som har ei uskarp grense mot andre fagområde. Som døme kan nemnast «Barnerett» vs. «Forvaltningsrett og velferdsrett», og «Strafferett, internasjonal strafferett og straffeprosess» vs. «Folkerett og menneskerettigheter». Det å skaffe 5 rettleiarar til masteroppgåver på rettsområde der vi har få interne fagpersonar, kan også vere like tidkrevjande som det å skaffe rettleiar til 20 oppgåver innan eit obligatorisk emne med ein akseptabel intern bemanning.

Etter mitt syn bør alle fagansvarlege få ein fast timesats, *supplert* med eit tillegg som er avhengig av talet på studentar i den einskilde gruppa. Forslaget er løfta fram i samtalane med 14 fagansvarlege, og eit stort fleirtal var i prinsippet samde i at dette ville vere meir rettferdig enn dagens ordning. Eg har tatt utgangspunkt i at den samla kostnaden for fakultetet skal vere om lag den same som med dagens modell, og meiner dermed at kvar fagansvarleg bør få godskrive 6 timar som fast sats + 1,5 time per student i gruppa.⁴

Dette vil ha følgjande konsekvensar per semester for dei fagansvarlege:

Studentar	(i)	(ii)	Differanse
5	10	13,5	3,5
10	20	21	1
15	30	28,5	-1,5
20	40	36	-4
25	50	43,5	-6,5

⁴ Talet på studentar som er formelt påmeldt JUS399 (og ei faggruppe), vil kvart semester vere ein del høgare enn talet på studentar som leverer prosjektnotat. I perioden 2020-2023 var den gjennomsnittlege differansen mellom påmeldte studentar og leverte prosjektnotat 23 studentar. Ifølgje dei administrativt ansvarlege, er hovudårsaka at ein del studentar ikkje leverer masteroppgåva innan fastsett frist. Desse blir ståande som påmeldte i den same faggruppa påfølgjande semester, men vil ikkje hamne på listene som blir sendt til dei fagansvarlege etter at påmeldingsfristen er gått ut. I tillegg er det somme studentar som lar vere å levere prosjektnotat sjølv om dei har levert prosjektskisse tre månader tidlegare, men etter det opplyste gjeld dette ganske få. Eg har lagt til grunn at når dei fagansvarlege fører timar i undervisningsrekneskapen, er det talet på studentar i listene dei får tilsendt ved utløpet av påmeldingsfristen, som skal brukast.

30	60	51	-9
----	----	----	----

(i) utteljing med dagens modell

(ii) utteljing med den føreslåtte modellen og 18 faggrupper

Utrekninga av konsekvensane for fakultetet er basert på følgjande info frå administrasjonen:

Semester	Påmeldte	Leverte notat	Leverte oppg.
Haust 2023	196	177	166
Vår 2023	291	260	272
Haust 2022	151	128	121
Vår 2022	289	277	263
Haust 2021	183	?	148
Vår 2021	229	199	202
Haust 2020	196	171	163
Vår 2020	225	205	201

I tabellen nedanfor er det lagt til grunn at talet på studentar som gir rett til timar for dei fagansvarlege, er fem fleire enn det samla talet på leverte prosjektnotat.⁵

Semester	Studentar	(i)	(ii)	Differanse
Haust 2023	182	364	381	17
Vår 2023	265	530	505,5	-24,5
Sum	447	894	886,5	-7,5
Haust 2022	133	266	307,5	41,5
Vår 2022	282	564	531	-33
sum	415	830	838,5	8,5
Haust 2021	165	330	355,5	25,5
Vår 2021	204	408	414	6
sum	369	738	769,5	31,5
Haust 2020	176	352	372	20
Vår 2020	210	420	423	3
sum	386	772	795	23

(i) utteljing med dagens modell

(ii) utteljing med den føreslåtte modellen og 18 faggrupper

Den føreslåtte modellen inneber at med 430 studentar som gir dei fagansvarlege rett til timeføring,

⁵ Jf. forklaring i førre fotnote. Studenttal haust 2021 er estimert (23 færre enn påmeldte studentar + 5).

vil fakultetet gå omtrent i null. Fleire enn 430 studentar gir nokre få timar spart, mens færre enn 430 studentar gir ein marginal meirkostnad.

06.02.2024

Maria Veia Lund

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 7/24-6
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Oppsummering av opptak ved Det juridiske fakultet Vårsemesteret 2024

Her følger en kort oppsummering av opptak ved Det juridiske fakultet vårsemesteret 2024.

JUSVALG - opptak til spesialemlner

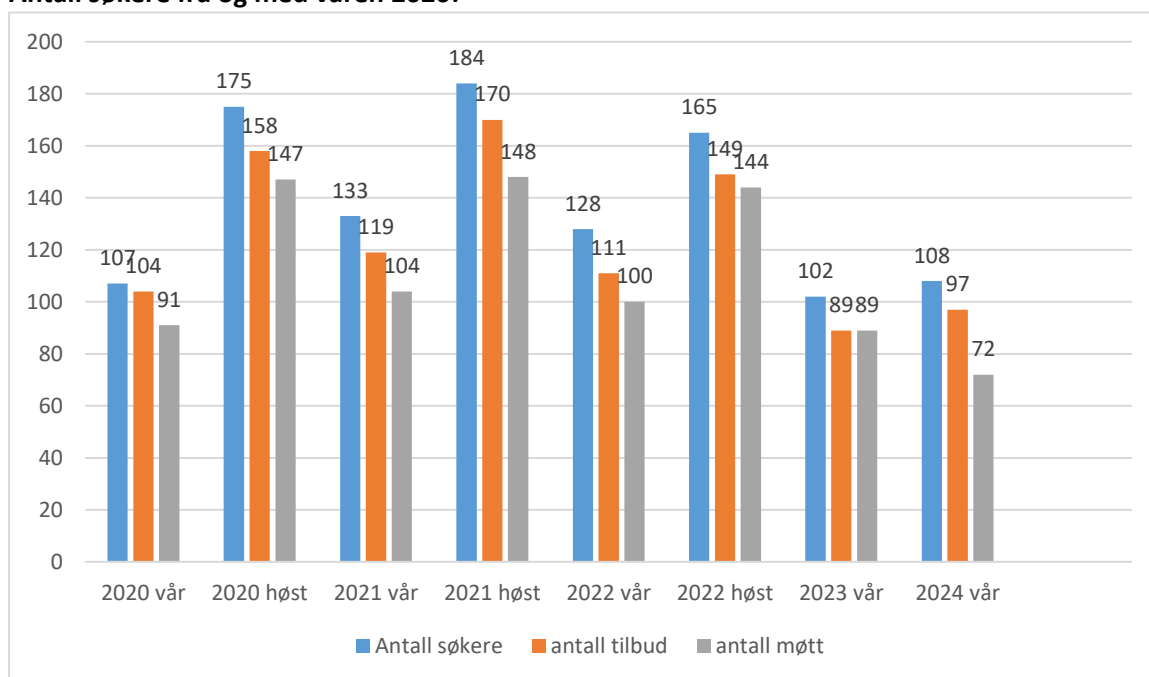
Fakultetet tilbyr hvert semester opptak til spesialemlner for tidligere studenter, eller andre som oppfyller kravene om enten treårig høgskole eller treårig jusutdanning. Studieretten gjelder for ett semester av gangen og for de emnene det er blitt søkt til.

Fakultetet tilbød opptak til totalt tjue spesialemlner våren 2024. Dette er åtte mindre enn vårsemesteret 2023. Grunnen til dette er at noen av spesialemlnene som tidligere var på masternivå etter gjennomgang av emnebeskrivelser og nivå er flyttet til 3. studieår og valgemner på bachelornivå. Noen emner tilbys både på 3. og 5. studieår. Det er kun opptak til emner på 5. studieår.

Som vanlig er det færre søkere til spesialemlner i vårsemesteret enn i høstsemesteret.

Vi mottok til sammen hundre og åtte søkere til JUSVALG våren 2024. Det ble gitt nittisju tilbud og av disse har syttito vurderingsmeldt seg. Det var tre søkere som allerede hadde MAJUR-studierett, og som var ferdig med 3. studieår og kan dermed ta spesialemlner på sin eksisterende studierett. Disse søknadene ble trukket av saksbehandler. Åtte søkere hadde manglende/ingen dokumentasjon, disse fikk avslag.

Antall søkere fra og med våren 2020:

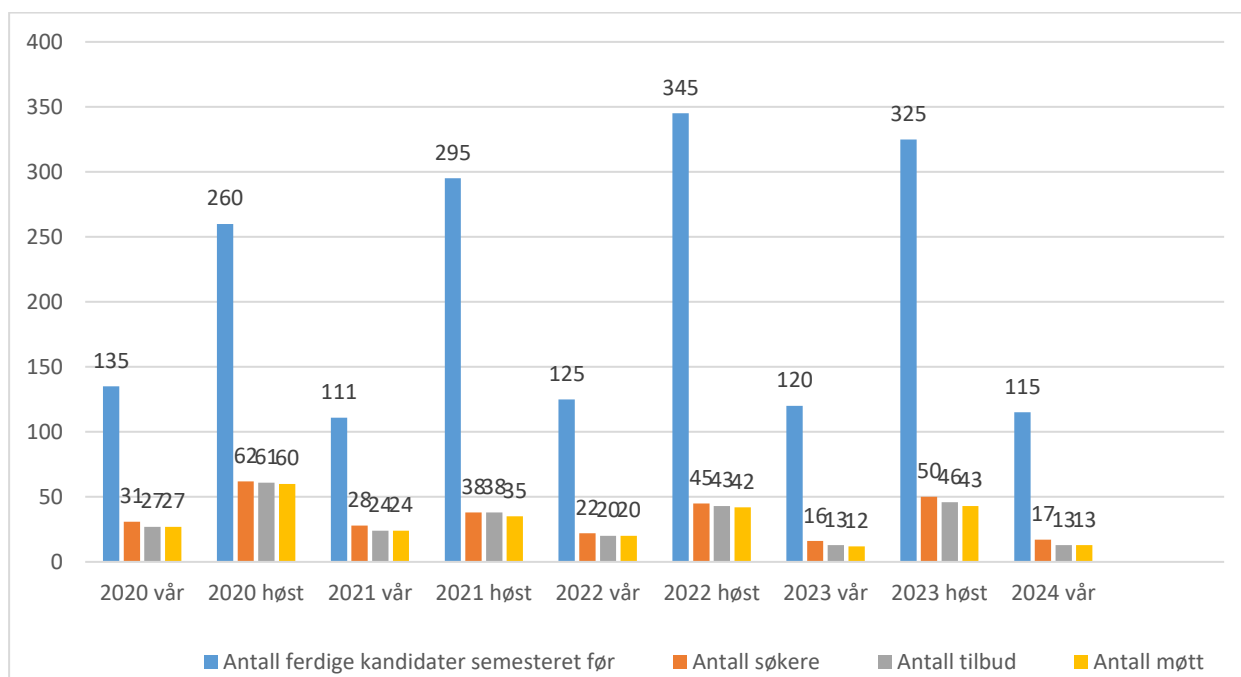
POSTMAJUR – poststudierett ved Det juridiske fakultet våren 2024

Vi behandler søknader om opptak til poststudierett i høst- og vårsemesteret.

Poststudieretten varer i to semester, og studenten må søke om poststudierett fra det direkte påfølgende semesteret etter at graden er oppnådd. Graden må være fullført i det foregående semesteret for at søkeren skal være kvalifisert.

I vår mottok vi sytten søknader om opptak til poststudierett. Vi ga tretten tilbud om opptak og av disse har alle semesterregistrert seg for våren. Vi ga fire søkere avslag fordi de ikke var kvalifisert. En har aldri studert her, og de tre andre ble ferdige med graden et tidligere semester.

Tabellen under viser søkertallene fra og med våren 2020:

Heller ikke i år har alle studentene som tas opp til poststudierett valgt å beholde studieretten i begge semestrene. Dersom emnet går det første semesteret poststudieretten gjelder for, avslutter de poststudieretten etter det første semesteret.

Av de førtiseks studentene som fikk tilbud høsten 2023, er det tjuetre som har semesterregistrert seg våren 2024.

INTL-JUS – opptak av innreisende avtalestudenter

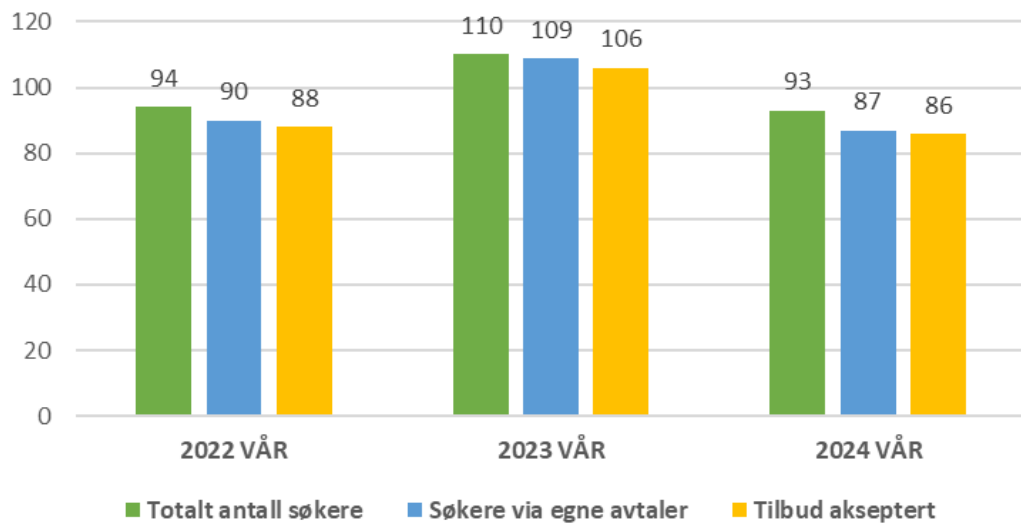
Våren 2024 har fakultetet fått et noe mindre antall søknader fra internasjonale studenter enn i fjor, men fortsatt innenfor normalen og nesten identisk med vår 2022. Se tabell under for tall for de tre siste vårsemesterne.

Som hovedregel er antall søkere og antall tilbud tilnærmet det samme, i og med at de aller fleste studentene nomineres av våre egne partnere og dermed er kvalifiserte. Tallene under viser derfor antall studenter som har søkt og antall som har akseptert tilbudet fra fakultetet. Differansen består hovedsakelig av studenter som har trukket søknaden senere i prosessen. Det er veldig gledelig å se at antallet søknader holder seg stabilt.

I vårsemesteret 2024 har vi tatt imot 86 nye internasjonale studenter, i tillegg er det 58 studenter som kom høsten 2023 som fortsatt er ved fakultetet (opptak for hele studieåret). Det er derfor til sammen 144 studenter med INTL-JUS-studierett ved fakultetet denne våren. Til sammenligning var det **totalt** 154 studenter her i vårsemesteret 2023.

Tabellen under viser antall søkere totalt, søkere via fakultetets avtaler og aksepterte tilbud i **vårsemesterne 2022–2024.**

2022-2024

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 8/24-1
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Emneevaluering JUS266-2-A Domsanalyse og domsskriving

Alle emner ved Det juridiske fakultet skal hvert 3. år evalueres av emneansvarlig. Plan for gjennomføring av evalueringene samt rutinene er beskrevet i SU-sak 22/21.

Evalueringsplanen er etterfølgende revidert av studieadministrasjonen på grunn av innføring av studieordning av 2021 og utfasing av studieordning av 2003. I henhold til revidert evalueringsplan skal følgende emner evalueres i 2023:

- JUS100 EXFAC Innføring i juridisk metode
- JUS211 Familie- og arverett
- JUS212 Avtalerett
- JUS213 Erstatningsrett
- JUS214 Tings- og immaterialrett
- JUS215 Juridisk metode
- JUS260-2-A Design- og patentrett
- JUS260-2-B Opphavsrett
- JUS260-2-C Kjennetegnsrett
- JUS260-2-D Markedsføringsrett
- JUS264-2-A God forvaltningsskikk: Rettsikkerhet, kommunikasjon og konfliktforståelse i forvaltningen
- JUS266-2-A Domsanalyse og domsskriving

Emneevalueringene samt studieutvalgets bemerkninger hertil skal inngå i fakultets årlige egenvurdering (viser til sak 51/21-4) hvorfor studieutvalget bør komme med en uttale til evalueringen av JUS266-2-A Domsanalyse og domsskriving.

UiBs kvalitetssystem for utdanning er nærmere beskrevet i [SU-sak 52/21-4](#).

20.02.2024

ANNNI

Vedlegg: Emneevaluering

Emneansvarlig	Ragna Aarli
E-post	ragna.aarli@uib.no
Dette emnet har mer enn én emneansvarlig	- Ja
Emneansvarlig	Jørn Øyrehagen Sunde
Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt	Høst 2023
Evalueringen gjelder dette kurset/emnet:	Annet emne
Emnenavn	JUSS266-2-A

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Ja, eksamenssaken studentene skal følge og skrive dom fra ble flyttet fra Hordaland tingrett til Oslo tingrett for å få bedre kontroll med tidspunktet for gjennomføring. Oslo tingrett har flere sivile saker enn HOT, men det var også et problem at flere av disse ble forlikt og falt bort som mulig eksamenssak.

Kursets struktur

Kurset har en balansert sammensetning av forelesninger, studentaktive bidrag med domsanalyse og kommentarer fra dommerne som har skrevet dommen, domsdeltakelse, skriftlig gruppearbeid og muntlige presentasjoner.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Kurset er et felleemne med Oslo og både forelesninger og muntlig eksamen avholdes digitalt. Studentene kunne velge mellom fysisk tilstedeværelse eller deltakelse via digital link når det gjaldt eksamenssaken i Oslo tingrett.

Litteratur

Den nye litteraturen Bjørneke m.fl., Klarspråk i domar og Hellerslias artikkel "Likhet for loven - med dommeren som variabel", LoR 2023 s. 95-118 var positive erstatninger og tilskudd til litteraturlisten. Vi savner fortsatt litteratur som reflekterer over faktumgjengivelse i rettslige avgjørelser, men vil vurdere å utvikle ny litteratur om dette selv.

Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt?

Arbeidsbelastningen er ujevn. Kurset er bare på 10 ECTS og strekker seg over hele semesteret. Det er liten arbeidsbelastning i første halvdel av semesteret der emneansvarlige foreleser. I siste halvdel kreves det mye studentaktivitet og domsskriving i grupper oppfattes nok som krevende (men givende).

Forelesninger

Kurset er praktisk orientert mot domsanalyse og domsskriving. Forelesningene skaper en sammenheng,

aktualitet og nærhet til oppgaven (ved møte med dommere på alle nivåer i det norske domstolssystemet) som litteraturen ikke kan gi.

Forelesningene er digitale og blir ikke publisert i opptak fordi kurset krever høy studentaktivitet, noe som forutsetter digital tilstedeværelse. Det ble gjort unntak for en samling med dommer fra Oslo tingrett som falt sammen med eksamen for noen studenter i Oslo. Flere digitale samlinger der første time består av domsanalyse av studenter og påfølgende time består av tilbakemeldinger fra dommeren som har skrevet dommen, fremstår som et vellykket grep.

Gruppemøter

Grupper blir satt sammen av studenter fra Oslo og Bergen i to ulike sammenhenger:

- 1) Domsanalyse i grupper (1 time av 2 timers samling)
- 2) Domsskriving i grupper (eksamensoppgave)

Det er synlig på forelesning og eksamen om gruppearbeidet ikke har fungert optimalt, men ordningen fremstår generelt som en god løsning.

Skriftlige oppgaver

Det varierer om domsanalyseoppgavene er nye eller gjenbrukes. Vi lar det være opp til dommeren som velger ut avgjørelser for oss.

Studentene skriver dom i en verserende sak for domstolen. Dette er en hjemmeeksamensoppgave som alltid er ny.

Obligatorisk oppgave

Oppgaven var svært krevende på faktumsiden i år. Det var en todagers sak om krav etter oppussing av en leilighet basert på uaktsomhet fra en interiørarkitekt. Det er vanskelig å vite på forhånd hvor vanskelig dommen blir å skrive for studentene. I år syntes også dommeren i Oslo tingrett det var en krevende sak å strukturere. For studentene er det læring også i dette.

Antall oppmeldte til eksamen	3
-------------------------------------	---

Antall som faktisk møtte til eksamen	3
---	---

Antall norske studenter	3
--------------------------------	---

Antall utenlandske studenter	0
-------------------------------------	---

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Oppgaven var å skrive dom i en faktisk sak.

Spørsmål til muntlig ble forberedt av de to emneansvarlige sammen med lagmannsrettsdommer Anne Horn. Dommeren som behandlet saken i Oslo tingrett stilte til samtale med studentene etter at de hadde levert sin dom, men før muntlig eksamen der den enkelte skulle forklare valg gjort i dommen som var skrevet som et gruppearbeid.

Sensorkorpset

Vi har vært et fast sensorkorps de to gangene emnet har vært tilbudt i Bergen. Skriftlig sensur av dommene er felles for UiB og UiO. Ved muntlig eksamen bistår dommer Anne Horn emneansvarlig i hhv Bergen og Oslo. Anne Horn deltar også som foreleser i emnet.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Det er relativt høyt nivå på dem som klarer å gjennomføre kurset, men toppkarakter ble ikke gitt i Bergen i

år. Det er relativt stort frafall underveis, og dette henger nok noe sammen med at det er vanskelig å spikre datoer for eksamenssaken studentene skal følge. Begge de to årene emnet har vært arrangert, har dette skjedd nokså sent. Studenter som skal fullføre emnet må m.a.o være nokså fleksible.

Klagesensur og eventuelle kontrollkomisjoner

Har ikke mottatt klager.

Andre elementer knyttet til eksamen som bør påpekes

Studentene får tilbakemeldinger på eksamenspresentasjoner i direkte forlengelse av muntlig eksamen med den enkelte.

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Jeg har ikke mottatt noen digital tilbakemelding fra studentene.

Internasjonalisering

Det er en egen samling om EMD-avgjørelser der Arnfinn Bårdsen kommenterer studentenes analyse av en av avgjørelsene han har vært med på å skrive.

Boken Klarspråk i domar er svensk og det blir vektlagt å få frem at fokus på kvalitet i domsskriving er en internasjonal trend.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Kurset gir studentene øvelse i bevisvurdering og praktisk domsskriving og fremstår slik som et kjærkomment praksisnært tilskudd til obligatoriske fag.

Lokaler og undervisningsutstyr

Kun digital plattform

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 8/24-2
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Emneevaluering JUS264-2-A God forvaltningsskikk: Etikk, kommunikasjon og konfliktforståelse i forvaltningen

---

Alle emner ved Det juridiske fakultet skal hvert 3. år evalueres av emneansvarlig. Plan for gjennomføring av evalueringene samt rutinene er beskrevet i SU-sak 22/21.

Evalueringsplanen er etterfølgende revidert av studieadministrasjonen på grunn av innføring av studieordning av 2021 og utfasing av studieordning av 2003. I henhold til revidert evalueringsplan skal følgende emner evalueres i 2023:

- JUS100 EXFAC Innføring i juridisk metode
- JUS211 Familie- og arverett
- JUS212 Avtalerett
- JUS213 Erstatningsrett
- JUS214 Tings- og immaterialrett
- JUS215 Juridisk metode
- JUS260-2-A Design- og patentrett
- JUS260-2-B Opphavsrett
- JUS260-2-C Kjennetegnsrett
- JUS260-2-D Markedsføringsrett
- JUS264-2-A God forvaltningsskikk: Rettsikkerhet, kommunikasjon og konfliktforståelse i forvaltningen
- JUS266-2-A Domsanalyse og domsskriving

Emneevalueringene samt studieutvalgets bemerkninger hertil skal inngå i fakultets årlige egenvurdering (viser til sak 51/21-4) hvorfor studieutvalget bør komme med en uttale til evalueringen av JUS264-2-A God forvaltningsskikk: Etikk, kommunikasjon og konfliktforståelse i forvaltningen.

UiBs kvalitetssystem for utdanning er nærmere beskrevet i [SU-sak 52/21-4](#).

20.02.2024

ANNNI

Vedlegg: Emneevaluering

Emneansvarlig

Camilla Bernt

E-post

camilla.bernt@uib.no

Dette emnet har mer enn én emneansvarlig

- Nei

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Vår 2023

Evalueringen gjelder dette kurset/emnet:

JUS264-2-A God forvaltningsskikk: Etikk, kommunikasjon og konfliktforståelse i forvaltningen

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Nei.

Kursets struktur

Kurset har digitale forelesningsvideoer som studentene skal se før man møtes til 20 timers intensiv undervisning, fordelt på fire timer hver dag. Timene vi er sammen brukes da til:

- oppsummering, spørsmål og diskusjon fra de digitale forelesningene
- supplerende korte forelesninger
- gjesteforelesninger fra hhv. tidligere sivilombud Arne Fliflet og nåværende sivilombud Hanne Harlem
- Praktiske øvelser i grupper og plenum

Jeg vurderer at undervisningsopplegget er egnet ut fra læringsutbyttebeskrivelsen. Alle tema i læringsutbyttebeskrivelsen dekkes av undervisning. Før pandemien opplevde vi alltid å ha tidsnød fordi deltakerne er aktive og har mange spennende spørsmål og refleksjoner, men fra 2020 har vi brukt forhåndsinnspilte digitale forelesningsvideoer som nevnt ovenfor for dermed å frigjøre tid til mer studentaktivitet i undervisningen.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Som nevnt ovenfor har vi digitale forelesningsvideoer knyttet til hvert enkelt undervisningstema. (Enkle videoer laget i PowerPoint). Disse ligger i moduler på Mitt UiB som tilsvares av moduler i kursplanen som studentene får ved semesterstart, og som viser når de ulike temaene undervises, og hvilken litteratur som hører til.

Litteratur

Bernt og Bernt, God forvaltningsskikk er skreddersydd for emnet. I tillegg er det artikler og bokutdrag. Boken vil bli oppdatert når lovgivningsprosessen for ny forvaltningslov er kommet litt lenger. (Vi venter fortsatt på proposisjonen.)

Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt?

Dersom studentene fordeler arbeidet med litteratur og digitale forelesninger utover semesteret, fra semesterstart frem til undervisningsuken, og med videre fordykning i litteraturen etter undervisningen, vil arbeidsbelastningen være passelig.

Forelesninger

- De får andre perspektiver og flere eksempler. Eksempelvis har jeg skrevet kapittelet om veiledningsplikt i boken, mens den digitale forelesningen holdes av J.F. Bernt, og gjesteforelesningene ved hhv. tidligere og nåværende sivilombud gir også andre perspektiver enn kurslitteraturen.

- Forelesningene i selve undervisningsuken tas ikke opp. Dette fordi kurset har stor grad av studentaktivitet, og deltakerne skal føle seg frie til å stille spørsmål og kommentere uten å være bekymret for at det de sier tas opp.

Gruppemøter

- Vi har ikke formaliserte gruppemøter, men vi bruker summegrupper aktivt som del av undervisningen. Videre deles de inn i grupper i forbindelse med andre praktiske øvelser. De fleste virker godt forberedte.

Obligatorisk oppgave

De skal levere to refleksjonsnotater på ca 900 ord pr. notat to-tre uker etter undervisningsslutt. Disse baserer seg på tema i undervisningen og skal prøve deres evne til å anvende teorien til å reflektere over problemstillinger og erfaringer. Oppgavetemaene har vært brukt i mange år, og viser seg velegnet.

Antall oppmeldte til eksamen	10
-------------------------------------	----

Antall som faktisk møtte til eksamen	10
---	----

Antall norske studenter	10
--------------------------------	----

Antall utenlandske studenter	0
-------------------------------------	---

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Hjemmeeksamen, fire døgn. Jeg skrev oppgaven, men rådførte meg som vanlig med min medlærer J.F. Bernt som gav innspill.

Oppgaven bad studentene drøfte utvalgte tema i NOU 2023: 11 Raskt og riktig – en helhetlig gjennomgang av klage- og ankesystemet i Arbeids- og velferdsetaten og i trygderetten. Oppgaven var etter min vurdering vellykket.

Jeg var eneste sensor.

Sensorkorpset

Jeg var eneste sensor.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Av de 10 studentene som tok eksamen, var fordelingen som følger: 2 A (20 %), 4 B (40 %), 4 C (40%).

Det er ingen uvanlig fordeling i emnet, og skyldes obligatorisk undervisning og hjelpen studentene får gjennom kommentarer på de obligatoriske refleksjonsnotatene.

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Ingen klager eller kontrollkommisjoner

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Jeg har ikke fått informasjon om at det er foretatt noen slik vurdering av emnet.

Internasjonalisering

Innenfor gjeldende læringskrav har internasjonale kilder ikke fått plass. Gitt emnets tverrfaglige innretning, er det ikke blitt prioritert.

Det er ikke engelskspråklig litteratur eller kildemateriale i emnet.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Emnet skal bli et EVU-kurs, og derfor har jeg ikke noen kommentarer om endringsforslag.

Lokaler og undervisningsutstyr

Vi har egnede lokaler og utstyr til undervisningen-

STUDIEKVALITETSMELDING 2023

DET JURIDISKE FAKULTET

UNIVERSITETET I BERGEN

Innhold

Oppfølging av foregående års studiekvalitetsmelding og hovedkonklusjoner fra studieprogrammets egenvurdering	39
Gjennomførte og planlagte emne- og programevalueringer	39
Fakultetenes strategiske planer for den faglige porteføljen og endringer og prioriteringer innen utdanning og læringsmiljø	40
Handlingsplan for utdanning	40
Revisjon av studieordningen	40
Kl	41
Studieutvalgets rolle i strategiske planer for den faglige porteføljen og endringer og prioriteringer innen utdanning og læringsmiljø	41
Hvordan jobber fakultetet for tettere kobling mellom forskning og utdanning, spesielt på bachelornivå?	41
Forskerlinjen	41
Hvordan arbeider fakultetet med å styrke utdanningskvaliteten, studentaktiv læring, alternative vurderingsformer og økt gjennomføring?	42
Bedre læring, bedre jurister	42
Reform av 3. studieår	42
Studentaktiv campus	43
Reform av 5. studieår	43
Hvordan arbeider fakultetet for bedre kontakt mellom studenter og arbeidslivet, samt større bevissthet hos studenter og potensielle arbeidsgivere om hva utdanningene kan brukes til?	44
Kontakt med arbeidslivet	44
Arbeidslivsdagen	44
Hvordan arbeider fakultetet for å sikre tilstedeværelse av internasjonale studenter fra utenfor EU/EØS/Sveits gjennom utvekslingsavtaler?	45

Oppfølging av foregående års studiekvalitetsmelding og hovedkonklusjoner fra studieprogrammets egenvurdering

Grunnutdanning:

Det juridiske fakultet har ett hovedstudieprogram; det femårige masterprogrammet i rettsvitenskap. Formelt sett har fakultetet også et eget toårig masterprogram i rettsvitenskap hvor det tas opp studenter som har en 3-årig bachelorgrad i rettsvitenskap fra UiS, UiA eller Høgskolen i Innlandet og som fullfører sin mastergrad hos oss. Reelt sett er det likevel snakk om bare ett program fordi studentene som tas opp på toårig program fullfører sin mastergrad i full integrasjon med de to siste studieårene på det femårige masterprogrammet.

Fakultetet har dermed kun ett programstyre, som er fakultetets studieutvalg. Studiedekanen er leder for utvalget og for studieprogrammet. Ettersom fakultetet heller ikke har noen institutter, har studieutvalget og studiedekan i praksis også mange av de funksjonene som på andre fakulteter ligger til henholdsvis instituttstyre (eller lignende) og instituttleder. Denne temmelig enkle strukturen og organiseringen medfører at det meste av studiekvalitetsarbeidet ved fakultetet gjennomføres i fortløpende aktivitet og kontakt mellom studiedekan, studieadministrasjon og de ansvarlige for de enkelte emnene på vårt studieprogram. Studentene innlemmes i arbeidet på flere nivåer, primært gjennom Juridisk studentutvalg (JSU). «Dialogmøter» gjennomføres slik fortløpende gjennom året ved vårt fakultet, og eventuelle behov for små og store justeringer og kvalitetsforbedringer fanges raskt opp.

Oppfølgingen av foregående års studiekvalitetsmelding og programmets egenvurdering går derfor frem av de tiltak og satsningsområder som kommer frem av meldingen her.

Videreutdanning

I tillegg koordinerer fakultetet to tverrfakultære erfaringsbaserte masterprogram i henholdsvis kommunal ledelse og i operativ ledelse og myndighetsutøvelse. Disse programmene har egne programstyrer hvor samarbeidsmiljøene er representert. Ettersom masterprogrammene er forholdsvis nye, arbeides det fremdeles med å etablere rutiner for systematisk kvalitetssikring. Da det er få studenter på studieprogrammene, har det vært utfordrende å finne riktig modell og format for dette arbeidet. Tradisjonelle spørreundersøkelser har vist seg å være mindre egnet og har gitt lite representative svar grunnet lav svarprosent. Studiekvalitetsarbeidet har derfor skjedd løpende underveis, ettersom studentene har gitt tilbakemeldinger gjennom andre, mindre strukturerte former. Arbeidet med å innføre gode rutiner for kvalitetssikring vil fortsette i 2024.

Gjennomførte og planlagte emne- og programevalueringer

Fakultetets planer for fremtidige emne- og programevalueringer følger opp de vedtak som er fattet sentralt på UiB for å styrke og revidere studiekvalitetsarbeidet. I henhold til fakultetets vedtatte tidsplan for evaluering skulle seks av de obligatoriske emnene på masterstudiet og seks spesialemner vært evaluert i løpet av 2023. Av emnene som gjennomføres i vårsemesteret 2023 har vi mottatt to av fire evalueringer. Evalueringene av emnene som gikk på høsten 2023 er forsinket og legges frem for studieutvalget i mars 2024. De vil derfor ikke inngå i egenvurderingen for 2023.

Fakultetets reviderte studieordning iverksettes suksessivt fra og med høsten 2021. Dette betyr at fakultetet i 2021 startet opp det første studieåret av den reviderte studieordningen, og at dette kullet vil være det første som gjennomfører alle studieårene i revidert ordning. Studentene tatt opp

på 2003-studieordning (siste kull ble tatt opp høst 2020) fullfører i den studieordningen. Ettersom det dermed vil ta noen år før alle studieårene på den nye studieordningen har blitt utprøvd, anser vi det som naturlig å foreta en full evaluering av programmet først når alle de fem årene har vært gjennomført i ny ordning. De enkelte studieårene evalueres imidlertid fortløpende. Som alltid ved større endringer i et studieprogram vil det være «barnesykdommer» som gjør det nødvendig med justeringer i opplegget.

Ved utgangen av høstsemesteret 2023 har vi revidert tidsplanen for gjennomføring av emneevalueringer for å ta høyde for endringene i porteføljen av valgbare emner og innfasing av ny studieordning. Evalueringsplanen oppdateres løpende ved behov.

Fakultetenes strategiske planer for den faglige porteføljen og endringer og prioriteringer innen utdanning og læringsmiljø

Handlingsplan for utdanning

Fakultetet vedtok strategi for 2023-2030 våren 2023 (sak [59/23](#)) og Handlingsplan for utdanning for perioden 2024-2025 i desember 2023 (sak [110/23](#)) Handlingsplanen består av følgende innsatsområder for utdanning de to kommende årene:

- A: Eit studium med fokus på problembasert og studentaktiv læring
- B: Eit studium med klar indre sammenheng og progresjon
- C: Sterk kopling mellom forskning og utdanning
- D: Dragefjellet skal vere ein levande campus
- E: Eit studium med høg grad av arbeidsrelevans og samarbeid med arbeidslivet
- F: Eit inkluderande jusstudium
- G: Studiet skal ha ein klar internasjonal dimensjon

Innsatsområdene vil være styrende for fakultetets prioriteringer de neste to årene.

Revisjon av studieordningen

Den nye studieordningen innebærer flere omlegginger av studieprogrammet, blant annet ved at flere mindre emner er slått sammen til noe større emner, mer varierte oppgaver- og prøvingsformer og ved at vurderingsuttrykket blir bestått/ikke-bestått på flere emner på første studieår. Vi har beholdt «Bergensmodellen» med omfattende gruppe- og skrivearbeid, men vil videreutvikle den. Det har bl.a. vært behov for mer varierte vurderingsformer i studiet, for å lære studentene å skrive flere juridiske teksttyper.

Den nye studieordningen krever mer administrativ støtte, og emneansvarlige har lagt inn en stor innsats for å få på plass nye emner.

Høsten 2023 iverksatte vi nytt 3. studieår. Revisjonen legger bl.a. opp til større valgfrihet for studentene på vårsemesteret med norske og engelske valgemner på Dragefjellet eller mulighet for å reise på utveksling. Flere av valgemnene legger opp til andre vurderingsformer og interaksjon mellom norske og innreisende Erasmus-studenter. Med færre studenter på de ulike emnene, får vi bl.a. mulighet til å gi studentene undervisning i fremstillingsteknikk og muntlig øving og prøving.

Fakultetet holder for tiden på med å slutføre reformarbeidet. I sak [60/23 Reform av femte studieår](#) traff fakultetsstyret 13. juni 2023 følgende vedtak:

- Fremtidens 5. studieår skal som normalordning bestå av et fordypningsemne på 20 studiepoeng, et engelskspråklig spesialemne på 10 studiepoeng, perspektivemnet

Problemanalyse og forskningsmetoder på 10 studiepoeng og en masteroppgave på 20 studiepoeng.

- Fakultetet jobber videre mot å etablere helårslinjer på 5. studieår.
- Det etableres et undervisningsopplegg på emnene på 5. studieår som forutsetter at studentene er til stede på fakultetet og deltar i undervisningen. Styret tar senere stilling til om dette skal innføres fra studieåret 2025/26 eller 2026/27.
- Emnet JUS348 Problemanalyse og rettsvitenskapelige forskningsmetoder opprettes i tråd med vedlagt forslag. Endelig læringsutbyttebeskrivelse fastsettes av Studieutvalget.
- På JUS399 *Masteroppgave* (20 sp), fra og med studieåret 2025/2026, innføres det plikt til å motta veiledning og en justerende muntlig eksamen.
- En forutsetning for implementering av nytt 5. studieår som beskrevet i dette notatet er økte administrative ressurser.
- Fakultetsstyret uttaler at fra høstsemesteret 2023 skal fakultetet dedikere noen lesesaler til studenter som skriver masteroppgave
-

Ny ordning på 5. studieår iverksettes fra studieåret 2025/26.

KI

Rapport fra læringsdesigngruppen: ChatGPT og andre AI-verktøy – muligheter og utfordringer for læring og vurdering ved Det juridiske fakultet, UiB ble våren 2023 lagt frem i Studieutvalget (sak 11/23-4). På bakgrunn av rapporten ble det opprettet en arbeidsgruppe som skal utarbeide konkrete retningslinjer for bruk av KI-verktøy i undervisning og prøving. Ut over retningslinjer for studentene skal arbeidsgruppen også utarbeide retningslinjer som kan hjelpe de emneansvarlige i deres utforming av undervisningsopplegg og eksamensoppgaver, samt retningslinjer knyttet til sensur. Arbeidsgruppen leverer sin rapport i mars 2024, og det ventes at innholdet i rapporten også kommer til å ha innvirkning på fakultetets prioriteringer fremover.

Studieutvalgets rolle i strategiske planer for den faglige porteføljen og endringer og prioriteringer innen utdanning og læringsmiljø

Etter dagens modell har Studieutvalget hverken undervisningstimer eller økonomiske midler til fordeling. For å styrke Studieutvalgets mulighet til å jobbe målrettet med kvaliteten på undervisningstilbudet har fakultetsstyret vedtatt (sak [111/23](#)) en egen pott med undervisningstimer som utvalget kan bevilge til større løft av studiekvaliteten på emner. De ekstra undervisningstimene skal gå til særskilte kvalitetsløft, og ikke til løpende drift. I tillegg ble det i samme sak vedtatt at Studieutvalget skal disponere en pott som kan søkes på av alle fast ansatte til aktiviteter som bidrar til å heve egen undervisningskompetanse og/eller tilrettelegger for samarbeid og erfaringsutveksling om undervisning.

Hvordan jobber fakultetet for tettere kobling mellom forskning og utdanning, spesielt på bachelornivå?

Forskerlinjen

Forskerlinjen ble etablert i 2017 og har vært del av Forskningsrådets nasjonale pilotprosjekt for forskerlinjer siden 2018, og har som hovedmålsetning å identifisere og utvikle juridiske forskertalenter. Forskerlinjen er sentral i fakultetet sin rekrutteringsstrategi til ph.d.-programmet. Gjennom seminarer og workshops i et fellesprogram, kombinert med individuell veiledning, får studentene tett faglig oppfølging gjennom hele studieåret. Som del av fellesprogrammet deltar studentene aktivt på et David Doublet-seminar i regi av fakultetets ph.d.-program. Alle studenter på

forskerlinjen blir koblet til én av fakultetets forskergrupper, hvor de blir gitt muligheten til å delta på arrangementer og aktiviteter i regi av forskergruppen. Dette har som hensikt å innlemme studentene i fakultetet sitt faglige fellesskap. De siste årene har fakultetet tatt i bruk ulike økonomiske insentivmodeller for rekruttering til forskerlinjen. Fra og med studieåret 22/23 ble ordningen med ansettelse som vitenskapelig assistent avsluttet, og man gikk over til en ren stipendmodell. Det ble lyst ut tematiske stipend tilknyttet prosjekter/satsinger på kr 85.000, og åpne forskergruppestipend på kr 75.000. Denne modellen er videreført, men med en økning til 90 000 for de tematiske stipendene for å gjøre dem mer attraktive.

Fakultetet vurderer at forskerlinjen er et meget godt tilbud til dyktige studenter som vurderer en videre karriere i akademien. Tilbakemeldingene fra studentene er også gjennomgående positive. For fakultetet er forskerlinjen særlig viktig som et tiltak for å rekruttere til ph.d.-stilling, og erfaringen viser at tiltaket gir resultater. Av 38 kandidatene som gjennomførte forskerlinjen 2017-2022 har 13 blitt ansatt som stipendiater ved fakultetet. Ettersom en del søkere til stipendiatstillinger erfaringsmessig har en periode utenfor akademien etter fullført mastergrad, er det mulig at antallet vil øke ytterligere på sikt.

I JUREVAL-rapporten er det anbefalt at forskerlinjen blir gjort permanent. Fakultetet vil gjennomføre en intern evaluering av forskerlinjen i løpet av 2024. Forskningsrådet har også signalisert at de ønsker å gjennomføre en evaluering av pilotprosjektet i 2024. Den interne evalueringen vil danne grunnlag for en sak om etablering av en permanent forskerlinje som vil bli lagt frem for FU, SU og fakultetsstyret i løpet av året

Hvordan arbeider fakultetet med å styrke utdanningskvaliteten, studentaktiv læring, alternative vurderingsformer og økt gjennomføring?

Bedre læring, bedre jurister

I studiekvalitetsprosjektet «Bedre læring, bedre jurister» tar fakultetet sikte på å skape en kultur for studentaktiv læring og på den måten fremme evnen til kritisk og selvstendig juridisk refleksjon hos studentene. Målet er at studentene skal oppleve en gjennomtenkt og helhetlig læringsdesign i hvert enkelt emne, med studentaktive læringsaktiviteter som studentene opplever som nyttige for å tilegne seg den kunnskapen, de ferdighetene og den kompetansen de trenger for å bli gode jurister. Det tre-årige HK-dir.-finansierte prosjektet følger implementeringen av de tre første studieårene i revidert studieordning, og har dermed vært et viktig bidrag for at fakultetet har hatt mulighet til å jobbe godt med utviklingen av de nye og reviderte emnene.

Høsten 2023 arrangerte prosjektet en konferanse om juridisk fagpedagogikk med gjester og foredragsholdere fra andre institusjoner i Norge, Sverige og Danmark.

Reform av 3. studieår

På 3. studieår kan studentene på ny studieordning velge emner innenfor en begrenset krets av valgemner der minst ett emne må være på engelsk, eller man kan dra på utveksling ett semester. For studenter som ikke utveksler på 3. studieår, spiller det engelske emnet (eventuelt de engelske emnene) som studenten skal ta i vårsemesteret en viktig rolle i å sikre at studentene oppnår læringsmålene på programnivå som handler om å kunne samarbeide med jurister fra andre land, og å kunne forstå og utnytte deres perspektiver på felles juridiske utfordringer og bidra med norske perspektiver, i tillegg til å kunne formidle juridiske analyser skriftlig og muntlig på engelsk.

Høsten 2023 har derfor emneansvarlige arbeidet med å utvikle læringsdesign som også skal legge til rette for å oppøve ferdigheter som skal utvikles i undervisningssituasjonen i samspill med internasjonale studenter.

Disse emnene går for første gang våren 2024.

De norske valgemnene på 3. studieår har jobbet med støtte fra «Bedre læring, bedre jurister» for å få til mer studentaktiv læring i oppbyggingen av emnedesignet i 2023. Også disse emnene vil gå for første gang våren 2024.

Studentaktiv campus

I arbeidet med å revidere studiet er det viktig for fakultetet å sørge for et godt læringsmiljø og en levende campus også på de to siste studieårene. Særlig etter pandemien erfarer vi at mange studenter flytter fra byen allerede etter 3. studieår og tar 4. og 5. studieår som fjernstudier. Vi har i 2023 kartlagt hvorfor studenter forlater eller blir værende på campus, og hvilke ønsker de har for læringsmiljø og undervisning de siste to studieårene. Dette tar vi med oss også inn i det videre arbeidet med 4. og 5. studieår.

Reform av 5. studieår

Endringene av 5. studieår som ble vedtatt av fakultetsstyret våren 2023 (sak [111/23](#)) vil innebære et vesentlig løft. Fremtidens studenter på 5. studieår vil få mer og bedre undervisning, tettere oppfølging og et langt mer helhetlig opplegg enn i dag:

- Mulighetene for spesialisering kombineres med fordypning. Studentene skal ikke bare tilegne seg kunnskaper om nye rettsområder, men også få dypere innsikt i hvordan rettslig regulering brukes til å styre samfunnet. Koblingen opp mot forskningen som skjer på fakultetet blir tettere.
- Opplegget rundt masteroppgavene styrkes vesentlig for å sette studentene bedre i stand til større juridiske utredningsoppgaver
- Internasjonaliseringen av jussen får mer oppmerksomhet, både i norskspråklige fordypningsemner og i form av egne engelskspråklige emner. Samtidig videreføres og styrkes mulighetene for utveksling på faglig høyt nivå som en del av det siste studieåret
- Læringsmiljøet styrkes gjennom økt tilstedeværelse på fakultetet, slik det er på LLM-programmer ved de beste universitetene som fakultetet sender våre studenter til.

Nytt 5. studieår implementeres først studieåret 2025/2026, men fakultetet har fra høsten 2023 dedikert en lesesal også til studenter som skriver masteroppgave på 30 sp⁶. Vi har også gjort forsøk med muntlig eksamen etter levering av stor masteroppgave (60 sp). Erfaringene tar vi med oss videre når alle masteroppgaver skal etterfølges av en muntlig eksamen fra høsten 2025, tidligere hvis vi klarer det.

Høsten 2023 ble alle fast ansatte i vitenskapelig stilling oppfordret til å komme med forslag til fordypningsemner på 20 sp. på nytt 5. studieår. Når fakultetsstyret skal prioritere hvilke emner som skal opprettes vil faglige, samfunnsmessige og strategiske hensyn ligge til grunn. I tillegg er det satt krav til høyt faglig nivå og ønske om tettere kobling til forskningsmiljøene ved fakultetet.

Undervisningsopplegget på de nye fordypningsemnene skal også legge til rette for studentaktiv læring. Fordypningsemnene kan være bedre egnet til å prøve ut alternative pedagogiske løsninger enn obligatoriske emner med store studentkull.

---

⁶ Studenter som skriver 60 sp. Masteroppgave og studenter som går på Forskerlinjen (70 sp.) har allerede egne lesesalsplasser.

Hvordan arbeider fakultetet for bedre kontakt mellom studenter og arbeidslivet, samt større bevissthet hos studenter og potensielle arbeidsgivere om hva utdanningene kan brukes til?

Jusstudiet er et praktisk rettet studium, og kandidatundersøkelsen viser at bare 2,5 % med utdanning fra vårt fakultet er arbeidsledig et halvt år etter oppnådd mastergrad. Studentene kan få praksis på disse emnene:

- JUS329 Skriveveiledning og gruppeledelse (arbeidsgrupelederne)
- JUS325 Rettshjelp (Jussformidlingen)
- JUS330-A EEA Moot CourtTVEPS
- Chinese Law Clinical Programme

En arbeidsgruppe har utredet eventuelle praksisordninger i studiet og ev. hvordan vi skal innlemme praksis på bedre eller andre måter i studiet enn det som er realiteten i dag. Arbeidsgruppen leverte sin rapport våren 2022, og fakultetet jobber med hvordan vi kan etterkomme de ulike anbefalingene i arbeidsgruppens rapport.

Vi har bl.a. jobbet med å tilrettelegge for eksterne skriveplasser i samarbeid med ulike offentlige aktører, så som UiB og Fiskeridirektoratet. I tillegg jobber vi med å gi studentene lærings- og vurderingsformer som på ulike vis oppøver praktisk kompetanse utover de vanlige praktikumsoppgavene. På 2. studieår jobber studentene med skriving av forvaltningsvedtak der de går inn i reelle saker fra NAV, og på 1. studieår trenes de i å jobbe med avtaleretten i oppgaver der de selv må bygge sakskomplekset ut fra ulike dokumenter (f.eks. sms-utveksling mellom huseier og leietaker, leiekontrakter etc).

Kontakt med arbeidslivet

Fakultetet har erfaring med at dialog med arbeidslivet gir nyttige innspill og perspektiver på vår virksomhet. I masterprogrammet har vi lang tradisjon for at den ene av våre to eksterne fagfeller er en praktiker, og i JUREVAL-rapporten⁷ har vi dokumentert at våre ansatte i stor grad er involvert i det praktiske rettsliv. Fakultetet har også de siste årene med hell opprettet ulike EVU-emner (JUR601 Jus for næringslivet, JUR605 Innføring i forvaltningsrett for sakshandsamarar i kommunal sektor), og ulike erfaringsbaserte masterprogram i samarbeid med andre fagmiljøer ved UiB (Executive master i kommunal ledelse, Executive master i operativ ledelse og myndighetsutøvelse og Executive master i offentlig forvaltning) som er rettet mot kompetansebehov i arbeidslivet.

Fakultetsstyret opprettet et arbeidslivspanel våren 2023 og første møte ble avholdt i desember 2023. Panelet består av representanter fra fakultetsledelsen og studieseksjonen, studenter og representanter fra ulike deler av privat og offentlig arbeidsliv. Erfaringen fra dette første møtet er gode; fakultetet fikk anledning til å presentere tema vi er særskilt opptatte av og som vi ønsker tilbakemeldinger på, samtidig som panelet fikk bedre innsikt i studiet og fikk komme med konkrete tilbakemeldinger fra deres ståsted som fakultetet kan følge opp. Vi vil gjennomføre ett møte med arbeidslivspanelet i semesteret, der bl.a. eksterne fagfeller også vil delta i møtet våren 2024.

Arbeidslivsdagen

Juristforeningen og ELSA Bergen arrangerer Arbeidslivsdagen på Dragefjellet hvert år. Arrangementet går over to dager, og målet er å gi studentene et innblikk i alle mulighetene jussutdannelsen gir, og

---

⁷ [jureval-nasjonal-rapport.pdf \(forskningsradet.no\)](#)

samtidig knytte bekjentskaper mellom arbeidsgivere og arbeidstakere. Fakultetet samarbeider med Juristforeningen bl.a. for å sikre mangfold blant aktørene som deltar fra arbeidslivet.

Hvordan arbeider fakultetet for å sikre tilstedeværelse av internasjonale studenter fra utenfor EU/EØS/Sveits gjennom utvekslingsavtaler?

Utenfor EU/EØS/Sveits har fakultetet utvekslingsavtaler i blant annet Kina, India, New Zealand, Australia, USA og Canada. For flere av disse landene har fakultetet erfart at det er mer utfordrende å rekruttere innreisende studenter til fakultetet, enn utreisende studenter. UiBs Erasmus+ global mobilitet-søknad der fakultetet har deltatt med delsøknader hvert år siden denne delen av Erasmus+ programmet ble opprettet i 2015, har vært, og er, et viktig virkemiddel for å rekruttere studenter fra utvalgte partnere i Kina, India og USA ved at vi kan tilby dem Erasmus+ stipend. I 2023 deltok fakultetet med delsøknader for India (partner National Law University Delhi) og USA (partner Penn State Law). India-prosjektet ble innvilget, mens USA-prosjektet som vi søkte sammen med to fagmiljø ved HF og deres partneruniversitet, ble ikke innvilget. Å pleie kontakten med partnere i de aktuelle landene er ett av virkemidlene som bidrar til tilstedeværelsen av internasjonale studenter fra utenfor EU/EØS/Sveits, og jevnlig deltakelse på NAFSA og delegasjonsbesøk til partnere særlig utenfor Europa er derfor noe fakultetet prioriterer.

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 8/24-4
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Fordypningsemner (20 sp) på fremtidens 5. Studieår

---

1. Innledning

Arbeidet med reform av 5. studieår går videre etter [fakultetsstyrets](#) vedtak 13. juni i fjor om innholdet av reformen (sak 60/23), og [vedtaket](#) 12. september samme år (sak 82/23) om at den skal tre i kraft fra studieåret 2025/2026. I tråd med styrevedtaket vil undervisningsintensive fordypningsemner på 20 studiepoeng utgjøre en helt sentral del av fremtidens 5. studieår.

Den 27. oktober i fjor sendte dekanen en epost til alle fast ansatte i vitenskapelig stilling, med oppfordring til å komme med forslag om fordypningsemner (vedlegg 1). I tråd med føringene fra fakultetsstyret ble det opplyst at fakultetet tar sikte på å opprette 8-10 fordypningsemner, som hver får råde over 300 timer (emneansvar + undervisning med forberedelser). Det ble presisert at utvalget av fordypningsemner vil bli avgjort av fakultetsstyret ut fra faglige, strategiske og samfunnsmessige hensyn. Kravet til høyt faglig nivå og ønsket om tettere kobling til forskningsmiljøene ved fakultetet («forskningsnær undervisning») tilsier samtidig at det stilles krav til at alle fordypningsemner er forankret i et robust fagmiljø, med en kjerne av fast vitenskapelig ansatte. Det ble også fremhevet at forslagene må omtale hvilke deler av programmets [læringsutbytte](#) de skal bidra til å oppfylle.

I tråd med styrevedtaket ble det formulert følgende kriterier for utvelgelsen av fordypningsemne på 20 studiepoeng:

- Søknaden kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe
- Emnet overlapper ikke, eller bare i liten grad, med engelsk- eller norskspråklige valgemner (på bachelor- eller masternivå) som forutsettes videreført
- Undervisningsopplegget legger til rette for studentaktiv læring
- Undervisningsopplegget er knyttet til forskningsaktiviteten i fagmiljøet
- De faglige kravene og det forventede læringsutbyttet reflekterer plasseringen som et 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår
- Emnet gir studentene inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduserer dem for ett eller flere teoretiske (ikke-dogmatiske) perspektiver som er spesielt relevante for rettsområdet
- Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnete masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde
- Studentene må skrive et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene til akademiske arbeider de vil møte på masteroppgaven (f.eks. i form av en obligatorisk oppgave eller en hjemmeeksamen, med krav til artikkelformat)

Fakultetsledelsen mener at eierskap til et emne er et gode som over tid bør tilkomme alle fast vitenskapelig ansatte, og vil derfor også legge vekt på om de som foreslås som emneansvarlige ikke har ansvar for andre emner. Det er ønskelig at det foreslås to emneansvarlige for hvert fordypningsemne, men det er ikke et krav.

I styresaken ble det åpnet for at enkelte fordypningsemner kan være på engelsk, men samtidig erkjent at det er en viss spenning mellom ønsket om fordypning på de nye 20-poengsemnene og ønsket om at

fakultetets engelskspråklige emner skal være tilgjengelig for fakultetets innvekslingsstudenter. Som utgangspunkt bør nye engelskspråklige spesialemner på masternivå være 10-poengsemner, med en bachelorvariant som er åpen for innvekslingsstudenter på bachelornivå. Samtidig er det ønskelig at fordypningsemnene har innslag av engelskspråklig rettskildemateriale og litteratur, og gjerne også innslag av engelskspråklig undervisning og/eller engelskspråklige arbeidskrav.

I styresaken er det også fremhevet at de emneansvarlige bør få betydelig frihet til å lage et undervisningsopplegg som er skreddersydd for det aktuelle emnet. Det bør være godt samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelsen, undervisningsformene og vurderingsformen til emnet. Fordypningsemnene kan være bedre egnet til å prøve ut alternative pedagogiske løsninger enn obligatoriske emner med store studentkull. Dette tilsier at undervisningsopplegget ikke i for stor grad bør være styrt i et generelt regelverk.

De nye emnene er ment å være i drift fra studieåret 2025/26, og det ble derfor bedt om at redegjør for hvordan dette kan gjøres.

Dekanen presiserte samtidig at forslagene ikke skulle være ferdig utviklede emnebeskrivelser, noe som også ble gjentatt på et (digitalt) allmøte 10. november.

2. De innkomne forslagene

Det har kommet inn 10 forslag, her listet opp i alfabetisk rekkefølge og med forslagstillerne i parentes:

1. Administrative sanksjoner og straff for regelbrudd i næringslivet (professor Jon Petter Rui og førsteamanuensis Knut Høivik)
2. Arbeidsrett (førsteamanuensis Melanie Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag)
3. Folkerett (professor Knut Einar Skodvin)
4. Immaterialrett (professor Tore Lunde og førsteamanuensene Torger Kielland, Knut Martin Tande og Liliia Oprysk)
5. Kommersielle tvister (professor Anna Nylund og professor Magne Strandberg)
6. Konfliktmegling (professor Camilla Bernt)
7. Plan- og ekspropriasjonsrett (professor Ingunn Elise Myklebust og professor Sigrid Eskeland Schütz)
8. Politi- og påtalerett (professor II Gert Johan Kjølby og førsteamanuensis II John Reidar Nilsen)
9. Skatte- og selskapsrett (professor Henrik Skar, førsteamanuensis Knut Høivik og postdoktor Guri Lindblad)
10. Velferdsrett (professor Bjørn Henning Østensen og professor Henriette Sinding Aasen)

Forslagene er tatt inn som vedlegg 2-11.

3. Dekanens foreløpige vurdering av de innkomne forslagene og forslag til videre prosess

Etter å ha foretatt en foreløpig vurdering av de innkomne forslagene konkluderte dekanen med at det ikke er behov for en særskilt arbeidsgruppe for å forberede saken for SU og fakultetsstyret. Videre prosess vil derfor følge vanlig spor for oppretting av nye emner – SU kommer med sin anbefaling til fakultetsstyret, som så avgjøre hvilke emner som skal opprettes. Samtidig er det klart at denne prosessen i dette tilfellet bør deles i to – en første runde hvor det avklares hvilke fordypningsemner som fakultetet vil opprette og så en andre runde hvor emnene opprettes, med fullstendige emnebeskrivelser, undervisningsopplegg, prøvingsformer, innplassering på høst- eller vårsemesteret

og avklarte administrative rammer (obligatorisk fremmøte, antallsbegrensninger, timeplanlegging mv.)

I lys av fakultetsstyrets forutsetning om 8-10 fordypningsemner, finner dekanen det ikke påkrevd med en inngående vurdering av alle de innkomne forslagene. Hele 7 av de 10 forslagene tar utgangspunkt i et eller flere eksisterende spesialemner på 5. studieår – arbeidsrett, immaterialrett, konfliktmegling, plan- og ekspropriasjonsrett, politi- og påtalerett, skatte- og selskapsrett og velferdsrett. Flere av disse forslagene vil innebære sammenslåing av det som i dag er flere mindre emner, noe dekanen vurderer som et godt utgangspunkt for videreutvikling av dagens emneportefølje i retning av mer fordypning og helhetlig spesialisering. Samtidig er det viktig at de nye fordypningsemnene blir noe mer enn bare en sammenslåing av eksisterende emner, men dette må ivaretas gjennom det videre arbeidet med å utvikle de nye emnene.

Alle disse 7 forslagene stammer fra vitenskapelig ansatte med forskningsinteresser som er tett knyttet til de aktuelle fordypningsemnene. For enkelte av dem ville det vært ønskelig om de kunne vise til et bredere fagmiljø enn det fakultetet i øyeblikket har, men kravet til fagmiljø må avpasses til fakultetets størrelse og ønsket om et utvalg på 8-10 fordypningsemner, som jo forutsetningsvis heller ikke skal overlappes med fakultetets omfattende portefølje av engelskspråklige emner. Kravet til fagmiljø må også avpasses til den omstendighet at det ikke er slik at det er kommet inn alternative forslag fra sterke fagmiljø som dekanen ikke finner rom for å prioritere.

Dekanens vurdering er at de 7 forslagene som er basert på eksisterende emner er velegnet for fordypningsemner på 20 studiepoeng, og vil foreslå overfor SU og fakultetsstyret at det jobbes videre med disse forslagene.

Når det gjelder forslaget til et fordypningsemne i folkerett, viser dekanen til at forslagsstiller (professor Knut Einar Skodvin) selv påpeker at fakultetet for tiden ikke har en forskergruppe i folkerett og forslaget blant annet av denne grunn står svakt gitt de kriterier som fakultetsstyret har stilt opp for utvelgelsen av fordypningsemner. Ifølge Skodvin må fakultetet må gjøre et veivalg knyttet til folkerettens stilling i fakultetets undervisningsportefølje. Dekanen er enig i dette, og vil foreslå at dette spørsmålet skilles ut til separat behandling – blant annet fordi det henger nær sammen med spørsmålet om fakultetet kan og bør forsøke å styrke folkerettsmiljøet ved fakultetet med flere stillinger. Etersom antall innkomne søknader innebærer at det uansett ikke er snakk om å fylle opp hele «kvoten» på inntil 10 fordypningsemner nå, til fortrenghet for et fremtidig fordypningsemne i generell folkerett, så mener dekanen at det er hensiktsmessig å skille disse to prosessene. Dekanen tar sikte på å komme tilbake til SU og fakultetsstyret med en egen sak om fakultetets forsknings- og undervisningsmiljø i generell folkerett.

Forslagene om fordypningsemner om «Administrative sanksjoner og straff for regelbrudd i næringslivet» og «Kommersielle tvister» er gode og kommer fra fagmiljø som er sterke. Likevel mener dekanen at SU og fakultetsstyret ikke bør følge opp disse forslagene ved denne korsvei. Fakultetet bør foreløpig nøye seg med å opprette 7 fordypningsemner (eventuelt med, både av ressursmessige årsaker og for å ha 2-3 «ledige» plasser til senere bruk. Det er usikkert hvor mange studenter som vil være på utveksling på 5. år, og det er usikkert hvordan de studentene som er på Dragefjellet vil fordele seg på de emnene som tilbys. Både «Administrative sanksjoner og straff for regelbrudd i næringslivet» og «Kommersielle tvister» vil være gode kandidater i en slik suppleringsrunde, ikke minst fordi begge disse forslagene må antas å ha særlig interesse for studenter som ønsker en forretningsjuridisk karriere.

Dersom fakultetet har 7 fordypningsemner klare til studieåret 2025/26, vil det gi studentene atskillig valgfrihet. Det kan derfor være fornuftig å nøye seg med 7 emner i første omgang, og så heller supplere med 2-3 emner til ved en senere anledning når vi har høstet erfaring med reformen av 5. studieår.

4. SUs behandling av søknadene

Studiedekanen oppfordrer SU til å innstille følgende 7 forslag til nye fordypningsemne på 20 studiepoeng på 5. studieår:

1. Arbeidsrett (førstemanuensis Melanie Hack og førstemanuensis Tine Eidsvaag)
2. Immaterialrett (professor Tore Lunde og førstemanuensene Torger Kielland, Knut Martin Tande og Lillia Oprysk)
3. Konfliktmegling (professor Camilla Bernt)
4. Plan- og ekspropriasjonsrett (professor Ingunn Elise Myklebust og professor Sigrid Eskeland Schütz)
5. Politi- og påtalerett (professor II Gert Johan Kjelby og førstemanuensis II John Reidar Nilsen)
6. Skatte- og selskapsrett (professor Henrik Skar, førstemanuensis Knut Høivik og postdoktor Guri Lindblad)
7. Velferdsrett (professor Bjørn Henning Østensen og professor Henriette Sinding Aasen)

Vedlegg 1 Dekanens epost 27. oktober 2023

From: leder.jurfa@uib.no <leder.jurfa@uib.no>

Sent: Friday, October 27, 2023 15:56

Cc: Christine Stoltz Olsvik <Christine.Olsvik@uib.no>

Subject: Invitasjon til å komme med forslag om nye norskspråklige fordypningsemner

Kjære kolleger,

Denne e-posten går til alle fast ansatte i vitenskapelig stilling.

Arbeidet med reform av 5. studieår går videre etter [fakultetsstyrets](#) vedtak før sommeren om innholdet av reformen, og [vedtaket](#) i september om at den skal tre i kraft fra studieåret 2025/2026. I tråd med styrevedtaket vil fordypningsemner på 20 studiepoeng utgjøre en helt sentral del av fremtidens 5. studieår. Fakultetet har høye ambisjoner for disse nye emnene, og vi mener derfor det er riktig å øke ressursbruken betraktelig fra dagens spesialemer. Dette betyr at det samtidig legges begrensninger på hvor mange fordypningsemner vi kan opprette. Som antydning i styrets saksforelegg, er utgangspunktet foreløpig inntil 10 fordypningsemner, som hver får råde over 300 timer (emneansvar + undervisning med forberedelser). Ressurser til prøving kommer i tillegg. Vi ser for oss at et flertall av fordypningsemnene har undervisning og eksamen i høstsemesteret, men at noen av emnene vil gå i vårsemesteret.

Utvalget av fordypningsemner må avgjøres av fakultetsstyret ut fra faglige, samfunnsmessige og strategiske hensyn. Kravet til høyt faglig nivå og ønsket om tettere kobling til forskningsmiljøene ved fakultetet («forskningsnær undervisning») tilsier at det stilles krav til at alle fordypningsemner er forankret i et robust fagmiljø, med en kjerne av fast vitenskapelig ansatte. Emnene må også ta inn i seg hvilke deler av programmets [læringsutbytte](#) de skal bidra til å oppfylle.

I tråd med styrevedtaket vil følgende kriterier bli lagt til grunn for utvelgelsen av fordypningsemne på 20 studiepoeng:

- Søknaden kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe
- Emnet overlapper ikke, eller bare i liten grad, med engelsk- eller norskspråklige valgemner (på bachelor- eller masternivå) som forutsettes videreført
- Undervisningsopplegget legger til rette for studentaktiv læring
- Undervisningsopplegget er knyttet til forskningsaktiviteten i fagmiljøet
- De faglige kravene og det forventede læringsutbyttet reflekterer plasseringen som et 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår
- Emnet gir studentene inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduserer dem for ett eller flere teoretiske (ikke-dogmatiske) perspektiver som er spesielt relevante for rettsområdet
- Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnede masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde
- Studentene må skrive et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene til akademiske arbeider de vil møte på masteroppgaven (f.eks. i form av en obligatorisk oppgave eller en hjemmeeksamen, med krav til artikkelformat)

Fakultetsledelsen mener at eierskap til et emne er et gode som over tid bør tilkomme alle fast vitenskapelig ansatte, og vil derfor også legge vekt på om de som foreslås som emneansvarlige ikke

har ansvar for andre emner. Det er ønskelig at det foreslås to emneansvarlige for hvert fordypningsemne, men det er ikke et krav.

I styresaken ble det åpnet for at enkelte fordypningsemner kan være på engelsk, men samtidig erkjent at det er en viss spenning mellom ønsket om fordypning på de nye 20-poengsemnene og ønsket om at fakultetets engelskspråklige emner skal være tilgjengelig for fakultetets innvekslingsstudenter. Som utgangspunkt bør nye engelskspråklige spesialemer på masternivå være 10-poengsemner, med en bachelorvariant som er åpen for innvekslingsstudenter på bachelornivå. Samtidig er det ønskelig at fordypningsemnene har innslag av engelskspråklig rettskildemateriale og litteratur, og gjerne også innslag av engelskspråklig undervisning og/eller engelskspråklige arbeidskrav.

I styresaken er det også fremhevet at de(n) emneansvarlig(e) bør få betydelig frihet til å lage et undervisningsopplegg som er skreddersydd for det aktuelle emnet. Det bør være godt samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelsen, undervisningsformene og vurderingsformen til emnet. Fordypningsemnene kan være bedre egnet til å prøve ut alternative pedagogiske løsninger enn obligatoriske emner med store studentkull. Dette tilsier at undervisningsopplegget ikke i for stor grad bør være styrt i et generelt regelverk.

De nye emnene må være i drift studieåret 2025/26, og forslagene må redegjøre for hvordan dette kan gjøres. Fakultetet er opptatt av at den nye porteføljen av fordypningsemner ikke skal bli statisk, og vil derfor foreslå at emnene opprettes for en tidsbegrenset periode.

Forslagene er ikke ment å skulle være ferdig utviklede emnebeskrivelser, men de må fylle kriteriene som vektlegges i utvelgelsen. Gi gjerne også beskjed om eventuelle ønsker om vår- eller høstsemester. Nærmere informasjon kommer på allmøtet den 10. november. Her vil det også være mulighet til å stille spørsmål om noe skulle være uklart.

Forslag sendes til leder.jurfa@uib.no senest 15. desember.

Beste hilsen

Karl Harald

ADMINISTRATIVE SANSKJONER OG STRAFF FOR REGELBRUDD I NÆRINGSVIRKSOMHET

1. INNLEDNING

Et rettsutviklingstrekk siden andre verdenskrig er økt offentligrettslig reguleringslovgivning. Slik lovgivning er ofte myntet på næringsvirksomhet. I kjølvannet av økt reguleringslovgivning er det etablert en rekke forvaltningsorganer som skal føre tilsyn med at reglene blir fulgt og håndheve lovbrudd. Typiske eksempler er Konkurransetilsynet, Petroleumstilsynet, Miljødirektoratet og Finanstilsynet.

Under fremveksten av denne reguleringslovgivningen har sanksjonen mot lovbrudd som hovedregel vært *straff*. Straffetrusselen er normalt plassert i den aktuelle reguleringslov, typisk gjennom en felles straffebestemmelse for brudd på bestemmelser i loven eller forskrifter gitt med hjemmel i loven (blankettstraffebud).

Den økte reguleringslovgivningen har dermed også representert en økt kriminalisering utenfor straffeloven, slik at vi har fått en nokså omfattende strafferettslig «spesiallovgivning». Dette har av flere blitt kritisert som overkriminalisering. Det såkalte sanksjonsutvalget foreslo allerede i 2003 et mer nyansert og effektivt sanksjonssystem med mindre bruk av straff (NOU 2003: 15). De anbefalte at administrative sanksjoner, typisk i form av overtredelsesgebyr som ilegges av tilsynsorganer, kunne erstatte bruk av straff for mindre alvorlige overtredelser enten gjennom avkriminalisering eller ved bruk av et tosporet system hvor et lovbrudd kunne gi hjemmel for både administrative sanksjoner og straff, men hvor straff skulle forbeholdes de mest alvorlige lovbruddene.

Anbefalingene er senere fulgt opp ved at det er innført stadig flere hjemler for å ilegge overtredelsesgebyr (eller andre administrative sanksjoner) som alternativ til straff. Forurensningsloven kan her tjene som eksempel. Ved en lovendring i 2019 ble det innført en hjemmel til å gi forskrift om ilegging av overtredelsesgebyr som alternativ til straff. Slike bestemmelser ble så innført i forurensingsforskriften kapittel 41A i 2023. I 2015 ble det også innført generelle bestemmelser om administrative sanksjoner i forvaltningsloven. Næringsvirksomhet, som reguleringslovgivningen ofte er myntet på, drives typisk av selskaper og andre juridiske personer (eller foretak som er den strafferettslige og forvaltningsrettslige terminologien). Det betyr at foretak ofte er det primære ansvarssubjekt for straff og administrative sanksjoner for regelbrudd.

Økningen i reguleringslovgivningen og utviklingen mot et mer finmasket og komplekst sanksjonssystem med bruk av både administrative sanksjoner og straff, reiser spesielle og komplekse problemstillinger som krever en *sektorovergripende* tilnærming. Temaet vies relativt liten oppmerksomhet i fagene strafferett, rettergang, forvaltningsrett og

menneskerettigheter hver for seg. Den alminnelige strafferetten dreier seg primært om de alminnelige vilkår for personlig straffansvar i relasjon til straffbare handlinger etter straffeloven, mens straff for brudd på regulatorisk lovgivning ofte er rettet mot juridiske personer. Verken foretaksstraff eller straffebud i reguleringslovgivningen vies særlig plass i den generelle strafferetten. Administrative sanksjoner har videre en relativt beskjeden plass i den alminnelige forvaltningsretten. Innenfor faget Competition Law (JUS 3509) er kompetanse på sanksjonering av regelbrudd et element i læringsmålet, men dette er sektorspesifikt og behandles nokså overfladisk.

Tematikken berører også flere menneskerettslige spørsmål, som typisk sett diskuteres i relasjon til strafferetten, slik som kravet om rettferdig rettergang (EMK artikkel 6). Teamet har også en side mot grunnleggende selskapsrett, både med hensyn til ulike selskapsformers status som ansvarssubjekter, og suksesjonsansvar ved forskjellige former for transaksjoner i og med selskaper. I tillegg må offentligrettslige sanksjoner mot regelbrudd i næringsliv sees i sammenheng med privatrettslig håndheving, typisk erstatning.

Kompetanse på dette temaet er etterspurt i arbeidslivet, fordi offentlig reguleringslovgivning øker, og håndhevingen blir – i hvert fall på en del områder – mer aggressiv. Sanksjonsreglene er dermed helt grunnleggende for næringslivets rammebetingelser.

2. FORMÅL, INNHOLD OG LÆRINGSUTBYTTE

Formålet med dette fordypningsfaget er å gi god kunnskap og forståelse om reglene for bruk av administrative sanksjoner og straff for brudd på reguleringslovgivning som begås i næringsvirksomhet. Fokus vil være på juridiske fellesspørsmål som oppstår ved bruk av slike sanksjoner – (lett) uavhengig av hvilke materielle lov- eller forskriftsbestemmelser som er brutt. Dette er spørsmål som løses gjennom en kombinert bruk av strafferettslige regler, forvaltningsrettslige regler, prosessuelle regler, EMK, samt selskapsrett.

Etter at kurset er gjennomført skal studentene på denne bakgrunn ha god kunnskap om blant annet følgende temaer ved bruk av administrative sanksjoner og straff for brudd på reguleringslovgivning i næringsvirksomhet:

- Ulike regulerings- og sanksjonsmodeller, og hvordan privatrett, forvaltningsrett og strafferett knyttes sammen i og av ulike regelverk
- Legalitetsprinsippet, særlig klarhetskravet ved bruk av rettslige standarder
- Skyldkravet
- Sanksjonstyper og utmåling
- Fullbyrding
- Foretaksstraff vs. Foretakssanksjon vs. personlig ansvar
- Beviskrav
- Selvinkrimineringsvernet
- Oppportunitetsprinsipp
- Anklageprinsipp vs. Inkvisisjonsprinsipp
- Personell kompetanse

- Saksbehandlingsregler
- Domstolsprøving
- Offentlighet

Studentene vil ha en del forkunnskaper om disse temaene gjennom studiene i strafferett, forvaltningsrett, rettergang og menneskerettigheter. Men rettsutviklingen med et tosporet sanksjonssystem for brudd på reguleringslovgivning i næringslivet, krever en særskilt analyse av hvordan disse prinsippene skal anvendes. Utviklingen går i retning av at administrative sanksjoner dels erstatter bruk av straff, og et grunnleggende spørsmål blir da hvor langt strafferettslige rettsstatsgarantier følger med på lasset, og hvor langt prinsippene i den strafferettslige ansvarslæren smitter over på det administrative sporet, jf. nedenfor.

3. KRITERIENE FOR UTVELGELSEN AV FORDYPNINGSEMNET

1. *Søknaden kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe*

Dette er en søknad om å etablere et *sektorovergripende* fordypningsemne som er forankret i forskergruppene for strafferett og straffeprosess, forvaltningsrett, og rettsteori. Den er også forankret i selskaps- og skatterettsmiljøet, og konkurranserettsmiljøet. Søknaden er ikke initiert av forskergruppen i strafferett, men knytter sammen ulike fagmiljøer på fakultetet. Det spesielle med dette fordypningsfaget er at det kombinerer fagfeltene strafferett, forvaltningsrett, rettergang og menneskerettigheter på et spesielt livsområde (næringsliv). Samtidig gir spørsmålet om statens bruk av sanksjoner og utforming av og valg mellom slike oppspill til mer rettsteoretiske spørsmål knyttet til utviklingen av både staten og retten. Fakultetet har sterke fagmiljøer innenfor alle disse disiplinene, og emnet gir mulighet til samarbeid på tvers av juridiske fagdisipliner.

2. *Overlapp med valgemner som forutsettes videreført.*

Faget Competition Law (JUS 3509) inkluderer *sanksjonering* av konkurranseregler. En sentral sanksjon for brudd på konkurransereglene er administrativt overtredelsesgebyr. Men dette er et emne som gir kompetanse på sektorspesifikke regler som bygger på EU-konkurranseretten. Sanksjonsreglene behandles ikke dyptgående.

3. *Studentaktiv læring*

Detaljer for gjennomføringen av fordypningsfaget er naturlig nok ikke utpenslet enda. Men dette fordypningsfaget gir fine muligheter til studentaktiv læring. Særlig to forhold skal fremheves: For det første kombinerer dette fordypningsfaget flere rettsdisipliner og krever «komparative analyser» av strafferettslige og forvaltningsrettslige sanksjonsregimer. Dette gjør at studentene allerede ved lesing av bøker og artikler om dette emnet aktivt må *sammenligne* kilder om felles spørsmål. For det andre er dette et tema som får stadig større oppmerksomhet i det praktiske rettsliv og som involverer et bredt spekter av juristroller. Advokater og internjurister yter rådgivning og prosederer saker for

næringslivsaktørene, juristene i forvaltningen etterforsker/saksbehandler og utformer vedtak om forvaltnings sanksjoner, politi- og påtalejuristene bidrar i etterforskningen av straffesakene, og dommerne dømmer. Dette gjør fordypningsemnet godt egnet til aktiv læring der studentene kan settes til å løse konkrete juridiske spørsmål og fra ulike vinkler. Emnet er også godt egnet til undervisningssamarbeid med det praktiske rettsliv, for eksempel gjennom gjesteforelesere. Siden temaet er relativt uutforsket, jf. 3.5 nedenfor, er emnet godt egnet for undervisningsaktiviteter i form av større skrivearbeider enkeltvis eller i grupper.

1. *Forholdet til forskningsaktiviteten i fagmiljøet.*

Fordypningsfaget passer godt inn i forskningsambisjonene i flere fag. Fremveksten av administrative sanksjoner som alternativ til straff for brudd på reguleringslovgivning kan forstås som en nokså grunnleggende «restrukturering» av strafferetten som har likhetstrekk med det opprinnelige skillet mellom strafferett og politirett som kriminalloven av 1842 bygget på, og skillet mellom strafferett og en «forvaltningsstrafferett» som vi kjenner fra tysk rett. Utviklingen reiser to grunnleggende problemstillinger som krever videre forskning.

Den første er om utviklingen gjør at vi må revurdere forståelsen av hvilken funksjon strafferetten skal og bør ha. Mens det i den moderne strafferett alltid har vært enighet om at straff skal være en reaksjon på en «sosial syndekatalog», har spørsmålet om straff i tillegg skal brukes som et mer pragmatisk styringsmiddel for brudd på forskjellige typer offentligrettslige reguleringer av varierende alvorlighetsgrad vært mer kontroversielt. Mens utviklingen av den strafferettslige spesiallovgivningen var basert på posisjonen at straff er et pragmatisk styringsmiddel, er de siste års fremvekst av administrative sanksjoner kanskje en motreaksjon som gir et signal om at den pragmatiske bruken av straff er på retur. Hvilke konsekvenser dette har for vår forståelse av strafferetten og dens videre utvikling bør det forskes videre på.

Den andre grunnleggende problemstillingen som fremveksten av administrative sanksjoner reiser, er hvordan man skal håndtere spenningen mellom på den ene siden behovet for et differensiert og effektivt sanksjonssystem i forvaltningssporet og på den andre siden konstitusjonelle og menneskerettslige rettsstatsgarantier, og (andre) rettssikkerhetsgarantier som er forbundet med strafferetten. Spørsmålet er om effektivitetshensyn i større grad kan «trumfe» slike garantier ved illeggelse av administrative sanksjoner sammenlignet med straff. Særlig gjelder dette ved ansvar for foretak. Dette spenningsforholdet gjelder ikke bare prosessuelle rettsstats- og rettssikkerhetsgarantier. Det gjelder også materielle ansvarsvilkår, særlig skyldprinsippet.

I forlengelsen av dette er det grunn til å fremheve at ansvar for foretak er i kjerneområdet for både straff og administrative sanksjoner for brudd på reguleringslovgivning i næringsvirksomhet. De norske reglene om foretaksstraff utviklet seg i parallell med utviklingen av den strafferettslige spesiallovgivningen. Og brudd på regulatorisk lovgivning har alltid vært ansett som foretaksstraffens kjerneområde. Forvaltningsloven har nå særskilte bestemmelser om administrativ foretakssanksjon som er skåret over samme lest som den generelle hjemmelen for foretaksstraff i straffeloven. I lys av dette reiser fremveksten av administrative sanksjoner grunnleggende spørsmål om foretaksansvaret fortsatt bør ha en plass i strafferetten, og hvis ja hvordan spenningsforholdet mellom strafferettslig tankegodt som preger reglene om administrativ foretakssanksjon på den ene side og behov for effektive sanksjoner mot foretak på den andre skal håndteres.

4. Faglige krav og forventet læringsutbytte vurdert mot plasseringen som et 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår

Fullverdig emnebeskrivelse med læringsmål mv. er ikke utarbeidet enda, men basert redegjørelsen ovenfor passer dette fordypningsemnet godt med plasseringen som 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår. Faget representerer en fordypning av kompetanse og ferdigheter studentene har utviklet tidligere i programmet på kursene i strafferett, forvaltningsrett og rettergang.

5. Krav til at emnet gir inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduksjon til ikke-dogmatiske perspektiver

Emnet har et metodisk særpreg ved at regler og kilder under to sanksjonsregimer innenfor forskjellige rettsdisipliner (strafferett og forvaltningsrett) med forskjellig tradisjoner må sammenlignes, analyseres og anvendes i sammenheng. Dette gjelder både når dogmatiske rettsspørsmål skal vurderes, når reglene skal underkastes en kritisk analyse og når mer rettsteoretiske aspekter studeres. Det er også slik at innenfor straffesporet og forvaltningsspolet er temaet relativt utforsket.

Som nevnt ovenfor kan fremveksten av administrative sanksjoner som alternativ til straff forstås som en «restrukturering» av strafferetten. Derfor vil dette emnet introdusere studentene også for grunnleggende og ikke-dogmatiske perspektiver på straff- og sanksjonssystemet i vår rettsorden.

6. Masteroppgaveprosjekter og større skriftlig arbeid som forbereder studentene på krav til masteroppgaver

Det to-sporede sanksjonssystemet generelt, og særlig bruk av administrative sanksjoner spesielt, er relativt nye fenomener i rettssystemet, men som brer om seg i praksis. Med noen viktige unntak, finnes begrenset med forskning og teoretiske fremstillinger av dette emnet. Dette betyr at det ikke vil by på problemer for studentene å identifisere og utvikle

egnete masteroppgaveprosjekter innenfor dette emnet. Vi vil også kunne innarbeide krav til et større skriftlig arbeid under kurset som forbereder studentene på forventningene til en mastergrad.

4. EMNEANSVAR

Dette fordypningsemnet vil kreve samarbeid mellom og undervisningsressurser fra strafferettsmiljøet, forvaltningsrettsmiljøet, rettergangsmiljøet, menneskerettighetsmiljøet og selskapsrettsmiljøet på fakultetet. Følgende foreslås som emneansvarlige:

- Førsteamanuensis Knut Høivik: Knut har arbeidet med tematikken både gjennom forskning (PhD om foretaksstraff og utredning til justisdepartementet) og praktisk advokatvirke. Han har en ambisjon om å videreutvikle forskningen på foretaksstraff mot det tosporede sanksjonssystemet, og andre sektorovergripende problemstillinger – særlig mot selskapsretten. Han har (så langt) ikke emneansvar for andre fag, men deltar også i en søknad om fordypningsfag i selskaps- og skatterett.
- Professor Jon Petter Rui: Jon Petter har som kjent spisskompetanse på menneskerettigheter, økonomisk kriminalitet, straffeprosess og regulatoriske krav for å motvirke hvitvasking.

Vedlegg 3:

Søknad om nytt 20 studiepoeng fordypningsemne i Arbeidsrett

Forslagsstillere: førsteamanuensis Melanie Regine Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag
Vi viser til e-post fra ledelsen 27. oktober 2023, og vil med dette søke om opprettelse om et fordypningsemne i Arbeidsrett fra studieåret 2025-2026. Faget tenkes fortrinnsvis avviklet i høstsemesteret, men kan flyttes til vårsemesteret dersom dette er ønskelig.

Hvorfor arbeidsrett som fordypningsemne?

1. Et sterkt fagmiljø innenfor arbeidsrett som utgangspunkt.

Faget er ved fakultetet representert ved to fast ansatte, førsteamanuensis Melanie Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag. Disse er knyttet til Forskergruppe for velferdsrett og Forskargruppe for europarett.

Så vel Melanie Hack som Tine Eidsvaag har arbeidsretten som primært forskningsområde. Det skjer en økt satsning på arbeidsrettslig forskning ved fakultetet. Prosjektet LaW-BALANCE, ledet av Melanie Hack, har fått 9.990.000 kr. fra Norges forskningsråd, med finansiering til to stipendiater. Her inngår tre arbeids- og diskrimineringsrettslige workpackages. Videre er en workpackage – ledet av Hack - innenfor CENTENOL-senteret knyttet til arbeidsrett. Hack leder dessuten en workpackage i et tverrfaglig samarbeidsprosjekt med OSLOMET, det såkalte REFLEX-prosjektet (NFR-finansiert med 12 millioner NOK, hvor fleksibilisering av arbeidslivet fra et arbeidsrettslig perspektiv skal undersøkes.) Alle disse prosjektene kjennetegnes med at den EU- og EØS-rettslige dimensjonen av norsk arbeidsrett skal belyses særskilt.

Dette tilsier at undervisningen vil ha et solid fundament i forskningen. Studentene vil dermed få tilgang til nye forskningsfunn.

Dessuten:

→ Tilkobling til internasjonale fagmiljøer og ressurser

Vi tenker også å knytte til oss andre undervisningsressurser, for eksempel i form av internasjonale forbindelser i forbindelse med prosjektene LaW-BALANCE og CENTENOL.

Dessuten vil vi gjerne benytte oss av mulighetene som ligger i ERASMUS+-programmet for å tilkoble erfarne gjesteforelesere til faget. Dette er av særlig relevans med hensyn til styrkning av den EU- og EØS-rettslige dimensjonen av faget.

→ Tilkobling til praktikere og nasjonalt fagmiljø

Tron Løkken Sundet, leder for domstolen Arbeidsretten, har undervist for oss i faget Arbeidsrett fordypning, og han har sagt seg villig til å fortsette dette samarbeidet. I tillegg til sin uvurderlige praktiske erfaring, er Sundet en svært produktiv forfatter. Han har skrevet kommentarutgaver til arbeidsrettslig lovgivning og artikler innenfor så vel individuell som kollektiv arbeidsrett, blant annet om arbeidsrettsprosess. Sundet er også redaktør for tidsskriftet Arbeidsrett. I tillegg ønsker vi å tilkoble eksterne praktikere via gjesteforelesninger, så som for eksempel eksperter fra ESA (se nedenfor forslag til emnet). 2

2. Arbeidsretten er et teoretisk svært interessant fag.

Arbeidsretten er et fag med et komplekst rettskilddebilde, bestående av både nasjonale og internasjonale kilder, hvor menneskerettigheter og særlig EU-/EØS-rett spiller en stor rolle. Særlig på grunn av det sistnevnte kan faget betegnes som ganske dynamisk. EU- og EØS-rettslige krav er spesielt sentrale i den arbeidsrettslige undervisningen. Blant annet tar faget Arbeidsrett fordypning opp kravene til fri bevegelse av arbeidstakere og arbeidsgivere (etablerings- og tjenestefrihet) og EU-konkurranserett. Men også uten grenseoverskridende saksforhold, er norsk arbeidsrett grunnet implementeringen av et stort antall arbeidsrettslige EU-direktiver (til dels inkorporert i EØS-avtalen, til dels ikke) preget av innflytelse av EU- og EØS-rett også i 'interne' saksforhold. Et eksempel på det er virkningen av EU's arbeidstidsdirektiv, som kommer opp for Høyesterett igjen i januar 2024. Det er både samspill og konflikter mellom norsk rett og EU- og EØS-rett, noe som har konkret, praktisk betydning for rettsanvendelsen. Her kan blant annet nevnes STX-saken (Rt-2013-258 allmenngjøringsvedtak), Holship-saken (HR-2016-2554-P, arbeidskamp i form av boikott) og ESAs aktuelle kritikk av de norske begrensningene for innleie fra vikarbyrå.

Videre vil vi fremheve arbeidsrettens kollektive dimensjon. Tariffavtalen er en helt spesiell avtaletype som har rettsvirkninger også for andre enn avtaleparter. Fastsettelse av lønns- og arbeidsvilkår i tariffavtaler har en enorm betydning for samfunnsøkonomien. Kollektive tvister er gjenstand for spesielle former for tvisteløsninger, blant annet vil kollektive rettstvister løses av spesialdomstolen Arbeidsretten.

Emnet overlapper ikke med andre norsk- eller engelskspråklige valgemner. Et fordypningsemne i arbeidsrett vil dessuten kunne fylle kunnskapshull i resten av fakultetets undervisningstilbud, blant annet hva angår diskrimineringsrett og trygderett, hvor vi for tiden ikke tilbyr egne spesialemner. Diskrimineringsretten inngår som et vesentlig element i arbeidsrettsundervisningen. Trygderetten er også tett forbundet med deler av arbeidsretten. Her tenker vi særlig å ta opp trygderettigheter i forbindelse med arbeidstakere som beveger seg over landegrensene. Også problemstillinger knyttet til LaW-BALANCE-prosjektet, som betalt permisjon, kan være aktuelle.

3. Arbeidsretten er et fag med stor praktisk relevans.

At arbeidslivet er inkluderende, på tvers av kjønn, etnisitet og funksjonsevne og også i et livsløpsperspektiv, er essensielt for samfunnsøkonomien. Den norske modellen for lønnsdannelse bygger blant annet på sterke fagforeninger, sentralisert og koordinert lønnsdannelse og trepartssamarbeid mellom staten, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner.

De fleste av oss, både jurister og andre, vil inngå i et arbeidsforhold i løpet av livet. Dette innebærer også arbeidsmuligheter for våre kandidater, blant annet i virksomheters HR-avdelinger og i organisasjoner på arbeidsgiver- og arbeidstakerside.

Arbeidsrett er også et populært fag blant studentene: Høsten 2023 leverte 44 kandidater eksamen i Grunnleggende arbeidsrett, 9 kandidater leverte eksamen i Arbeidsrett fordypning og 22 kandidater leverte masteroppgave innenfor faggruppen Arbeidsrett og diskrimineringsrett.

Praksisrelevansen har vist seg særlig i at domstolene i økende grad må ta stilling til arbeidsrettslig relaterte spørsmål, noe som særlig gjelder forholdet til EU- og EØS-rett. Å utvikle spisskompetanse med hensyn til samspill mellom norsk og internasjonal arbeidsrett er dermed viktig. 3

4. Forholdene ligger godt til rette for en sammenslåing av arbeidsrettsfagene.

Arbeidsrett var et felles emne (15 studiepoeng) før 2008. De tema som tas opp under nåværende Grunnleggende arbeidsrett og Arbeidsrett fordypning, har en klar saklig sammenheng. Det vil by på svært få praktiske problemer å slå fagene sammen. En kan også forvente en viss rasjonaliseringsgevinst, ved at dobbeltbehandling unngås. Per i dag går fagene etter hverandre på høstsemesteret, og det samlede arbeidsrettsfaget kan også legges til høstsemesteret. (Men vi er ikke absolutt bundet til at faget må gå om høsten.)

5. Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnede masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde

Dette kriteriet er klart oppfylt for arbeidsrettens vedkommende. Det finnes en egen faggruppe for Arbeidsrett og diskrimineringsrett for masteroppgaver, se [Masteroppgave ved Det juridiske fakultet | Det juridiske fakultet | UiB](#). Dette vil gi studenter ytterligere muligheter for fordypning og spesialisering innenfor temaene arbeidsrett og diskrimineringsrett. Faggruppen er allerede i dag svært populær. Studenter som ønsker å fordype seg kan også skrive stormaster eller innenfor forskerlinjen relatert til pågående forskningsprosjekter. Det er et ønske å oppmuntre studentene å velge prosjekter av høy aktualitet, hvor det for eksempel tas stilling til nyere utvikling så som rollen av kunstig intelligens i arbeidslivet.

Et foreløpig opplegg for et fordypningsemne i Arbeidsrett

Emnebeskrivelse

Arbeidsrett tar for seg de rettslige spørsmål som regulerer arbeidslivet. Dette kan gjelde rettsforholdet mellom den enkelte arbeidstaker og arbeidsgiver (individuell arbeidsrett), i tillegg til de rettsregler som regulerer organisasjonene på arbeidsmarkedet (kollektiv arbeidsrett). I tillegg tar arbeidsretten blant annet opp de offentligrettslige kravene til arbeidsmiljøet og i noen grad trygderettslige regler i tilknytning til deltakelse i arbeidslivet.

Arbeidsrett som spesialemne tar for seg arbeidsrettens metode og rettskilder. Arbeidsretten er et kontraktsrettslig fag, men kontraktsfriheten er i svært stor grad begrenset ved preseptorisk lovgivning til vern for arbeidstakerne. Lønns- og arbeidsvilkår fastsettes i stor grad i kollektive avtaler – tariffavtaler – og slike avtaler kan også i noen utstrekning fravike lov (semi-dispositiv eller tariff-dispositiv) lovgivning. Arbeidsretten er i økende grad internasjonalisert, ved internasjonale konvensjoner, blant annet i regi av ILO, men særlig ved EU- og EØS-rettslige krav. EØS-arbeidsretten stiller minstekrav til arbeidstakerrettigheter, mens annen EØS-rett – som fri bevegelse av tjenester samt konkurranserett – kan begrense nasjonale lovgiveres og arbeidsmarkedsparters handlemfrihet.

Faglige krav - læringsutbytte

Kunnskap:

Etter fullført kurs skal studentene kunne

- Forstå og beskrive arbeidsrettens metode og kildegrunnlag, herunder internasjonal og EØS-rettslig regulering av betydning for arbeidsretten.
- Ha inngående kjennskap til de minstekrav EØS-arbeidsretten stiller til arbeidstakervernet og til EU-/EØS-markedsrettens betydning for norsk arbeidsrett.
- Kunne forklare innholdet i sentrale begreper innenfor arbeidsretten, herunder arbeidstaker, arbeidsgiver og styringsrett
- Ha inngående kunnskap om forbudene mot diskriminering og deres anvendelse innenfor arbeidsretten
- Ha god kjennskap til partenes rettigheter og plikter mens arbeidsforholdet består, blant annet arbeidsplikt, lojalitetsplikt,

- Ha god kjennskap til arbeidsmiljø- og arbeidstidsreguleringen og kjennskap til permisjoner og permittering.
- Ha god kjennskap til reglene om opphør av arbeidsforhold og om virksomhetsoverdragelse
- Ha god kjennskap til den kollektive arbeidsretten, særlig om organisasjonsfrihet, tariffavtaler som avtaleform og deres rettsvirkninger og de ulike tvisteløsningssystemene.

Ferdigheter:

Etter fullført kurs skal studentene kunne

- Identifisere arbeidsrettslige problemstillinger og løse konkrete tolknings spørsmål innenfor individuell og kollektiv arbeidsrett
- Tolke og anvende internasjonale konvensjoner av betydning for arbeidsretten.
- Tolke og anvende EU- og EØS-rettslige forpliktelser på arbeidsrettens område.

Generelle ferdigheter:

Etter fullført kurs skal studentene kunne

- Finne fram til, tolke og anvende norske og internasjonale/EU-/EØS-rettslige rettskilder på arbeidsrettens område for å løse konkrete tvister.
- Utrede arbeidsrettslige problemstillinger.
  - o Kommunisere og diskutere arbeidsrettslige problemstillinger med et nasjonalt og internasjonalt/EU-/EØS-rettslig perspektiv. Emner som tas opp

Emner som tas opp

Fordypningsfaget Arbeidsrett kan bestå av i alt 14 moduler, med undermoduler:

Modul 1: Innledning. Rettskilder og grunnbegreper.

- a. Presentasjon av arbeidsrett
- b. Metode og rettskilder
  - a. Metode
  - b. Tvisteløsning i arbeidsretten (det tosporede system)
  - c. Rettskilder Nasjonale kilder
    - i. Internasjonale kilder
    - ii. Menneskerettigheter i arbeidsretten
    - iii. EØS-rett og EØS-arbeidsrett.
- c. Grunnbegreper
  - a. Arbeidstaker
  - b. Arbeidsgiver
  - c. Virksomhet

Modul 2: Likebehandling

Modul 3: Etablering av arbeidsforhold og ansettelsesformer.

Modul 4: Styringsrett og arbeidsplikt

Modul 5: Kravene til arbeidsmiljøet

Modul 6: Arbeidstid, ferie, permisjon

Modul 7: Styringsrett og lojalitetsplikt

Modul 8: Personopplysninger og kontrolltiltak

Modul 9: Opphør

Modul 10: Virksomhetsoverdragelse

Modul 11: Kollektiv arbeidsrett

- a. Innledning – historikk og aktualitet
- b. Grunnbegreper: fagforening, tariffavtale, interesselv, rettstvister
- c. Organisasjonsfrihet
- d. Fredsplikt – med unntak
- e. Tariffavtaler, inngåelse, rettsvirkninger
- f. Tariffavtaler, tolkning
- g. Rettstvister – domstolen Arbeidsretten
- h. Interesselv, opprettelse og revisjon av tariffavtaler
- i. Medbestemmelse

Modul 12 EØS-rett: Fri bevegelse av arbeidstakere

Modul 13 EØS-rett: Fri bevegelse av arbeidsgivere (etableringsfrihet og fri bevegelse av tjenester, inkludert utsending av arbeidstakere.)

Modul 14: Konkurranserett og arbeidsrett.

Undervisningsformer

I de gjeldende arbeidsrettskurs brukes som hovedregel forelesninger, mye som følge av ressursituasjonen. For Grunnleggende arbeidsrett har dette vært supplert med at det legges ut praktiske oppgaver med løsningsforslag, som studentene kan løse selv, eventuelt i grupper (fra høst 2023). For Arbeidsrett fordypning har Tron Løkken Sundet de siste ca. tre år holdt seminar på basis av praktiske oppgaver innenfor kollektiv arbeidsrett. For så vel Grunnleggende arbeidsrett som Arbeidsrett fordypning er det utarbeidet små innledninger til modulene, som tar sikte på å presentere innholdet i et (bittelite) nøtteskall.

I fordypningsfaget Arbeidsrett ønsker vi å øke den studentaktive delen av undervisningen. Problembasert læring vil utgjøre hoveddelen av undervisningsaktivitetene.

Forelesningene bør i større grad enn tidligere integrere studentaktive elementer, for eksempel ved at studentene gis i oppdrag å reflektere over en case eller et teoretisk emne. Dette forutsetter at vi er tilbakeholdne med hensyn til hvor heldekkende eller hvor utdypende forelesningene er. Som forelesere skal vi i større grad innta rollen som tilretteleggere av studentenes læring. Vi tenker å kombinere forelesningsøkter med oppgaveløsning i klasserommet. Studentene skal fortløpende oppfordres til å ta stilling til små spørsmål via den såkalte 'think-pair-share' modellen. Vi tenker også å legge til rette for mer omfattende gruppearbeid med krav til løsning og fremføring av praktiske og teoretiske oppgaver i arbeidsrett. Videre tenker vi å bruke 'flipped classroom'-metoden, i form av å innspille korte videoer som gjennomgår de mer overordnede problemstillingene for hver modul/undermodul.

En idé kan være å ta utgangspunkt i saker som skal fremmes for Høyesterett, i forkant og i form av at man oppfordres til å lytte til forhandlingene, eventuelt ved behandling av ulike lovforslag.

Videre tenker vi å koble undervisningen til arbeidsrett i praksis. Dette vil gjøres ved å hente inn praktikere. Vi samarbeider allerede Arbeidsrettens leder Tron Løkken Sundet, som underviser i kollektiv arbeidsrett. Dessuten skal gjesteforelesere inviteres i tillegg til de vanlige tema. I likhet med det som allerede gjøres ved kurset «EU and EEA internal market law», skal praktikere bidra med å gi et verdifullt innblikk i aktuelle saker. Her kan vi tenke oss å invitere representanter fra LO, NHO, ESA, Diskrimineringsnemnda eller Arbeidstilsynet. En del av de organisasjonene /institusjonene som er tilknyttet som stakeholders for LaW-BALANCE-prosjektet, kan inngå i dette.

Litteraturkrav

Den aktuelle situasjonen: Hovedlitteraturen innenfor Grunnleggende arbeidsrett er i dag på norsk (og er samlet i en bok), mens hovedlitteraturen innenfor Arbeidsrett fordypning er på norsk, dansk og med enkelte artikler på engelsk. Det har vært et problem å finne samlet og oppdatert litteratur av rimelig omfang innenfor EU-arbeidsrett og kollektiv arbeidsrett.

Planer for fordypningsemnet innenfor arbeidsrett: Problemene med å finne oppdatert og dekkende hovedlitteratur vil antakelig vedvare. Det finnes ingen samlet fremstilling av verken EØS-arbeidsrett eller av norsk kollektiv arbeidsrett. Vi håper imidlertid at sammenslåingen av fagene, kombinert med en intensjon om fordypning, vil føre med seg større muligheter til å for eksempel kombinere artikler, bokkapitler og annet materiale. Det kan bli aktuelt å øke innslaget av engelskspråklig litteratur på det nye arbeidsrettsfaget.

Prøvingsformer

Aktuelle prøvingsformer for spesialemnene i arbeidsrett er i begge tilfeller en fire timers skoleeksamen, hvor man har tilgang til alle Lovdatas baser. For Grunnleggende arbeidsrett har det i de seneste år stort sett blitt gitt en praktikumsoppgave, eventuelt kombinert med en liten teorioppgave. For Arbeidsrett fordypning har det stort sett vært gitt teoretiske oppgaver, men i enkelte tilfeller er det gitt praktiske oppgaver, da i kollektiv arbeidsrett.

Fordypningsemnet i arbeidsrett vil ligge godt til rette for at det kreves at studentene skriver et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene i masteroppgaven. Dette kan for eksempel baseres på den ordningen en nå har på spesialemnet Free Movement under EU and EEA Internal Market Law. Her har en delt studentene i flere grupper, hver gruppe får i oppgave å forberede en presentasjon av et tema, deretter skriver de en individuell oppgave på ca. 3500 ord. Dette kan kombineres med muntlig og/eller skriftlig hjemmeeksamen. (Prøvingsformen må tilpasses studentmassen.)

Ved oppgaveutformingen – særlig dersom det skal utarbeides obligatoriske innleveringsoppgaver – må en ta høyde for de utfordringer som kan oppstå i forbindelse med kunstig intelligens, som ChatGPT o.l. Vi mener at krav om at studentene først skal presentere oppgaven i undervisningen, og etterfølgende bruk av muntlig eksamen, vil motvirke de problemer som kan oppstå ved at studentene bruker KI i oppgaveløsningen.

Oppsummering

Vi legger til grunn at Arbeidsrett er et fag som egner seg som fordypningsemne. Det er teoretisk og metodisk interessant og praktisk relevant og bygger på et komplekst rettskildetilbud. Faggruppen

Arbeidsrett og diskrimineringsrett på Masteroppgave gir grunnlag for ytterligere fordypning innenfor arbeidsrettslige emner. Vi vil derfor anbefale at fakultetet oppretter spesialemnet Arbeidsrett som 20 studiepoengs fordypningsemne. Kursansvaret foreslås delt mellom førsteamanuensis Melanie Hack og førsteamanuensis Tine Eidsvaag.

Bergen 13. desember 2023

Melanie Hack

Tine Eidsvaag

Vedlegg 4:

Forslag til fordypningsemne – folkerett

1 Introduksjon

Nedenfor følger et forslag til fordypningsemne innenfor internasjonal rett/folkerett. Det foreslås ulike mulige emnedesign avhengig av fakultetets prioriteringer.

Mot de kriterier som er stilt opp står forslaget svakt. Som tidligere varslet mener jeg fakultetet nå gjør et veivalg med tanke på om folkerett skal inngå i fakultetets portefølje i den overskuelige fremtid.

Nedenfor omtales ulike mulige emnedesign i punkt 2. Omtalen holdes kort, slik at innholdspunkter som det ville være naturlig å omtale her, men som også står i relasjon til de oppstilte kriterier omtales heller i punkt 4. Det antas at bruken av kriteriene må ligge innenfor vedtatte overordnede planer, slik at forslagens forholdet til disse omtales først i punkt 3.

I punkt 5 omtales så forholdet mellom det foreslåtte emnet og fag på den obligatoriske delen av studiet, så langt dette ikke er dekket av omtalen i punkt 4.

2 Ulike mulige emnedesign

2.1 Oversikt

Et fordypningsemne i folkerett kan tenkes løst på ulike måter. Det kan opprettes et rent nytt emne eller en kan bygge videre på emner som finnes innenfor spesialemneporteføljen og gi disse en overbygning.

2.2 Helt nytt emne

Det kan settes opp et helt nytt emne innen internasjonal rett/folkerett. Det sentrale i et slikt emne må være den allmenne folkeretten, og å få frem fellestrekk og forskjeller innen ulike deler av folkeretten. Slik sett er det ønskelig å fokusere emnet mot alminnelig folkerettslig metode. Vi vil da utdanne kandidater som kan arbeide med folkerettslige problemstillinger innen et vidt spekter, med en god grunnleggende forståelse og allmenne evner.

Det er en grunnleggende forutsetning for det forsalget som her fremmes at kompetanse innen norsk rett ikke gir kompetanse innen internasjonal rett/folkerett. Folkeretten representerer i dag en egen rettsorden med sin egen rasjonalitet og metode. I stor skala bygger den på de samme grunntanker og møter i noen grad de samme spørsmål som nasjonal rett, men rene overføringer mellom nasjonal rett og folkerett leder uavvergelig til feilslutninger.

Folkeretten er i dag dessuten – som nasjonal rett – markant oppdelt i flere rettsområder. Disse har samme utgangspunkt, men kanskje i større grad enn i norsk rett, preget av individuelle særtrekk. Kunnskaper innenfor ett område gir dermed ikke nødvendigvis gode forutsetninger for å arbeide med et annet.

Innenfor et fordypningsemne bør det derfor velges ut 2 til 3 materielle emner som studeres med krav til gode materielle kunnskaper. Metode kan – i vert fall i folkeretten – ikke studeres i isolasjon fra sine materielle komponenter. Å ta inn enkelte materielle emner gir kandidatene forståelse for samspillet mellom substansiell rett og metode, og åpner også for et betydelig større rettsteoretisk innslag samt refleksjoner om folkerettens rolle i det internasjonale samfunn.

Hvilke materielle emner som underviser er etter mitt syn underordnet. Emner bør i første rekke velges etter hva vi måtte ha kapasitet til å skaffe undervisningskrefter innenfor, og basert på hvordan de materielle emnene får frem ulike sider av det folkerettslige metodebilde.

Både utarbeidelsen av et slikt emne og undervisningen på et slikt emne er et omfattende arbeid. Det kan for en del av emnet trekkes på krefter ved fakultetet som ikke til daglig arbeider innenfor folkerett, blant annet knyttet til rettsteoretiske perspektiver. Fakultetet må likevel nøye vurdere om en har de personellmessige ressurser til å gjennomføre dette alternativet.

2.3 Samling av spesialemer med metodisk overbygning

Dette designforslaget er vesentlig mindre krevende å få opp og stå samt drifte enn forslaget i punkt 2.2. Det fremstår likevel vesentlig i strid med fakultetsstyrets intensjon, se også til dette punkt 4.2 nedenfor.

Fakultetet tilbyr i dag enkelte spesialemer med en folkerettslig innretning. En måte å sette opp et fordypningsemne er at studentene følger andre spesialemer for materiell fordypning, og at det så lages egen undervisning innenfor fordypningsemnet knyttet til den metodiske overbygningen.

Et slikt opplegg reiser en del pedagogiske utfordringer, men den grunnleggende metodiske idé om et samspill mellom materiell rett og metode som fokusområdet er vedlikeholdt. Den innholdsmessige realitet trenger således ikke ligge så langt fra det som er skissert over i 2.2.

Samordningen kan gjøres på ulike måter, to eksempler omtales her. Det kan (i) opprettes et nytt emne som gjør det nødvendig for studentene å også sette seg inn i og følge undervisning i andre spesialemer. Det kan så avholdes prøving i fordypningsemnet isolert fra de materielle emner. Da lettes undervisningsbyrde på det materielle i et nytt fordypningsemne ved at det spilles på eksisterende portefølje.

En annen måte å sette opp et fordypningsemne på (ii) er at det nye fordypningsemnet for bestått krever at en også avlegger og består andre nærmere bestemte spesialemer. Da avlegger studentene eksamen i antakelig to andre spesialemer med folkerettslig innretning, mens fordypningsemnet utelukkede kan fokusere på metodiske elementer og samspill mellom de materielle emner.

Da materielle juss fra de andre spesialemer inngår i det som aktivt benyttes i fordypningsemnet må her skje en studiepoengsmessig avkortning. Det mest nærliggende er kanskje at de to andre spesialemer får halv uttelling. Denne modellen innebærer i så fall at fordypningsemnet i folkerett innebærer en pakkelsning på 30 studiepoeng.

Modellene som foreslås her i punkt 2.3 har en vesentlig fordel fremfor det som er foreslått over i punkt 2.2 ved at de norske studentene integreres med internasjonale studenter. Den internasjonale retten er nettopp internasjonal i sin karakter, og en vesentlig feilkilde er å legge til grunn nasjonale tilnæringer. Et pedagogisk opplegg bør derfor legge til rette for og kreve krysskulturell kommunikasjon, noe som lettest skjer ved studentaktiv læring der internasjonale og norske studenter samarbeider. Se likevel om språkkravet nedenfor i 4.9.

Gevinsten ved forslaget her i punkt 2.3 er videre at vi benytter eksisterende undervisning og derved gir en lavere personellmessig belastning. Samtidig skal ikke denne overdrives. Vi har få emner å sette sammen de materielle emner av, og det vil trolig være behov for å opprette minst ett nytt spesialemer med folkerettslig fokus. Gevinsten på dette punkt kan derfor fremstå som større enn den i realiteten er.

3 Forholdet til samfunnsbehovet samt UiB og fakultetet sin forskningsprofil

3.1 Samfunnsbehovet

Den internasjonale retten representerer en grunnstein i internasjonale relasjoner og for staten Norge. Som fremhevet i utenriksministerens utenrikspolitiske redegjørelse til Stortinget 21. mars 2023:

Men Norges velstand og trygghet hadde ikke vært mulig uten klare, forutsigbare spilleregler og en velfungerende internasjonal orden. Hvor rett går foran makt. En orden som også Norge har bidratt til, gjennom utvikling av folkerett, som havrett og internasjonale handelsregimer.”

En slik tilnærming forutsetter tilgang til rettsvitenskapelig kompetanse. Fakultet må ta stilling til om fakultetet vil bidra til at Norge besitter denne kompetansen, eller om dette skal overlates til andre læresteder.

3.2 Universitetet i Bergen sine satsingsområder

Universitetet i Bergen skal særlig satse på Hav, Klima- og energiomstilling og Globale samfunnsutfordringer. Innenfor alle disse tre områder benyttes den internasjonale retten som et aktivt politisk verktøy i alt fra klimaforhandlinger til møte med bruk av makt i internasjonale relasjoner.

Universitetets overordnede strategi bør også speile seg i undervisningen ved fakultetet.

3.3 Fakultetets forskningsprofil

I følge fakultetets strategiplan for strategiperioden 2023 – 2030 skal fakultetet ha særlig fokus blant annet på klima- og energirett samt rettsstat og internasjonalt rettssamarbeid. Den internasjonale retten fremstår ha en kjernefunksjon i begge disse.

Om disse områder utgjør faglige tyngdepunkt bør det da også speiles i undervisningen, særlig av hensyn til at forskningsbasert undervisning og på sikt å frembringe forskning innenfor fakultetets faglige tyngdepunkter.

4 Forhold til kriteriene som skal legges til grunn

4.1 Søknaden kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe

Jeg har i forbindelse med sak om innretting av eventuelle utlysninger av faste stillinger behandlet desember 2023 redegjort for mytt syn på folkerettens stilling som fagområde ved fakultetet. Det er ikke tilkommet noe til min vurdering som fremgår av den fremstilling. Det fremstår usikkert hva vi realistisk kan få til, særlig om fakultetsstyret mener at ambisjonsnivået må være i henhold til punkt 2.2. Avvikling av forskningsterminer mv må også antas være tilnærmet umulig for de som skal bære opplegget i overskuelig fremtid.

Fakultetet har ikke per i dag et fagmiljø som står i en god posisjon til å løfte et opplegg som foreslått her. Men om vi ikke søker dyrke frem kandidater innenfor fagfeltet er det heller ikke nærliggende at vi vil få det.

Forslaget har tilknytning til en forskergruppe da fakultetet ikke hadde tilstrekkelig oppslutning i gruppe A til å opprettholde en forskergruppe med folkerettsfokus.

4.2 Emnet overlapper ikke, eller bare i liten grad, med engelsk- eller norskspråklige valgemner (på bachelor- eller masternivå) som forutsettes videreført

Forslagets punkt 2.2 vil kan, men trenger ikke, innebære et slikt overlapp. Utfordringen er personellmessig. Jo større forskjell som skal kreves jo mer kreves av de som skal utvikle kurset, og jo mindre vil den forskningsbaserte komponent bli fordi en må fjerne seg fra egne områder.

Forslaget til modell i punkt 2.3 vi lede til betydelig overlapp, men med den fordel at en får krysskulturell utveksling som styrker den tilførte kompetanse.

4.3. Undervisningsopplegget legger til rette for studentaktiv læring

Det er ikke her tegnet et konkret pedagogisk opplegg, men et fag med fokus på begrenset materiell rett, en kjerne i metode med tillegg av rettsteoretiske komponenter og retten i det nasjonale og internasjonale samfunnet perspektiver vil åpenbart ligge til rette for studentaktivitet både ved at undervisning forhåpentligvis kan holdes utelukkende i seminarstørrelse og med tanke på skriving og studentkommentering som en særlig attraktiv arbeidsform.

4.4 Undervisningsopplegget er knyttet til forskningsaktiviteten i fagmiljøet

Den er i vert fall knyttet til forskningsmålene våre, om i begrenset grad til forskningsaktiviteten. Det foregår forskningsaktivitet ved fakultetet med folkerettslig fokus, men lite med allmenn folkerett som kjerne, enn mindre grunnforskning på alminnelig folkerettslig metode.

4.5 De faglige kravene og det forventede læringsutbyttet reflekterer plasseringen som et 20-poengs fordypningsemne på 5. studieår

Emnet er åpenbart egnet for dette. Samtidig må det tas høyde for at studenten vil gå inn i dette med svært svake forutsetninger. En kan ikke bygge videre i nevneverdig grad på kunnskaper fra den obligatoriske del av studiet på samme måte som en kan for andre emner.

4.6 Emnet gir studentene inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduserer dem for ett eller flere teoretiske (ikke-dogmatiske) perspektiver som er spesielt relevante for rettsområdet

Ja, det er dette som foreslås som innretning for emnet.

4.7 Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnete masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde

Med en diskusjonsbasert inngang til alminnelig folkerettslig metode, rettsteoretiske perspektiver samt folkerettens funksjon nasjonalt og internasjonalt vil dette være nærliggende. Det må ansats at utvalget av materielle rettsområder vil ha en sturende funksjon.

4.8 Studentene må skrive et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene til akademiske arbeider de vil møte på masteroppgaven (f.eks. i form av en obligatorisk oppgave eller en hjemmeeksamen, med krav til artikkelformat)

Det er nærliggende uavhengig av modell at emnet legger opp til et vesentlig slikt element. Dette kan skje på flere måter avhengig av hvor mørkt en ser på AI-tjenester sin teksproduserende evne.

Hjemmeeksamen med justerende muntlig er et alternativ, et annet er mappeevaluering der en benytter tekster som er arbeidet med underveis i kurset og som har vært gjenstand for studentkommentering i kombinasjon med skoleeksamen.

4.9 Språkkravet

Invitasjonen til å komme med forslag er begrenset til norskspråklige emner. Dette kravet kan imøtekommes innenfor modellen foreslått i punkt 2.2. Forslaget er likevel på dette rettsområdet etter mitt syn uten faglig fundering og kontraproduktivt for oppnåelse av læringsmålene.

Rettsområdet er internasjonalt, kildesituasjonen likeså. Det er uungåelig at en del av kildene vil være internasjonale. Det bør også hovedtyngden av den litteratur som benyttes. Primært av hensyn til et tilstrekkelig faglig adekvat læremiddeltilfang på masternivå. Men også fordi studentene bør forholde seg til fagets terminologi slik den benyttes i kildene også i læringssituasjonen. På denne måten vil studentene oppnå bedre faglig forståelse enn om det skal benytte mer eller mindre treffende norske oversettelser.

For selve undervisningen innebærer dette at denne bør variere. Det er ikke noe i veien for at mye av undervisningen skjer på norsk, men en ikke uvesentlig del både kan og bør foregå på engelsk.

Det er til slutt grunn til å fremheve at et norskkrav også vil stå i veien for den krysskulturelle utveksling som faglig sett har store fordeler på et slikt emne. Se nærmere i punkt 2.3 over.

5 Forhold til obligatoriske deler av studiet

Det er over i punkt 4.5 alludert til at studentene ikke har noen bakgrunn av betydning i folkerett i den obligatoriske del av studiet. Den allmenne folkeretten ivaretas i dag gjennom JUS221 rettsstaten. Her benyttes det 6 forelesningstimer til folkerett alene, fordelt på 2 timer innføring i metode, 2 timer materiell folkerett og 2 timer studentaktiv forelesning med fokus på anvendt metode.

Folkerett er tema for en arbeidsgruppe. Læringsutbytte av denne begrenses av at det er den første arbeidsgruppen, samt at den skal skrives på engelsk slik at læringsfokus i skrivesituasjonen ligger like mye på språk som på innhold. Videre er folkerett isolert tema for en halv storgruppe.

Som tidligere nevnt er jeg i lys av de fastsatte læringsmålene for JUS221 ikke uenig i denne fordelingen. Samtidig er det illusorisk om en med dette mener å ha tilført studentene annet enn helt overfladisk kjennskap til folkerett.

Dette må etter mitt syn ses i sammenheng med punkt 3 over. Dersom fakultetet skal ha ambisjoner om i tråd med det som fremgår der må den alminnelige folkerett ha en plass i den studieordningen. Det har den ikke i dag i nevneverdig grad innenfor verken den obligatoriske del, og bare i sterk begrenset grad innenfor spesialiseringdelen.

Dermed gjør fakultetet enten et løft der det åpnes for et 20 sp fag innenfor internasjonal rett/folkerett, eller fakultetet overlater rettsområdet til andre læresteder.

Knut Einar Skodvin

Vedlegg 5:

Universitetet i Bergen
Det juridiske fakultet

15.12.2023

Søknad om opprettelse av 20 studiepoengs emne i Immaterialrett på femte studieår

Det vises til e-post av 27.10.23, hvor det inviteres til å foreslå opprettelse av nye emner på 20 studiepoeng på femte studieår.

Vi søker med dette om opprettelsen av et nytt norskspråklig emne i Immaterialrett på 20 studiepoeng på femte studieår.

Vi ser for oss at faget skal omfatte de fleste av de temaene som i dag behandles i fagene JUS260-2-A Design- og patentrett, JUS260-2-B Opphavsrett og JUS260-2-C Kjenneteiknsrett samt deler av faget JUS260-2-D Markedsføringsrett (delen som betegnes som «unfair competition law», og som har en grenseflate mot immaterialretten). Det vises til foreløpig utkast til læringsutbyttebeskrivelse som ligger vedlagt.

Mens de eksisterende emnene i stor grad har fokusert på de enkelte rettighetene, ser vi med et nytt emne i immaterialrett for oss at vi skal ha et noe større fokus på felles problemstillinger, sammenhenger og overlapp mellom de ulike immaterialrettsfagene. Eksempel på slike problemstillinger er lisensiering av ulike rettigheter, sanksjoner som følge av inngrep og spørsmål knyttet til overlappende beskyttelse (for eksempel spørsmålet om registrering av åndsverk som varemerker etter vernetidens utløp).

Dette er ambisiøst, men vi ser for oss at dette er mulig gjennom et større fokus på overordnede sammenhenger mellom immaterialrettsfagene og at dette vil gi en synergieffekt sammenlignet med en situasjon med undervisning i flere separate fag. Studentene har også fått en introduksjon til immaterialretten i faget JUS214 Tings- og immaterialrett, noe som gjør at faget kan starte på et høyere nivå. I samsvar med reformen av femte studieår må det også forutsettes at et emne på 20 sp kan gjøres mer omfattende enn to emner à 10 sp på den gamle ordningen. Vi ser likevel for oss at læringkravene må senkes til kjennskap til enkelte temaer for at faget ikke skal bli for omfattende.

Per i dag er det fire personer på fakultetet med kompetanse til å undervise i faget: Professor Tore Lunde, førsteamanuensis Torger Kielland, førsteamanuensis Knut Martin Tande og førsteamanuensis Liliia Oprysk. Dette danner et relativt sterkt fagmiljø, hvor ulike personer kan bytte på emneansvar og undervise i ulike temaer innenfor faget.

Undervisningsformen i faget vil først og fremst være seminarbasert, hvor det i stor grad legges opp til diskusjon rundt konkrete problemstillinger, typisk i form av praktiske oppgaver. Vi vil også lage et helt nytt opplegg der studenter må arbeide i grupper i forkant av seminarene, og utarbeide analyser av utvalgte immaterialrettslige problemstillinger som vi har utarbeidet, med kommentarer fra medstudenter. Under seminarene vil studentenes ulike analyser og kommentarer være en del av det som diskuteres. Vi regner med at det vil bli en

god del ekstraarbeid med å utarbeide det nye opplegget. Vi legger til grunn at det vil bli gitt en form for kompensasjon for slikt utviklingsarbeid, og vil ikke forplikte oss til å implementere opplegget uten avtale om ekstra kompensasjon i form av undervisningstimer.

I tillegg til utviklingsarbeidet, vil det nye undervisningsopplegget kreve innleveringer fra studentenes side, med lesning og muntlige eller skriftlige tilbakemeldinger fra vår side. Det er også aktuelt å la dette gå inn i vurderingsgrunnlaget for studentene i form av mappeevalueringer. Vi forutsetter at det er mulig å få kompensasjon for dette arbeidet, eventuelt ved at vurderingene blir regnet som en del av sensuren i faget.

Utover det som er sagt om mappeevaluering, ser vi for oss prøving i form av en hjemmeeksamen med etterfølgende muntlig på samme måte som det i dag gjøres i faget Design- og patentrett. Vil vurdere andre alternative prøvingsformer, for eksempel en obligatorisk oppgave som studentene arbeider med gjennom hele semesteret med etterfølgende muntlig presentasjon og/eller individuell muntlig prøving.

Tore Lunde   Torger Kielland   Knut Martin Tande   Liliia Oprysk

VEDLEGG – foreløpig utkast til læringsutbyttebeskrivelse

Studentene skal kunne:

Generelt

- beskrive immaterialrettens grunnlag og hensyn
- beskrive menneskerettighetenes betydning for innholdet i og forståelsen av immaterialrettighetene
- beskrive immaterialrettens internasjonale grunnlag og rettskilde
- beskrive nasjonale og internasjonale søknadssystemer for immaterielle rettigheter ; og systemer for regional og internasjonal håndhevelse (for eksempel Den europeiske patentdomstolen)
- beskrive reglene om overdragelse av immaterialrettigheter
- beskrive reglene om sanksjoner ved immaterialrettsinngrep

Opphavsrett

- gjøre greie for hvilke frembringelser som kan opphavsrettsbeskyttes
- gjøre greie for reglene om hvem som kan være innehaver av opphavsrettigheter
- gjøre greie for opphavsrettens originalitetskrav
- gjøre greie for reglene om åndsverks beskyttelsesomfang (inngrepsvurderingen) og eneretter
- gjøre greie for de viktigste avgrensningene av opphavsretten i åndsverkloven kap. 3
- beskrive opphavsrettens nærstående rettigheter i åndsverkloven kap. 2.

Patentrett

- gjøre greie for hvilke frembringelser som kan patenteres
- gjøre greie for kravene til utforming av patentsøknader
- gjøre greie for kravene til nyhet og oppfinnelseshøyde
- gjøre greie for reglene om patenters beskyttelsesomfang (inngrepsvurderingen) og eneretter

Kjennetegnsrett

- gjøre greie for hvilke kjennetegn som kan beskyttes som varemerker
- gjøre greie for alminnelige registreringsvilkår for varemerker (vml. § 14)
- beskrive absolutte registreringshindringer for varemerker (vml. § 15)
- gjøre greie for relative registreringshindringer for varemerker (vml. § 16)
- gjøre greie for reglene om innarbeidelse av varemerker
- gjøre greie for reglene om varemerkerettens innhold
- beskrive beskyttelsen av andre kjennetegn (for eksempel foretaksnavn, sekundære forretningskjennetegn, personnavn, domenenavn og opprinnelses og kvalitetsbetegnelser)

Designrett

- beskrive hvilke frembringelser som kan designregistreres
- gjøre greie for kravene til nyhet og individuell karakter
- gjøre greie for begrensningene i registrering av funksjonell design og reservedeler
- gjøre greie for reglene om designs beskyttelsesomfang (inngrepsvurderingen)
- gjøre greie for de designrettslige enerettene
- beskrive avgrensningene av designvernet

Markedsføringsretten

- gjøre greie for forbudet mot etterligning av andres produkter
- gjøre greie for forbudet mot handlinger som strider mot god forretningsskikk mellom næringsdrivende
- gjøre greie for forholdet mellom immaterialrettighetene og markedsføringslovens vern
- mot etterligning og handlinger i strid med god forretningsskikk

Kommersielle tvister

Innledning

Emnet Kommersielle tvister vil angå tvister i komplekse internasjonale kommersielle rettsforhold. Det vil dreie seg om hovedformene for løsning av slike tvister, fordeler og ulemper ved hver av dem og reglene for valg av tvisteløsningsform og for gjennomføring av prosessen innenfor den valgte tvisteløsningsform. Emnet vil i første rekke dreie seg om å håndtere tvister som allerede har oppstått mellom to eller flere parter, men vil også ta opp spørsmål om hvordan tvister kan forebygges for eksempel gjennom kontrakter og valg av tvisteløsningsmetode(r). I tillegg til å ta opp selve regelverket for håndtering av slike tvister, vil emnet dreie seg om hvilke valg som er de beste i ulike tvistesituasjoner. Det betyr at emnet også vil ta opp spørsmål knyttet til prosessrisiko og valg av tvisteløsningsprosess og -sted.

Emnet vil være særlig relevant for studenter som ser for seg en karriere i privat sektor. Det vil være spesielt aktuelt for advokater i forretningsjus, da både advokater som utformer større kontrakter og advokater som håndterer oppståtte tvister mellom to eller flere parter. Emnet vil dessuten være relevant for andre fremtidige karrierer, særlig som dommer eller som jurist i private bedrifter, interesseorganisasjoner eller næringspolitikk.

Emnets innhold og deler

Siden emnet skal dreie seg om valg av tvisteløsningsmekanismer for løsning av internasjonale kommersielle tvister, vil en hoveddel av emnet dreie seg om alternativene som er å finne på tvisteløsningsmarkedet. Hovedalternativene er rettergang for offentlige domstoler og voldgift. I og med at studentene ikke tidligere har studert voldgift, må en betydelig del av emnet dreie seg om dette.

Et gjennomgående tema er partenes adgang til å velge tvisteløsningsform og -sted. Valget står mellom offentlige domstoler, voldgift og ulike former for alternativ tvisteløsning, det vil si tvisteløsningsmekanismer som verken er voldgift eller rettergang i offentlige domstoler. I internasjonale tvister blir det også spørsmål om hvilken stats domstoler et søksmål eventuelt kan eller skal anlegges ved, og hvor en voldgiftssak skal gå.

Under alle disse tvisteløsningsmekanismene har partene adgang til å avtale – i større eller mindre grad - hvordan prosessen skal gjennomføres. Innenfor voldgift er slike prosessavtaler godt etablerte ved at de aller fleste prosessreglene er deklatoriske. I nyere tid har adgangen til å avtale innholdet i prosessen også blitt mer diskutert for rettergang i offentlige domstoler, og det er grunn til å tro at debatten om dette vil tilta i årene som kommer.

Både for valget av tvisteløsningsform og for spørsmål om en prosess i det hele tatt skal innledes, blir vurderinger av prosessrisiko sentrale.

Digitalisering er et gjennomgående spørsmål for alle disse formene for tvisteløsning. Mange av debattene om bruk av digitale hjelpemidler vil kunne inkorporeres i de allerede nevnte kategoriene, f.eks. er online dispute resolution (ODR) et innarbeidet begrep innenfor alternativ tvisteløsning. Det

kan imidlertid være grunn til å sette digitalisering særlig på dagsorden, for eksempel for å diskutere om dommere og andre aktører kan bruke KI som hjelpemiddel.

Hovedtemaene fordeler seg da omtrent slik:

- Voldgift
- Jurisdiksjonsvalg
- Alternative tvisteløsningsmetoder
- Prosessavtaler
- Vurdering av prosessrisiko og prosesstrategi, samt valg av tvisteløsningsprosess
- Digitalisering og tvisteløsning

De temaene vi nå har nevnt blir faste elementer i emnet. I tillegg ønsker vi å ta opp en del emner som byttes ut fra år til år eller med noen få års mellomrom. Vi ser for oss at disse temaene kan bli tatt opp:

- Bevis: tilgang til, sikring, innhenting over landegrensler, spesielt i tilfeller der bevisene finnes i et annet land enn der tvisten pågår
- Midlertidig forføyning og andre former for midlertidige avgjørelser
- Gruppesøksmål, massekumulasjon og andre typer flerpartsprosess
- Dommerstyring av komplekse saker; saksstyring, forholdsmessighet, samarbeid mellom dommer og partene
- Søksmålsfinansiering: tradisjonell tredjepartsfinansiering og moderne former for tredjepartsfinansiering
- Rettsspråk - adgangen til å føre rettssaker på engelsk, engelske dokumenter og vitner/sakkyndige
- Dispute system design: planlegging, implementering og evaluering av tvisteløsningsprosesser i ulike organisasjoner (for eksempel behandling av kundeklager)

For alle disse temaene – både de konstante og de utskiftbare – vil det være et avansert rettskildemateriale. Både voldgift og jurisdiksjonsvalg for kommersielle saker er inngående regulert i internasjonale, globale eller europeiske, konvensjoner, forordninger og ulike former for soft law. Begge disse rettsområdene vil i tillegg være styrt av retten i landet der søksmålet anlegges, og man vil finne en del rettslige møtepunkter mellom voldgift og rettergang. Et eksempel på dette er anvendelse av offentlige domstoler for å avsi kjennelser om bevilgning eller midlertidig forføyning i saker som ellers behandles under voldgift. Et annet eksempel er anvendelsen av Bryssel I-forordningen og Luganokonvensjonen i saker hvor det er avtalt eller åpnet voldgift. I tillegg vil rettsanvendelsen kompliseres av partenes adgang til å «skreddersy» prosessen i form av en voldgifts/prosessavtale.

Undervisningsopplegg

Emnet vil bruke varierte undervisningsformer med studentaktive læringsformer, blant annet både praktikumsoppgaver og øvelser knyttet til valg av tvisteløsningsmetode og utforming av tvisteløsningsklausuler).

Emnets metodiske særtrekk vil bli diskutert fortløpende, særlig samspillet mellom internasjonale (europeiske) og nasjonale regler, konvensjoner, lovgivning, rettspraksis og soft law (særlig UNCITRAL voldgiftsmodelloven). Undervisningsopplegget vil bli lagt opp slik at studentene aktivt må drøfte og løse metodiske utfordringer og metodevalg.

Vi vil også introdusere ikke-dogmatiske, teoretiske perspektiver knyttet til vurdering av prosessrisiko og valg av tvisteløsningsmetoder. Studentene lærer å forstå og vurdere ulike hensyn som bør påvirke valg av tvisteløsningsprosess og prosessopplegget, herunder forretningsmessige, tekniske, økonomiske og relasjonelle forhold, og drøfte både rettslige og ikke-rettslige forhold som påvirker prosessrisiko og -strategi med sin oppdragsgiver.

Emnet vil ha mange engelskspråklige innslag. Store deler av den anbefalte litteraturen vil være på engelsk og vi ser for oss at en god del av undervisningen er på engelsk. Det vil selvsagt gjelde for all undervisning gjort av lærere fra andre land, men også andre deler av undervisningen kan det være nærliggende å ha på engelsk.

Nye teknologier og de endringer og utfordringer de medfører vil tematiseres løpende i undervisningen, men også drøftes separat. Den teknologiske utviklingen, sammen med rettslige endringer, herunder større aksept for prosessuelle avtaler, medfører nye rettslige problemstillinger som vil tas opp i emnet, og dermed vil studentene kunne få noen verktøy for å håndtere nye rettslige spørsmål.

Vi ser for oss flere typer arbeidskrav som sammen danner en mappe. Det er aktuelt at et av arbeidskravene er på engelsk.

Et av arbeidskravene er et større skriftlig arbeid (10 + sider) der studentene fordyper seg i et selvvalgt tema (vi ser for oss at en temabank som kan brukes som utgangspunkt for valg av tema). Skrivning av teksten forbereder studentene til kravene til akademiske arbeider som stilles til masteroppgaver, og til arbeidsformer som de vil ha nytte av når de skriver masteroppgaven. Det vil settes av tid til skriveprosessen, for eksempel ved at studentene legger frem en skisse til arbeidskravet, som medstudentene og faglærer kommenterer.

Pensum består av cirka 1000 sider, hvorav rundt 800 sider er fellespensum. De resterende sidene skal studentene selv sette sammen utfra temaet for det større skriftlige arbeidet. Pensum vil bestå av utvalgte bøker (antakelig på engelsk) som danner en koherent overbygging samt relevante artikler mv.

Læringsutbytte

Vi mener at det ikke er naturlig å utarbeide en læringsutbyttebeskrivelse på dette tidspunktet. Vi vil imidlertid peke på punkter fra læringsutbyttebeskrivelsen for hele masterstudiet som er særlig relevante for det foreslåtte emnet.

Kunnskapar

- korleis norsk rett vert påverka av EU-retten, EØS-retten, internasjonale menneskerettar og annan folkerett
- juridisk metode, mellom anna korleis juridisk argumentasjon varierer på ulike rettsområde
- korleis ny teknologi kan brukast til å automatisere avgjerdsprosessar og bidra til å løyse rettslege problem på nye måtar, men også rettslege og etiske utfordringar dette kan medføre
- akademiske krav til kjeldetilvising og bruk av andre sitt arbeid

Ferdigheiter

- innhente og systematisere rettsleg relevant materiale frå norske, skandinaviske og engelskspråklege kjelder, også ved bruk av digitale verktøy
  - foreta ei sjølvstendig, heilskapleg, kritisk og etisk gjennomtenkt analyse for å nå eit fagleg forsvarleg standpunkt om kva som er gjeldande rett
  - foreta rettspolitiske og komparative vurderingar av rettsreglane
  - løyse nye problem og bidra til rettsleg nytenking
-
- utarbeide ulike former for sjølvstendige skriftlege arbeid
  - gi tilbakemeldingar på andre sitt arbeid og sjølv få og gjere bruk av slike tilbakemeldingar

Generell kompetanse

- systematisere og avvege argumentasjon, rådgje og treffe avgjerder
- tileigne seg ny kunnskap, følge med i rettsutviklinga og løyse nye rettslege spørsmål
- planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgåver innan ei gitt tidsramme
- følge akademiske krav til kjeldetilvisingar og bruk av andre sine arbeid
- arbeide sjølvstendig og i grupper
- forholde seg til dei rettslege og etiske utfordringane knytt til den teknologiske utviklinga

Prøvingsform

Vi ser for oss en form for muntlig eksamen enten som selvstendig vektet vurderingsdel eller som justerende muntlig prøve. I begge tilfellene vil den muntlige prøven være knyttet til enten det større skriftlige arbeidet alene, eller som en del av en mappevurdering, der det større skriftlige arbeidet utgjør en vesentlig del. Vi mener at det ikke er naturlig å slå fast prøvingsformen på dette tidspunktet.

Forskningsmiljø, undervisningskrefter og emneansvar

Emnet vil forankres i fakultetets sterke forskningsmiljø i sivilprosess. Vi er en temmelig stor gruppe fagpersoner som aktivt forsker innenfor sivilprosessen, og samlet sett dekker forskningen vår store deler av sivilprosessen som fagfelt. Det vil dermed være enkelt å gjøre undervisningen forskningsnær, for eksempel ved å bruke temaer fra fagmiljøets pågående og tidligere forskningsprosjekter eller (gjeste)forelesninger knyttet til slike prosjekter.

Mye av emnet skal kunne håndteres med interne lærekrefter. Men vi ønsker også at emnet skal inkludere lærere fra det brede internasjonale nettverket av forskere som vi er en del av. Innenfor våre nettverk er der mange fagpersoner som vil kunne engasjeres som forelesere eller på andre måter, og vi ser for oss at vi knytter til oss undervisere fra år til år alt etter hva vi til enhver tid har behov for. På den måten vil emnet lettere kunne utvikles over tid.

I allfall i en overgangsfase vil det være behov for å knytte til seg eksterne lærekrefter om voldgift. Siden voldgift er et etablert fagområde ved mange fakulteter i Norden og Europa, vil vi neppe få problemer med å skaffe disse lærekreftene. En del av ambisjonen med emnet er - på sikt - å bygge opp et eget forskningsmiljø i voldgift på fakultetet. For tiden er det ingen aktive forskningsmiljøer om voldgift i Norge, slik at fakultetet her vil kunne være med på å reetablere et forskningsfelt om et meget viktig praktisk rettsområde.

Forholdet til andre emner

Emnet Kommersielle tvister bygger videre på sivilprosessdelen av emnet JUS242 Rettergang, slik at alle studenter på det nye masteremnet først må ha godkjent emnet Rettergang. Deler av det nye emnet vil studentene ha kjennskap til fra JUS242 Rettergang, men det nye emnet skal være mer rettet inn mot større kommersielle tvister, blir mer dyptgående og skal ta et mer internasjonalt perspektiv enn man finner i rettergangsemnet.

Emnet overlapper i liten grad med engelsk- eller norskspråklige valgemenner (på bachelor- eller masternivå). Det vil være noe overlapping med emnet International Civil Procedure, særlig med tanke på Luganokonvensjonen (og Bryssel I-forordningen). Etter vår oppfatning er det fruktbart å anse Kommersielle tvister og International Civil Procedure som supplerende emner innenfor beslektede fagfelt. I den videre utviklingen av vårt foreslåtte emne vil det være viktig å få til en god samordning med International Civil Procedure. Dette kan gjøres slik at studentene oppfordres til å ta begge emnene, for eksempel ved at International Civil Procedure går tidlig i høstsemestret (slik den gjør i dag).

Det vil også være en liten overlapp mellom dette emnet og undervisningen i konfliktløsning. Begge emnene behandler mekling og forhandlingsteknikk, forskjellen er at forhandlinger og mekling utgjør bare en liten del i vårt foreslåtte emne. I dette emnet er sammenligning av ulike tvisteløsningsformer, fordeler og ulemper ved dem, og rettsvirkningene av slike prosesser (f.eks. i hvilken grad avtaler om og avtaler som har inngått under ulike typer av alternative prosesser kan fullbyrdes), mens konfliktmekling vektlegger meklingsprosessen som sådan og tilbyr praktisk opplæring i den.

Administrative føringer

Søknaden kommer som sagt fra et sterkt fagmiljø knyttet til en forskergruppe. Vi har som sagt kapasitet til å ta mye av undervisningen internt samtidig som vi også kan benytte våre internasjonale nettverk for å supplere med spesialiserte undervisere for avgrensede temaer. Vi nevner også at forskergruppen har nettverksmidler finansiert av Norges Forskningsråd. Midlene skal primært gå til utvikling av forskningsnettverk, men det foreslått emnet er så tett knyttet til våre forskningsnettverk at midlene indirekte også kan komme emnet til gode. For eksempel vil midlene kunne brukes til å finansiere gjesteforskeropphold, og forskerne det er aktuelt å invitere vil være aktuelle som undervisere på emnet.

Vi ser for oss at Anna Nylund blir emneansvarlig. Anna kommer til å fratre som emneansvarlig for barnerett, og vil derfor ikke ha emneansvar i studieåret 2025/2026 (antakelig heller ikke 2024/2025). Magne Strandberg er aktuell som en andre emneansvarlig dersom fakultetet ønsker at det skal være to emneansvarlige.

Vi foreslår at emnet undervises i høstsemestret. Da vil studentene ha gjennomført emnet Rettergang et halvt år i forveien, noe som legger godt til rette for å starte på et fordypningsemne. Plasseringen av emnet må for øvrig samordnes med International Civil Procedure, og muligens slik at emnene på sikt danner et helhetlig helårsopplegg (sammen med masteroppgaven). Hvis dette emnet plasseres på høstsemesteret, vil studentene få et meget godt grunnlag for å velge temaer for masteroppgaven på vårsemesteret. Sammen med det mer generelle emnet Rettergang, vil studentene ha mulighet for å velge og identifisere en rekke ulike masteremner innenfor tradisjonell offentlig rettergang, voldgift, internasjonal sivilprosess og alternativ tvisteløsning. Emnet vil også kunne samkjøres med Comparative Private Law.

Emnet skal være klart til oppstart høsten 2025. Utviklingen av undervisningsopplegget vil gjøres høsten 2024, og i den perioden vil vi også klare å knytte til oss det vi ønsker av eksterne lærekrefter. Både Anna Nylund og Magne Strandberg har ledig undervisningskapasitet fra høsten 2025, og vi vil dessuten kunne supplere med andre lærere internt.

Bergen 14.12.2023

Anna Nylund og Magne Strandberg

Vedlegg 7:

Camilla Bernt
Professor i rettvitenskap
Det juridiske fakultet
UiB

16.11.23

Det juridiske fakultet
UiB

Søknad om å opprette emnet Konfliktmekling som 20 studiepoengs spesialemerne på ny studieordning

Jeg viser til epost 27.10.23, med presisering i epost 16.11.23, med invitasjon til å foreslå spesialemerne på 20 studiepoeng på femte studieår på ny studieordning.

Fakultetet har siden 2008 tilbudt spesialemerne Konfliktmekling, de første årene delt i to emner av 10 studiepoeng, hvorav det ene var et fordypningsemne, men deretter som ett samlet emne på 20 poeng. Emnet ble utviklet av daværende professor II Vibeke Vindeløv i nært samarbeid med undertegnede og Solfrid Mykland Fjell. Sistnevnte spiller fortsatt en sentral rolle i emnet som ekstern lærer og bidrar med forskningsbasert undervisning. Emnet har alle årene det har pågått fått overveldende gode tilbakemeldinger fra studenter, praktiserende jurister og andre profesjonsutøvere som har gjennomført det. Emnet er det eneste i sitt slag i Norge. Det har stor gjennomføringsgrad blant studentene som følger undervisningen, og eksamensresultatene er gode. Vi har gjennom årene utviklet et emneinnhold og et opplegg som synes å fungere godt, med en klar overvekt av studentaktive læringsformer. Vi stiller krav om 75 prosent oppmøte, og studentene skal midtveis i semesteret levere tre refleksjonsnotater av 900 ord hver, som de får tilbake med kommentarer med tanke på videre læring og krav til argumentasjon og fremstilling på den avsluttende hjemmeeksamenen.

Jeg ønsker nå å videreutvikle emnet og tilby dette på ny studieordning. Som ledd i utviklingen av emnet vil jeg styrke forankringen i fagmiljøet ved å involvere Anna Nylund som lærer på kurset og utvide med enkelte tema. Hun vil bidra med undervisning basert på egen forskning. Til slutt i denne søknaden følger gjeldende emnebeskrivelse for emnet, med de endringene jeg så langt ser for meg å gjøre markert med «merk endringer». Jeg har notert meg at det ikke er noe krav om en ferdigutviklet emnebeskrivelse ved denne. Emnebeskrivelsen som er vedlagt er i denne sammenhengen derfor først og fremst ment som en hensiktsmessig beskrivelse av hovedtrekkene i emnet. Det må for ordens skyld nevnes at siden denne i hovedtrekk er utformet før det nye kvalifikasjonsrammeverket, har den en form som avviker fra nyere emner.

I det følgende vil jeg redegjøre for hvordan emnet svarer på kriteriene i styrevedtaket om spesialemerne på 5. studieår:

- *Søknaden kommer fra et sterkt fagmiljø, fortrinnsvis knyttet til en forskergruppe:*
Tidligere har jeg vært eneste forsker ved fakultetet med særlig kompetanse på mekling, og jeg har hatt jordskiftedommer ph.d. Solfrid Mykland Fjell som hovedsamarbeidspartner i emnet i alle år. Hun vil fortsatt spille en sentral rolle i emnet. Da fakultetet ansatte Anna Nylund ble vår interne forsknings- og undervisningskompetanse på mekling vesentlig

styrket. Nylund og jeg leder forskergruppen i sivilprosess og konfliktløsning i fellesskap, og har forskningssamarbeid knyttet til mekling. Nylund, Fjell og jeg har et nylig oppstartet forskningsprosjekt om bruk av særmøter i mekling, hvor det skal gjøres surveyundersøkelser i alle landets domstoler. Nylund leder NFR-prosjektet Tvisteløsning på grunnplanet, og Magne Strandberg og jeg utgjør sammen med henne prosjektgruppen. Dette prosjektet undersøker ulike konfliktløsningsmetoder for små tvister komparativt og har dermed klare koblinger til meklingsemnet.

- *Undervisningsopplegget legger til rette for studentaktiv læring*
Emnet har siden starten vært en pioner på fakultetet når det gjelder studentaktive læringsformer. Forelesninger utgjør en relativt liten del av undervisningen, og det legges opp til studentaktivitet også under disse. Mesteparten av tiden brukes på rollespill og andre praktiske øvelser, samt plenumsdiskusjoner. Det nye emnet vil sikte mot enda mer tid til praktiske øvelser, dels ved å utvide antall undervisningstimer noe, og dels ved å legge til rette for at studentene får «i lekse» å gjennomføre rollespill.
- *Undervisningsopplegget er knyttet til forskningsaktiviteten i miljøet*
Min forskning har mekling som et av to hovedtyngdepunkt, med min doktoravhandling *Meklerrollen ved mekling i domstolene* som startpunkt, etterfulgt av flere artikler. I 2022 utgav jeg boken *Mekling. Effektiv og hensynsfull konflikthåndtering* sammen med Sverre Blandhol. Denne er fagfellevurdert og står sentralt i anbefalt litteratur i emnet Konfliktmekling. Solfrid Mykland Fjell har doktorgrad og en rekke andre forskningsartikler innen mekling. Anna Nylund har også omfattende forskning innen mekling.
- *De faglige kravene og det forventede læringsutbyttet reflekterer plasseringen som et 20-poengs fordypningssemne på 5. studieår*
Emnet er tverrfaglig, med rettsvitenskapelige, psykologfaglige og andre samfunnsvitenskapelige perspektiver. Studentene må håndtere et bredt tilfang av litteratur, både på engelsk og skandinaviske språk. Når det gjelder de rettsvitenskapelige delene av emnet er rettskildesituasjonen utfordrende, da det i motsetning til for mer tradisjonelle retts spørsmål, mangler rettspraksis, lovgivningshistorikken er nokså kort og derfor er det mindre forarbeider, og tematikken er mindre behandlet i rettsvitenskapelig litteratur enn mer tradisjonelle tema.
- *Emnet gir studentene inngående kunnskap om metodiske utfordringer og særpreg på det aktuelle rettsområdet og introduserer dem for ett eller flere teoretiske (ikke-dogmatiske) perspektiver som er spesielt relevant for rettsområdet*
Som redegjort for ovenfor har emnet særlige metodiske utfordringer på grunn av rettskildesituasjonen. Videre er flere av meklingsordningene i Norge knyttet til avgjørelsesorganer, og med materiell og prosessuell lovgivning som setter rammer for hvordan meklingen kan foregå og hvilken kontroll meklerne skal ha med utfallet, noe som reiser særlige problemstillinger. Emnet er som nevnt tverrfaglig og gir innsikt i psykologfaglige og andre samfunnsvitenskapelige perspektiver og metoder.
- *Emnet legger til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnede masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområde*
Det er mulig å skrive masteroppgaver som analyserer gjeldende rett for ulike problemstillinger på meklingsfeltet. Rettskildesituasjonen tilsier at dette er mer

utfordrende enn masteroppgaver innen en del andre felt, og det er derfor noe som helst anbefales de faglig sterke studentene. Det ville være nærliggende å skrive masteroppgaver som innebærer empiriske studier innen dette fagfeltet. Dette fordrer imidlertid at studenten selv allerede behersker, eller skaffer seg kompetanse til å beherske, samfunnsvitenskapelige metoder. Videre fordrer det at studenten har en veileder som behersker metodene. Som fakultetet er kjent med, mener jeg at fakultetet burde knytte til seg en førstekompetent forsker med slik kompetanse, helst i full stilling, eventuelt som professor II.

- *Studentene må skrive et større skriftlig arbeid som forbereder dem på kravene til akademiske arbeider de vil møte på masteroppgaven (f.eks. i forma av en obligatorisk oppgave eller en hjemmeeksamen, med krav til artikkelformat)*
Det legges opp til 4 døgns hjemmeeksamen med ordgrense på 4000 ord tilsvarende som i det eksisterende emnet. Det vil bli stilt krav om at teksten oppfyller krav til akademiske arbeider. For at studentene skal få øvelse i å skrive om tverrfaglige tema, er det et obligatorisk arbeidskrav i kurset at de skal levere tre refleksjonsnotater av 900 ord hver. De får disse tilbake med kommentarer. Studentene får fem oppgavetema å velge fra. Disse omfatter for tiden konfliktanalyse, der de skal analysere en konkret konflikt, analyse av henholdsvis to forhandlingsrollespill og to meklingsrollespill, og en drøftelse av etiske caseoppgaver som er drøftet i undervisningen. Studentene skal i notatene vise at de kan anvende teori til å analysere og drøfte konkrete problemstillinger, og henviser til teorien i tråd med akademiske standarder. Eksamensoppgaven legger opp til tilsvarende metodikk: Studentene skal presentere relevant teori på en presis måte og anvende denne til analyse og drøftelse av ulike problemstillinger. Eksamensoppgaven vil alltid etterspørre at studentene bruker egne eksempler, for på den måten å etterprøve at studentene virkelig har forstått problemstillingene og teorien.

Undertegnede har for tiden ikke andre emneansvar ved fakultetet enn JUS 261-2-A Konfliktmekling, som dette nye emnet er ment å erstatte. Jeg tenker i første omgang å ha emneansvaret alene, da Anna Nylund har andre tunge forpliktelser. Dersom fakultetet skulle ansette ytterligere en førstekompetent forsker med kompetanse innen meklingsmekling, vil det være nærliggende å dele emneansvaret med vedkommende.

På de påfølgende sidene følger som nevnt et foreløpig utkast til emnebeskrivelse som baserer seg på dagens emnebeskrivelse, men med noen endringer. Disse endringene er dels innholdsmessige, dels handler det om tydeliggjøring av hva som faktisk ligger i de enkelte elementene.

Ettersom emnet bygger på et eksisterende emne, vil det ikke ta lang tid å få det klart til undervisning, enten det ønskes høst 2025 eller vår 2026. Det som gjenstår, er å utforme en endret emnebeskrivelse i tråd med gjeldende mal for slike, å revidere litteraturlisten med sikte på noen av de tematiske tilføyelsene i emnebeskrivelsen og å finregne på antallet undervisningstimer for å utnytte rammen på 300 timer på best mulig måte.

Når det gjelder undervisningssemester, er mitt førstevalg høstsemesteret, men dersom det passer best i fakultetskabalen at emnet undervises om våren, er dette også mulig.

Vennlig hilsen,
Camilla Bernt

Mål og innhold

Formålet med kurset er å gi deltakerne en teoretisk og praktisk forståelse av konfliktmekling/mekling som konfliktløsningsmetode. Ved kursets avslutning vil deltakerne være fortrolige med grunnleggende begreper og sentrale problemstillinger og utfordringer i meklingsfaget. Deltakerne vil lære om ulike faglige perspektiver på konfliktmekling, herunder hvilke verdier meklung kan bygge på og forholdet mellom disse og de verdiene og prinsippene tradisjonell domstolsbehandling og forvaltningsmessig saksbehandling bygger på, psykologiske mekanismer i konflikt og kommunikasjon, og empirisk forskning på meklung. I tillegg vil deltakerne ha prøvd meklung i praksis. Kurset vil foregå som et samspill mellom teori og praksis, og deltakerne medvirker aktivt i hele kursforløpet.

Kurset har klasseromsundervisning med forelesning, diskusjoner, rollespill og andre praktiske øvelser, og har en klar overvekt av studentaktive læringsformer. Undervisningen er fordelt på to uker med intensiv undervisning, totalt 42-50 timer fordelt med cirka halvparten av timetallet på hver uke. De siste to timene er spørretime.

Studentene får i den andre undervisningsuken løpende oppfølging og veiledning under meklingsrollespillene. Studentene vil da bli delt opp i mindre grupper som hver veiledes av en lærer som observerer hele forløpet og gir tilbakemeldinger sammen med studenter. Forholdstall mellom lærer og studenter på slike rollespill vil være 1:8.

Følgende tema vil bli behandlet:

- Konfliktforståelse
- Kommunikasjonsteori
- Meklung: Definisjon, historikk. Forholdet til andre konfliktløsningsformer: verdimessig, metodisk og rettslig.
- Mål og modeller for meklung
- Forhandlingsteknikk.
- Meklungens ulike trinn, meklerroller og meklungsteknikker.
- Rettsmeklung, familiemeklung, samtaleprosess og andre meklungsinstututter for sivilrettslige tvister. Rettslig regulering. Erfaringer fra praksis. Forskning.
- Meklung i straffesaker.
- Etikk
- ~~Internasjonale konflikter. Paradigmer. Forsoning. Rettferdighet.~~
- Rettssikkerhet.
- Meklungsforskning.
- Komparative perspektiver: Hvordan har andre land innrettet meklung og andre former for konfliktløsning sammenliknet med Norge?
- Internasjonal regulering av meklung

Læringsutbyte

Forklare forskjellen på meklung, voldgift og domstolsbehandling og andre konfliktløsningsmetoder av konflikter.

Analysere en konflikt ved hjelp av konflikteskalering og konfliktdimensjoner og *reflektere* over bruken av begrepene i eget liv, på samfunnsnivå og i en internasjonal kontekst.

Redegjøre for samsillet mellom meklings teorien og de praktiske erfaringene fra undervisningen.

Forklare og reflektere over konfliktmekling og trinnene i prosessen i den refleksive meklingsmodellen.

Redegjøre for og reflektere over ulike meklerroller og meklingsmodeller, og hvilke verdier disse bygger på.

Redegjøre for og bruke meklingsteknikker i rollespill og *reflektere* over de valg, som gjøres i en meklings sak.

Forklare sentrale meklingsbegreper som nøytralitet, rettferdighet, sannhet, makt, dialog, kontakt, empati, forhandling mv., samt bruke dem i rollespill og *analysere* saker i relasjon til dette.

Forklare en hel meklings sak og *gjennomføre* et rollespill som mekler.

Treffe avgjørelse om hvordan en meklings sak

skal håndteres før møtet, i møtet og etter møtet.

Reflektere over, om en gitt sak er egnet til meklings sak og *argumentere* for og imot.

Reflektere over egne styrker og svakheter som mekler og over hvordan ens person har betydning for meklings utøvelsen.

Perspektivere teorien med egne erfaringer i og utenfor undervisningen.

Formidle og formulere sin viten og argumentasjon faglig og språklig korrekt på en strukturert og sammenhengende måte i tråd med krav til akademiske tekster.

Krav til forkunnskaper

~~Tre~~ Fire års universitets- eller høyskoleutdanning.

Tilrådde forkunnskaper

Studentene må forstå norsk, dansk og engelsk og kunne snakke et skandinavisk språk.

Krav til studierett

Emnet er åpent for studenter med en av følgende studieretter:

- Studierett på integrert masterprogram i rettsvitenskap
- Studierett på toårig masterprogram i rettsvitenskap

- Særskilt studierett til spesialemner ved Det juridiske fakultet
- Poststudierett ved Det juridiske fakultet
- Innvekslingsstudenter ved Det juridiske fakultet

Forkunnskapskravet kan likevel begrense enkelte studenters adgang til emnet.

Arbeids- og undervisningsformer

Forelesninger/seminarer.

Obligatorisk undervisningsaktivitet

Tre notater á ca 900 ord skal leveres i kursets første del. To av tre notater skal være bestått. Notatene skrives på norsk/skandinavisk/engelsk.

Det stilles krav til 75 % oppmøte på undervisningen.

Det kreves både godkjente notater og godkjent oppmøte på undervisningen for å kunne gå opp til eksamen.

Vurderingsformer

Hjemmeeksamen.

Det tilbys kontinuasjonseksamen (tidsbestemmes konkret), ikke ordinær eksamen, i mellomliggende semestre.

Eksamensspråk:

Oppgaven: Norsk

Besvarelsen: Norsk/skandinavisk/engelsk

Hjelpemiddel til eksamen

Informasjon om tillatte hjelpemidler finnes under § 3-5 flg i fakultetets [utfyllende regler](#).

I dette emnet er det ingen ekstra hjelpemidler.

Karakterskala

A til E for bestått og F for ikke bestått.

Vurderingssemester

Høst.

Emneevaluering

I henhold til retningslinjer for evaluering av emner ved Det juridiske fakultet

Programansvarleg

Studieutvalget har programansvaret for fakultetets studietilbud.

Emneansvarleg

Professor Camilla Bernt.

Vedlegg 8:

Til fakultetet

Frå Ingunn Elise Myklebust og Sigrid Eskeland Schütz

på vegne av fagmiljøet i plan- og ekspropriasjonsrett

Fakultetet 15.12.2023

Forslag om nytt kurs i plan- og ekspropriasjonsrett, 5. studieår, 20 studiepoeng

Bakgrunn

Rettsdisiplinen plan- og ekspropriasjonsrett er sentral for samfunnsstyring og arealutvikling. Temaet har fått fornya aktualitet i den grønne samfunnsomstillinga vi står i, m.a. som følgje av auka arealpress og trong for ny og arealkrevjande utbygging for fornybar energi på land og hav. Fornyar energiproduksjon på hav reiser konflikstar med tradisjonell arealbruk, som fiskeri og oppdrett, og vindkraft på land har etter fleire diskusjonar blitt ei oppgåve til kommunane etter plan- og bygningslova. Omsynet til urfolksrettar, minoritetsvern, eigedomsvern eller andre grunnleggande menneskerettar kan kome i konflikt med arealkrevjande tiltak på land og i kystsone, men også omsynet til vern og miljø. Deltaking av eigar-, minoritets- og urfolksinteresser må dermed sikrast i plan- og konsesjonsprosessar, og avgjerder må respektere slike rettar.

Ei berekraftig samfunnsutvikling, og ei rettferdig samfunnsomstilling fram mot netto null i 2050, krev kompetanse blant juristar om rettslege rammer for arealbruksavklaringar og reglar for kompensasjon ved tvungen avståing av rettar. Rettsfeltet er i rask utvikling som følgje av endra politiske mål for energiomstilling, arealbruk, klima og naturmangfald, med krav til t.d. etablering av meir fornybar energiproduksjon og fleire verneområde på land og hav. Samstundes vert det etablert ny vitskapleg kunnskap og innsikt i samanhengar mellom arealomlegging og verknader for klima og biologisk mangfald som nedbygging av myr som jussen må ta inn over seg. Vernet av eigedomsretten etter både nasjonale og internasjonale reglar, gir stor grad av handlefridom og skjønn til nasjonale forvaltningsorgan i interesseavveginga mellom vern og dynamisk utvikling, men eit utviklingstrekk er samstundes eit sterkare fokus på prosesskrav og grunngiving.

Dette er bakgrunnen for at vi ynskjer å tilby eit nytt kurs i plan- og ekspropriasjonsrett på 20 studiepoeng. Emnet vil erstatte kurset JUS 265 Planrett, 10 studiepoeng, masternivå, som då går ut. Samanlikna med JUS 265 Planrett, som har halde seg til verkeområdet for plan- og bygningslova (land og kystsone), utvidar kurset perspektivet til også å gjelde planlegging på havet. Ekspropriasjonsretten vert vidare teken inn i kurset, også dette er nytt. Eit breiare anlagt kurs samanlikna med planretten, vil også betre få fram kompleksiteten og samanhengar i rettsfeltet. Dette gjeld samanhengar mellom plan- og sektorlovgjeving på hav og land, relasjonen til gjennomføring av plan ved tvangsavståing ved ekspropriasjon, og i større grad gå inn i underliggjande rettar, som vern om eigedom og urfolksrettar.

Relasjonen til andre kurs

Plan- og ekspropriasjonsrett overlappar ikkje, eller berre i liten grad, med engelsk- eller norskspråklege valemne (på bachelor- eller masternivå) som vi føreset vert vidareført. Kurset vil vere

godt eigna som påbygg på eit kurs i miljørett, men det er inga føresetnad å ha tatt dette kurset for å ta dette kurset, som i større grad har eigedomsretten som eit fokus for dei spørsmåla som vert stilt.

Fagmiljøet, tilknytta forskargrupper og relevant forskingsaktivitet

Vi har ved fakultetet det sterkaste og mest robuste fag- og forskingsmiljøet på plan- og bygningsrett i Noreg. Over tid hav vi tilbydd undervisning i planrettslege emne i ulike samanhengar, både som etterutdanning og spesialfag. Undervisingsopplegget er knytt til forskingsaktivitet både i Forskargruppa for forvaltningsrett og Forskargruppa for klima-, energi- og miljørett. Sentrale fagpersonar som kan drifte dette kurset er m.a. Ingunn, Sigrid, Siv Elen og Roald, men også andre personar frå fagmiljøet kan bidra i delar av dette kurset dersom det er ønskjeleg. Dei nemnde fagpersonane er sentrale forfattarar i KARNOV, Plan- og bygningslova, har publisert omfattande internasjonalt og nasjonalt på plan- og ekspropriasjonsrettslege spørsmål på land, kystsone, og etter kvart også på hav. Dette gjeld vitenskaplege publikasjonar, lovkommentarer og lærebøker.

Fagpersonar i miljøet arbeider tverrfagleg med forskarar ved UIB om spørsmål knytt til arealbruk, energiomstilling og klima, som under Senter for bærekraftig arealbruk, [CeSAM](#), Bergen Offshore Wind Centre, [BOW](#), og Centre for Climate and Energy Transformation, [CET](#). Fagpersonar i miljøet deltek i, og dels leier, vidare ei rad forskingsprosjekt av relevans for tematikken, og dette er prosjekt som er akademiske, men også prosjekt med partnarar frå næringsliv og forvaltning. Tradisjonelt har vi eit godt og nærst samarbeid med lokal og regional forvaltning og nasjonale styresmakter, og har bidratt inn i lovutgreiingar og ekspertutval på like felt. For tida er Ingunn inne i eit utval som skal utarbeide ny Kulturmiljølov, der ho har eit særleg ansvar for den delen som gjeld samspelet mellom kulturmiljølov og plan- og bygningslova, men også i eit lov- eller forskriftsarbeid som ser på Kvalitetsnorma for villaks og samspelet til trafikklssystemet, som også har ei sentral side til kva for typar arealvurderingar som skal skje i plan og kva som skjer i sektorlover som ein del regulering av drift. I det nye kurset vil vi kunne gå i djupna på korleis samspelet mellom plan- og bygningslova fungerer i samspel mellom fleire lover som regulerer areal og ressursar.

Fleire masteroppgåver vi har rettleia har henta tema frå spørsmål forvaltinga arbeider med, men også forskingsspørsmål henta frå næringslivet (under dette advokatbransjen), som akvakultursektoren. Ingunn og Sigrid er no partnarar i nye søknad om Forskningsentre for miljøvennlig energi (FME) i samarbeid med CeSAM, og Sigrid i FME om havvind, i samarbeid med BOW, og her ligg det inne rekrutteringsstillingar. I sistenemnde er Ignacio Herrera Anchustegui sentral, og dette viser også linken til arbeidet i Forskargruppa for klima-, energi- og miljørett. Forskargruppa arbeider mot å bli eit Senter for klima- og energirett ved fakultetet, og i eit slikt framtidig senter vil mange av perspektiva i faget Plan- og ekspropriasjonsrett vere sentrale.

Metodiske utfordringar og særpreg, og tilpassing på 5. studieår

Rask utvikling av samfunnet, arealpress og mindre marginar for nye utviklingsprosjekt er det sentrale faktumet for tolking og endring av reglar på dette området. Rettskjeldebiletet er prega av raske skifte, og stadig større påverknad frå internasjonale rammer både når det gjeld krav til innhald i planar, prosess, men også vernet av eigedomsretten.

Emnet Plan- og ekspropriasjonsrett vil gje studentane inngåande kunnskap om metodiske utfordringar og som er særprega for plan- og ekspropriasjonsretten, som bruken av forvaltingspraksis på feltet, relevans og vekt av vegleiarar (som florerer på feltet, og dels står i motstrid) og metodiske særpreg knytt til det omfattande rettskjeldematerialet frå EU og EMK. EØS-retten (særleg knytt til konsekvensutgreiingar) er omfattande, med store innslag av praksis frå EU-domstolen med føremålsorientert og dynamisk rettstolking. Kurset vil gå djupare inn i metodiske spørsmål ved

tolking av Den Europeiske Menneskerettskonvensjon (EMK), samanlikna med masterstudiet, og då særleg Tilleggsprotokoll (TP) 1-1. Vidare vil kurset byggje vidare på masteremner og innsikta herifrå om grunnlovstolking, med særleg djupdykk i Grunnlova § 105 og § 97 knytt til eigedomsvern, men også miljøføresegna i § 102. Eigedom har vern her, men også konsesjonar kan oppnå vern under TP 1-1 som «posessions», og EMK-retten og grunnlova legg premisser for når og på kva vilkår ein «posession» oppstår, og når og på kva vilkår staten kan gripe inn, og yte erstatning for, gjevne konsesjonar, som eit byggeløyve eller ein havvindkonsesjon. Minoritetsvernet etter Artikkel 27 i FN-konvensjonen om sivile og politiske rettar reiser vidare særlege metodiske spørsmål.

Emnet rører vidare ved fleire teoretiske (ikkje-dogmatiske) perspektiv, som teori og litteratur knytt til planetens tole-evne (Planetary boundaries) og berekraftsmål (Sustainable Development Goals) og regional og lokal implementering av slike (gjerne omtalt som [localizing SDG's](#)). Korleis kan vi operasjonaliserer globale mål i ein regional og lokal arealbruks-kontekst? Vidare er teoretiske perspektiv knytt avveginga mellom til føreseielege reglar og tilpassingsdyktig forvaltning (adaptive management) relevant, saman med fleirnivåstyring (multi-level governance) og sektorisert forvaltning.

Vi vil saman med studie av internasjonal og nasjonal rett også sjå på den praktiske dimensjonen i kurset. Studentbesøk hos statsforvaltar eller kommune kan gje god forståing for korleis planar vert utvikla og gjennomført, og kva utfordringar illustrasjonar henta frå konkrete prosjekt, som bybanebygging, kan føre med seg i heile fasen frå planlegging til ekspropriasjon. Studentane vil gjennom kurset også lære om dei prosessane som det skiftande lovverket inngår i, slik at dei er budde til å gå inn i stillingar som også gjeld slikt som utarbeiding av forskrifter eller rundskriv.

Vil vil nytte innslag av engelspråklege artiklar, fortrinnsvis frå eigne publikasjonar, for å sikre relevansen for norsk rett.

De faglege krava og krav til læringsutbyttet vil reflektere plasseringa som et 20-poengs fordjupingsemne på 5. studieår.

Større skriftleg arbeid i team

Kurset byggjer på at studentane skal arbeide med eit større skriftleg arbeid. Temaet skal vere sjølvvalt, men under rettleiing av fagansvarlege for val av tema. Det er krav om å samarbeide om arbeidet, minst to studentar i team. I det praktiske rettsliv er teamarbeid det studentane møter, og då særleg i arbeid med arealplanlegging og ekspropriasjon. Erfaring med samarbeid vil difor ha ein eigenverdi. Arbeidet vil vere obligatorisk, ha ordgrense, og evaluerast som bestått/ikkje bestått.

Det er eit mål at studentane arbeider med temavalet for oppgåva frå tidleg i kurset. Gjennom bedriftsbesøk og besøk i offentlege etatar eller private organisasjonar (miljøorganisasjonar, bransjeforeiningar og liknande) skal dei gjere seg kjent med det ulike aktører oppfatter som planfaglege utfordringar, og designe tema og problemstilling for sitt eige prosjekt. Oversikter frå Lovdata viser at Plan- og bygningslova er ei av lovene det oftast vert søkt i, og illustrerer at lova er i stor praktisk bruk. Dei til ei kvar tid mange pågåande planarbeida gjer vidare at det er eit stort tilfang av problemstillingar, også av rettsleg interesse, på feltet. I dialog med aktørar på feltet kan ein finne interessante tema og problemstillingar for oppgåva. I tillegg kjem meir gjennomgåande og teoretiske problemstillingar som kan belyst.

I kurset vert det gjeve rettleiing for arbeidet med å identifisere oppgåvetema. Her vil kursansvarlege utvikle meir systematisk ein «modell» vi som fag-ansvarlege for masteroppgåver i Plan og tingsrett har nytta for rettleiing av studentar i val av mastertema. Innhaldet i rettleiinga vil vere førelesingar og diskusjonar om korleis ein kan vende seg til offentlege og private aktørar for å kome i dialog.

Korleis kartlegge aktørar på feltet (t.d. i ein bransje, event lokale aktørar, regionale, nasjonale), kva førearbeid bør gjerast før ein tek kontakt? Korleis følgje opp interessante kontaktar? Korleis velje tema gjennom kritisk evaluering og revidering av aktuelle tema for oppgåva?

Arbeidet med tema og problemstilling kan skje i dialog med og med innspel frå eksterne aktørar, men også meir tradisjonelt, som ein skrivebords-studie. I arbeidet vil ein få rettleiing frå fagansvarlege, som vil systematisere oversikt over aktørar som kan vere aktuelle, og event også som ein har samarbeida med i tidlegare prosjekt, sjå ovanfor.

Relasjonen til masteroppgåve-skrivinga

Emnet Plan og ekspropriasjonsrett ligg godt til rette for at studentane kan identifisere og utvikle eigna prosjekt for masteroppgåveskriving innanfor det same rettsområdet. For enkelte kan det større skriftlege arbeidet i team i kurset fungere som eit grunnlag for å gå vidare med same eller tilgrensande tema på masteroppgåva. Ein kan også gå vidare med team-arbeid i masteroppgåva, og grunnlaget for samarbeid vil vonaleg vere betre, ved at ein har god kjennskap til kva studentar det kan vere aktuelt å søke å samskrive med. Vidare kan materialinnsamlinga frå det skriftlege arbeidet i kurset byggjast vidare på i masteroppgåva, og teoretiske og metodiske innsikter frå kurset kan utviklast i oppgåva.

Korleis kome i drift til studieåret 2025/26?

Vi legg opp til å utvikle kursinnhaldet tematisk nærare våren 2024, og har i dag eit godt fagleg grunnlag for dette arbeidet. Litteratur og aktuelle undervisarar på kurset vil bli kartlagt og kontakta, også for medverknad til kursdesign. Vi ynskjer parallelt å nytte studentrepersentantar i arbeidet, for innspel og erfaringsutveksling, fortrinnsvis studentar med erfaring frå Miljørett. På kurset Miljørett vår 2024 testar vi ut nye undervisningsformer, og erfaringar frå dette vil leggje grunnlag for om det er element av verdi å ta med seg inn i speialemnet for Plan og ekspropriasjonsrett.

Hausten 2024 tek vi sikte på å planlegge meir praktiske tilhøve, som kursopplegg med timeplan og struktur, event. ekskursjonar og bedriftsbesøk, og kartlegging av aktørar for utveksling av tema og problemstillingar til studentoppgåver.

Bidrag til oppfylling av læringsutbyttet på Majur

Kurset vil bidra til læringsutbyttet på Majur knytt til kunnskapar, ferdigheiter og generell kompetanse på ulike måtar, og her kan berre nemnast nokre.

Kurset vil gje spesialisert kunnskap innan plan- og ekspropriasjonsrett og med det god kunnskap om oppbygging og funksjon av ein sentral del av det norske rettssystemet. Planretten rører ved alle areal på land og hav i Noreg, og er såleis ein tversgåande og sentral offentleg styringsstruktur. Kurset bidreg til å forstå korleis dette spesialfeltet vert påverka av EU-retten, EØS-retten og internasjonale menneskerettar og annan folkerett, og juridisk argumentasjon på rettsområdet. Gjennom val av større skriftleg arbeid i team og å krav til å setje seg i kontakt med aktørar på feltet, vil ein få innsikt i juristar si rolle i samfunnet knytt til plan- og ekspropriasjon. Spesialarbeidet vil gje erfaring med akademisk skiving, krav til kjeldetilvising og bruk av andre sitt arbeid, og med det etiske utfordringar i arbeidet.

Kandidatane vil gjennom kurset og det skriftlege arbeidet kunne bruke juridisk metode, og vekslinga i perspektiv frå internasjonal til nasjonal rett og konkret forvaltning, vil gje godt grunnlag for å ta stilling til rettsspørsmål også utanfor dei rettsområda som er del av studiet. Kontakten med det praktiske

rettsliv kan gje innsikt i å løyse nye problem og bidra til rettsleg nytenking, knytt til dei utfordringane som aktørane møter i dag.

Gjennom å arbeide i team vil ein få god innsikt i å gi tilbakemeldingar på andre sitt arbeid og sjølv få og gjere bruk av slike tilbakemeldingar. Kurset bidreg til studentane sin generelle kompetanse i å tileigne seg ny kunnskap, følge med i rettsutviklinga og løyse nye rettslege spørsmål, og særleg å samarbeide med fagpersonar frå andre disiplinar, planlegge og gjennomføre større arbeidsoppgåver innan ei gitt tidsramme og følge akademiske krav til kjeldetilvisingar og bruk av andre sine arbeid og arbeid i grupper. For mange av spørsmåla er det underliggjande teknologiske endringar i særleg energisektoren som aktualiserer ny arealbruk, og som studentane gjennom dette må lære seg å forholde seg til.

Mål og innhald

Rettsdisiplinen plan- og ekspropriasjonsrett gjeld sentrale reglar som er styrande for samfunnsutvikling og arealforvaltning. Sentralt står rammer for statleg, regional og kommunal styring og ekspropriasjon av areal. Slik styring må skje under ivaretaking av vern om eigedom og arealbruk for grunneigarar og andre rettshavarar, vern om arealbruks-tilknytt kulturutøving for urfolk og minoritetar og andre verdiar som biologisk mangfald og klima. Kurset føreset grunnleggjande forståing frå bachelor-emne på den obligatoriske master-delen, som alminneleg forvaltningsrett, tingsrett og avtalerett. Det kan byggje vidare på valemnet på bachelor-delen i JUS 2398 Miljørett, utan at dette er ein føresetnad for å ta kurset. Den sentrale lova i dette kurset er plan- og bygningslova for arealplanlegging på land og i kystzone, og sektorlover som petroleumslova, havenergilova og havbunnsminerallova for sektorvis arealforvaltning i hav, ved opningsprosessar. Emnet skal også gi djupare kunnskap om samspelet mellom plan- og bygningslova og lover som forvaltningslova og naturmangfaldlova, og samspelet mellom offentleg rett og privat rett. Vernet etter Den europeiske menneskerettskonvensjonen for eigedomsretten (som fast eigedom, konsesjonar eller andre eigedomsverna rettar), og vern av minoritets- og urfolksrettar knytt til arealbruk, er også ein del av kurset.

Sentrale emne i kurset er reglane om kva for offentlege organ som har kompetanse til å forvalte arealet (personell kompetanse), framgangsmåten ved handsaming av plansaker, opningsprosessar og einskildvedtak (prosessuell kompetanse) og i kor stor grad kommunen har kompetanse til å planleggje til bruk og vern av fast eigedom og sjøareal i medhald av plan- og bygningslova (materieell kompetanse). Vi ser nærare på kva som kan vere innhaldet i ei opningsavgjerd etter sektorlover og konsesjonar i hav, og avgjerder for kommuneplan, reguleringsplan, føresegner og einskildvedtak. Heimlane for ekspropriasjon i plan- og bygningslova er i praksis sentrale, men kurset ser også på andre heimlar for ekspropriasjon, allmenne reglar om ekspropriasjon i oreigningslova og skjønnsprosesslova sine reglar om ekspropriasjon og førehandstiltrede.

I kurset vert det gjort nokre djupdykk i praktiske og viktige emne. Sentrale emne i kurset er reglar om konsekvensutgreiing, motsegn (samspel mellom styresmakter), private reguleringsplanar, byggjeforbodet i strandsona, dispensasjon og ulovleg bygging. I kva for tilfelle og på kva for vilkår planvedtak etter plan- og bygningslova kan gjennomførast ved ekspropriasjon og reglar som gjeld utmåling av erstatning, er også ein del av dette kurset. Viktige tema er også i kor stor grad kommunen har kompetanse og plikt til å leggje vekt på privatrettslege tilhøve ved arealplanlegging, men også korleis omsynet til miljøet eller andre samfunnsinteresser har relevans og vekt i saker som gjeld ekspropriasjon. Som eit gjennomgåande trekk ser vi på spørsmål som gjeld utvikling av retten i samspel med endringar i samfunnet, påverknad av EØS-retten og rammer i EMK-retten og internasjonale avtalar. Vi ser også på kva for særlege reglar som gjeld for urfolks- og minoritetsrettar.

Læringsutbytte

KUNNSKAP

Studenten har djupare kunnskap om plan- og bygningslova og sektorlover i sjø som verkemiddel for styring av areal og ressursar, og korleis planlova verkar saman både med andre offentlege lover og prinsipp og reglar for vern av privat eigedomsrett. Dette inneber kunnskap og forståing for:

- plan- og bygningslova og sektorlover på hav sin systematikk
- reglar om tilhøvet mellom kommunal og statleg styring i plansaker under plan- og bygningslova, under dette reglar om motsegn
- reglar om tilhøvet mellom politisk styring av hav i havforvaltingsplanar og sektorvise opningsprosessar i hav (og framtidige, varsla «næringsplanar» og vernereglar i hav)
- reglane om sakshandsaming ved planvedtak og opningsavgjerder og konsekvensutgreiing
- dei rettslege styringsverkemidla opningsavgjerd i hav, og kommune- og reguleringsplan, og særleg om kva som kan inngå i rettsleg bindande føresegner til dei ulike opningsavgjerdene og plantypene
- reglar om innløyising og ekspropriasjon
- reglar om utmåling av erstatning
- reglar om førehandstiltrede
- tilhøvet mellom forvaltningslov og plan- og bygningslov, og plan- og bygningslov og andre sektorlover
- tilhøvet mellom ulike sektorlover på hav, som petroleumslova og havenergilova
- rettsleg kontroll med forvaltningsvedtak

FERDIGHEIT (DUGLEIK)

Studenten kan bruke juridisk metode og lovfeste og ulovfeste reglar for å lage sjølvstendige drøftingar. Dette inneber:

- å innhente og systematisere rettsleg relevant materiale, og på grunnlag av dette identifisere rettslege problemstillingar og samanhengar
- å føreta ei sjølvstendig analyse av juridiske problemstillingar på grunnlag av det aktuelle rettskjeldebiletet
- å resonnerer seg fram til eit fagleg forsvarleg standpunkt gjennom avklaringar av underliggande rettslege og samfunnsmessige verdiar, og spenningar mellom ulike type gyldige argument
- å vende seg til aktørar i offentleg eller privat sektorarbeide i team med eit sjølvvalt emne

Fulltid/deltid

Fulltid

Studiepoeng, omfang

20 studiepoeng

Studienivå (studiesyklus)

MA-nivå

Undervisningssemester

Vi er fleksible, og kan legge kurset til haust eller vår

Undervisningsstad

Det juridiske fakultet, Bergen

Prøvingsformer:

Eksamen

Obligatorisk gruppe-oppgåve

Vedlegg 9:

Fordypningsemne: Politi- og påtalerett

20 studiepoeng

Dagens ordning

Politirett og påtalerett er i dag to selvstendige valgemner på hhv. 20 og 10 studiepoeng. Undervisningen, 16 timer i påtalerett og 30 timer i politirett, gjennomføres i løpet av høstsemesteret med påfølgende eksamen. Eksamen tilbys også i vårsemesteret, men da uten undervisning.

Robust fagmiljø med forskningsnær undervisning i fokus

Fagene JUS 254 og 255/rettsområdene politirett og påtalerett er en integrert del av *Forskergruppe for strafferett og straffeprosess*, hvor forskning innenfor fagområdene utgjør en sentral del av forskergruppens arbeid. Fagområdene må dermed anses forankret i et meget robust fagmiljø, med en stor kjerne av fast vitenskapelig ansatte.

Politirett og påtalerett som fagområder, har en tydelig forskningsbasert forankring, noe som har bidratt til at undervisningen er forskningsnær. I tillegg til rettsvitenskapelig kompetanse har flere av de sentrale fagpersoner også praktisk erfaring, som tilfører fagene erfaringsbasert kunnskap. Læremidlene i fagene er også skrevet av de emne- og fagansvarlige ved UiB.

Politirett og påtalerett var en sentral del av prosjektet *Strafferettssystemets funksjonalitet* (2011-2018)⁸ hvor et av formålene var å granske forholdet mellom systemets rettslige rammeverk og dets evne til å realisere gitte mål, oppgaver og funksjoner – så som politiets oppgaver innen effektiv kriminalitetsforebygging. Videre kan det vises til det eksternfinansierte forskningsprosjektet *Politi- og påtalerett* (2017-2023),⁹ som var en videreføring av satsingen i prosjektet *Strafferettssystemets funksjonalitet*. Prosjektet rettet søkelyset på to særskilte myndighetsområder, henholdsvis «politiets oppgaver i operativt politiarbeid og påtalemyndighetens oppgaver i straffesaksbehandlingen» hvor formålet blant annet var å styrke og videreutvikle den politi- og påtalerettslige forskningen og fagmiljøet ved fakultetet. Prosjektene har avstedkommet et stort antall publikasjoner som viser at fagområdets forskningsprodukter oppfyller krav om høyt faglig nivå.¹⁰

Prosjektene målsetting om blant annet å styrke og videreutvikle forskningen og fagmiljøet innenfor politirett er videreført gjennom tre-parts samarbeidet mellom Det juridiske fakultet, Politidirektoratet og forsker Ph.d. John Reidar Nilsen, hvor Nilsen – som ansatt i politiet - utfører sin arbeidsplikt som forsker ved Det juridiske fakultet innenfor faget politirett. Nilsen er også knyttet til

---

⁸ [Strafferettssystemets funksjonalitet | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](#)

⁹ [Politi- og påtalerett | Universitetet i Bergen \(uib.no\)](#)

¹⁰ [Publikasjoner | Strafferettssystemets funksjonalitet | UiB Publikasjoner | Politi- og påtalerett | UiB](#)

forskningsgruppen PREVPOL (Preventive policing) ved Politihøgskolen, hvor blant annet retts sosiologi og kriminologi også inngår som politivitenskapelige disipliner.

I skrivende stund deltar John Reidar Nilsen og Jørn Jacobsen fra Det Juridiske fakultet sammen med Ingrid Løining Ørum ved Politihøgskolen i prosjektet «Hymeneus – improving legal responses and access to the law for victims of domestic violence».¹¹

Det kan også nevnes at professor Anneken Sperr har ytret ønske om å bidra i utviklingen av faget. Hennes erfaring fra rettsområder innen offentlig forvaltning, og som tidligere professor II ved Hochschule der Akademie der Polizei Hamburg/Hamburg University of Applied Police Sciences (høsten/vinteren 2018/ 2019) vil tilføre undervisningen og forskningen innenfor fagområdet nye nasjonale og internasjonale perspektiver.¹²

Fagområdenes aktualitet som fordypningsfag

Politirett og påtalerett er i dag meget populære valgmemner blant studentene. For høsten 2023 er det oppmeldt 68 studenter til eksamen i politirett, og 59 studenter til eksamen i påtalerett.

Fagområdene har også vært populær blant studenter fra UIO og UIT. Selv om formålet med omleggingen av 5. studieår er å øke kvaliteten i undervisningen for studenter ved fakultetet i Bergen, vil det være mulig å etablere en ordning som viderefører de tre fakultetenes felles forståelse om at spesialemer på 5. studieår skal kunne tas på tvers av institusjonene.

Politirett og påtalerett som fagområder legger godt til rette for at studentene kan identifisere og utvikle egnete masteroppgaveprosjekter innen samme rettsområder. Vår erfaring er at flere studenter velger å skrive en masteroppgave med utgangspunkt i kunnskaper og interesser fra deltakelse i undervisningen i spesialemerne politirett og påtalerett. Oversikt over innmeldte temaer til masteravhandlinger for 2024, som er distribuert blant medlemmene i *Forskergruppe for strafferett og straffeprosess*, viser at 11 av 39 oppgaver omhandler politi- og påtalerettslige emner.

Politirett og påtalerett har en felles grenseflate til spesiell forvaltningsrett, menneskerettigheter og statsrett, for å nevne noen. Tross dette vil fagenes ikke overlappe andre valgmemner.

---

¹¹ [Hymeneus Project | Improving legal response and access to the law for victims of domestic violence \(eeagrants.gov.pt\)](https://eeagrants.gov.pt) This Project is developed by the Law Faculty - Oporto School - of the Portuguese Catholic University, in partnership with the Law Faculty of the University of Bergen.

¹² Se Sperr, Anneken Kari, *Kosten- und Entschädigungsrecht (Abschnitt B V.). I: Handbuch Hamburger Polizei- und Ordnungsrecht*. Hamburg: Richard Boorberg Verlag 2020 s. 270-284. Se også Nilsen, John Reidar; Sperr, Anneken Kari, *Straffeloven § 18 - nødverge som polisier kompetansenorm, I Med ære og samvittighet: Festskrift til Magnus Matningsdal 70 år*. Gyldendal Akademisk 2021.

Om undervisningen og innholdet i den

Undervisningen i politi- og påtalerett vil bestå av en kombinasjon av forelesninger, gruppearbeid og én obligatorisk oppgave. Hvert deltema innledes med forelesninger som følges direkte opp med gruppearbeid som gir studenten mulighet til faglig fordypning.

Politi- og påtaleretten som fagområde retter søkelyset på den rettslige reguleringen av disse myndighetenes kompetanse til (ofte) svært inngripende myndighetsutøvelse, herunder ved bruk av makt. Påtalemyndighetens virksomhet er regulert i straffeprosessloven, men loven er ufullstendig og flere inngripende etterforskningsmetoder savner et klart rettsgrunnlag.

Lovgivning, som – særlig på politirettens område – i mange sammenhenger utfordrer legalitetsprinsippets *lex certa*-krav, og fravær av prosesslovgivning som særskilt regulerer deler av myndighetsutøvelsen, særpreger rettsområdene. Dette sammenholdt med fravær av domstolskontroll ved sentrale deler av virksomhetsutøvelsen, reiser/aktualiserer særlige metodiske utfordringer som vil både utfordre og utvikle studentenes metodiske ferdigheter.

Fagområdenes særegenheter og metodiske utfordringer vil derfor stå sentralt i undervisningen, og problematiseres gjennom valg og vektlegging av ulike teoretiske perspektiver. *Rettspositivismen* som perspektiv danner et naturlig utgangspunkt ved blant annet å fremheve juridiske normers gyldighet i kraft av å være fastsatt/utledet fra lovgiver som autoritet, uavhengig av normeringenes moralske kvaliteter. Undervisningen skal også bidra til å fremme studentenes evne til *rettskritisk* refleksjon rundt blant annet ulike rettslige normeringers legitimitet, kvalitative krav til lovgivningen og myndighetsutøvelsen, samt myndighetsutøvelsens formål om å utøve sosial kontroll. Dette er perspektiver som fremmer tenking rundt temaer som «legalitet», «den alminnelige handlefrihet», «statsmakt – individ», «kontroll med myndighetsutøvelse», for å nevne noen. Videre er det naturlig at undervisningen også har et rettspolitisk perspektiv for å øke forståelsen for politi- og påtalerett som del av rettssystemet og disse myndigheters rolle i samfunnet.

Ved en omlegging fra spesialfag til fordypningsfag, vil disse perspektivene ytterligere utvikles.

Eksamen i politirett og påtalerett har tradisjonelt vært gitt som teorioppgaver, hvor studentene også prøves i evnen til rettsteoretisk fremstilling. Innføring av en obligatorisk oppgave forut for skoleeksamen vil gi studenten en ytterligere arena for prøving i evnen til rettsteoretisk fremstilling, noe som gjør vedkommende bedre rustet til skrivning av masteroppgaven.

Om kildetilfanget

Kildetilfanget innenfor fagdisiplinen anses for å være meget god, hva angår nasjonal og internasjonal litteratur.

Undervisningen i politirett og påtalerett er som nevnt basert på egenutviklet forskningsbasert faglitteratur. I faget påtalerett anvendes boken *Påtalerett*, som ble revidert i 2023. I politirett

anvendes boken *Politirett*. Boken skal revideres. Arbeidet starter våren 2024. Det er naturlig at revisjonsarbeidet søker å hensynta endringer i faget.

Det har – særlig siden tidlig 2000 tallet – vært en utvikling mot å trekke inn tverrfaglige perspektiver, både i politiretten og påtaleretten. Bevisrettslige spørsmål, og - ikke minst - utviklingen av avhør og andre etterforskningsmetoder, baserer seg i dag på vitenskapelig erkjennelser fra andre fagområder, bl.a. vitne- og beslutningspsykologisk forskning. Politiet og påtalemyndighetens vurderinger og beslutninger har stor betydning i vårt rettssystem, og for de lovlydige borgernes rettsbeskyttelse og den anklagedes rettsikkerhet. Det er derfor nødvendig å gi studentene i et fordypningsemne, også denne type kunnskap og kunnskap om etiske utfordringer. Det finnes flere aktuelle fremstillinger som er godt egnet til det.¹³

Som en følge av menneskerettighetens betydning som rettslig skranke for myndighetsutøvelsen, er det naturlig at dette reflekteres i litteraturen som anvendes i undervisningen. Her finnes det flere aktuelle fremstillinger både på norsk og engelsk.

Fagområdet/fordypningsemnets læringsutbytte

Som fordypningsfag vil politi- og påtalerett ta inn i seg flere av elementene i masterprogrammets definerte læringsutbytte. Innledningsvis fremheves at faget også vil bidra til generelle og spesielle kunnskaper om andre fagområder som har en felles grenseflate til politi- og påtaleretten. Dette gjelder blant annet strafferett, straffeprosess, statsrett og folkerett, samt menneskerettighetenes betydning som skranke for inngripende myndighetsutøvelse. Videre er det naturlig å fremheves politijuristers rolle som legalitetskontrollør, herunder de ovennevnte etiske utfordringer som er knyttet til yrkes- og myndighetsutøvingen.

Videre skal fordypningsemnet bidra til at studentene får økte ferdigheter innen bruk av juridisk metode for å avklare gjeldende rett, herunder drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger, innenfor rettsområder hvor forvaltningspraksisen - i kraft av sin sentrale posisjon som argumentasjonsressurs - på mange områder utfordrer legalitetsprinsippets lovkrav og spørsmålet om myndighetsutøvelsens demokratiske legitimitet. Emnet vil også kunne bidra til at studentenes evne til å identifisere, drøfte og ta stilling til rettslige problemstillinger generelt, forbedres. Undervisningen vil i den anledning legge særlig vekt på evnen til å foreta en helhetlig kritisk og etisk fundert rettslig analyse for å nå et forsvarlig standpunkt i forhold til hva som er gjeldende rett, herunder diskutere og prosedere ulike rettslige standpunkter, samt foreta en rettspolitisk vurdering av rettsregler på området.

---

¹³ Se f.eks. Svein Magnussen og Ulf Stridbeck, «Vurdering av troverdighet: Hva sier forskningen anno 2020?» Tidsskrift for Strafferett nr. 1/2020 s. 6-17 og Eivind Kolflaath, «Litt om vitenskapeliggjøringen av etterforskningsfaget» i: Sæther mfl. (red.) *Straff & frihet: Til vern om den liberale rettsstat: Festskrift til Tor-Aksel Busch* (s. 435-444). Gyldendal.

Politirett og påtalerett som fagområder kjennetegnes også ved sin praktisk anlagte tilnærming til rettslige problemstillinger. Som nevnt har fagansvarlige i disse emner vært akademikere med lang praktisk erfaring, som har tilført faget viktig erfaringsbasert kunnskap. Følgelig vil studiet også bidra til praktiske ferdigheter hva angår evne til å analyse komplekse samfunnsproblem og polisiære og strafferettslige virkemidler for håndtering av ulike kriminalitetsutfordringer – med fokus på tverrfaglige løsninger, samt bidra til økt evne til å se og formidle juridiske analyser i et større samfunnsperspektiv.

Annet

Det foreslås for fordypningsfaget *Politi- og påtalerett* en ordning med to emneansvarlige. Som emneansvarlig foreslås professor II Gert Johan Kjelby og forsker ph.d. førsteamanuensis II John Reidar Nilsen, som begge er villig til å påta seg oppgaven. På sikt bør det jobbes for at emneansvaret kan overtas av fast vitenskapelig ansatte, med interesse og særskilt kompetanse innenfor rettsområdene.

Undervisningen og eksamen foreslås gjennomført i løpet av høstsemesteret.

Bergen, 21. november 2023

John Reidar Nilsen

Gert Johan Kjelby

Vedlegg 10:

Forslag til fordypningsemne i skatte- og selskapsrett

Av Knut Høivik, Guri Lindblad og Henrik Skar

1. Fagmiljø og forskergruppe

Vårt fordypningsemne i skatterett og selskapsrett vil ha et sterkt og dynamisk fagmiljø. I skatterettsmiljøet har vi for tiden stipendiatene Per Morten Pind og Jacob Jervell, postdoktor Guri Lindblad, professor II Peter Koerver Schmidt og førsteamanuensis Henrik Skar. Disse har felles forskergruppe med skattejuristene fra NHH (førsteamanuensis Elin Sarai og førsteamanuensis Tormod Torvanger), og har møter og seminarer jevnlig. Skatterettsmiljøet er også i en aktiv rekrutteringsfase for nye stipendiater, noe som vil styrke fagmiljøet ytterligere. I selskapsrett har vi Knut Høivik, men flere av de som arbeider med skatterett driver også mye med selskapsrett da fagene er nært sammenknyttet. Enkelte av skatterettsforskerne har også publisert selskapsrettsartikler eller undervist i selskapsrett.

2. Unikhet og overlapping

Kombinasjonen skatte- og selskapsrett er grunnleggende for forståelsen av hvordan næringsvirksomhet fungerer. Forståelse av grunnprinsippene i selskapsrett er nødvendig for forståelsen av bedriftsskatteretten og omvendt. Å studere disse fagene i sammenheng gir derfor en dypere innsikt enn studier av disse to fagene uavhengige av hverandre. Dette er også kompetanse som er sterkt etterspurt i arbeidslivet.

Vårt fordypningsemne vil skille seg vesentlig fra eksisterende valgemen i skatterett og selskapsrett på 5. studieår. Pensum i nåværende skatterett 1 (med unntak av merverdiavgift) vil tas helt ut, da det er fullt ut innlemmet og videreutviklet i skatterettsemnet som studentene vil ha hatt, fortrinnsvis på tredje studieår. Innholdet i nåværende skatterett 2, som er konsentrert rundt bedriftsbeskatningsrett og internasjonal skatterett, vil inngå i fordypningsemne, men vil bli vesentlig forbedret ved å legge enda større vekt på fordypning i de sentrale konseptene, prinsippene og sammenhengene på området. Særlig dagens skatterett 2 er for mye konsentrert rundt faktaorientert kunnskapsbygging, noe vi vil endre, slik at tilnærmingen blir mer analytisk og prinsipporientert. I tillegg vil vi ha en del om merverdiavgift, konsentrert rundt de grunnleggende begrepene og forbindelsene på dette området. Målet er ikke som i dag og gi en innføring i merverdiavgiftsretten, men at studentene skal ha dyp forståelse for de grunnleggende grensedragningene som merverdiavgiftsretten reiser, særlig knyttet til beregning av inngående og utgående avgift. I selskapsretten har man i dag to valgfag på 5. studieår, henholdsvis selskapsrett og aksjeselskapsrett fordypning, som overlapper vesentlig, mens vårt fordypningsemne vil stramme dette opp og tilby mer grunnleggende forståelse for de prinsipielle grensedragningene og konseptene innenfor faget. En vesentlig fordel med vårt fordypningsemne er at vi kan knytte forbindelser mellom skatte- og selskapsrett. Vi kan se undervisning, øvingsoppgaver og eksamen som en helhet, slik at evnen til å se sammenhengen mellom disiplinene økes hos studentene.

3. Studentaktiv læring

Vårt fordypningsemne i skatterett og selskapsrett vil fokusere sterkt på studentaktiv læring for å fremme selvstendighet, dypere forståelse og engasjement hos studentene. Vi legger opp til omvendt undervisning, som legger til rette for dybdelæring, og frigjør tid til å jobbe med å videreutvikle kritisk tenkning og problemløsningsferdigheter på et høyere nivå i Blooms taksonomi i klasserommet. Tradisjonelle forelesninger vil i stor grad bli byttet ut med interaktive og diskusjonsbaserte seminarer

der praktiske oppgaver brukes som utgangspunkt for diskusjoner om sentrale begreper og sammenhenger innenfor faget. Oppgavene vil være av ulik art, som prosedyreoppgaver for å simulere rettsaker, og praktiske og teoretiske hjemmeoppgaver, som senere vil diskuteres i plenum og/eller kommenteres om det er tilgjengelige ressurser for det. Gjennomgang av basiskunnskap vil for det meste være digital, gjennom tekst og videoer på Mitt UiB. Særlig vil videoer brukes for å gå i dybden på sentrale konsepter og sammenhenger som studentene også trenes i på seminarene og gjennom lesning av pensum.

4. Forskningsbasert undervisning

Vi vil legge stor vekt på å knytte undervisningen tett opp mot pågående forskningsaktiviteter. De fleste av forskerne i vårt miljø, har sentrert sin forskning rundt grunnleggende konsepter og sammenhenger innen faget. Vi vil knytte undervisningen tett opp til artikler og bokkapitler som utforsker dette. Undervisningsmaterialet vil inkludere forskningsarbeider som foreleserne, eller andre sentrale rettsforskere har utarbeidet på området. Dette vil gi studentene forståelse for faglig tenkning og hvordan man utvikler området, samt gjøre de bedre skikket til å løse nye problemer som ikke har vært oppe tidligere. Videre vil vi oppmuntre dem til å utvikle egne analyser og tolkninger, blant annet for å bygge bro mellom teoretisk kunnskap og praktisk anvendelse. Tekniske spesialregler og "oppslagsverkkunnskap" vil ikke stå i sentrum av faget, men studentene vil lære hvordan de kan finne og anvende oppslagsverkkunnskapen når det er nødvendig. Ved å innlemme forskningsbasert undervisning, forbereder vi også studentene på å kunne bidra til fremtidig forskning innen disse feltene. Vi har også en aktiv forskergruppe innen skatterett som arrangerer jevnlig seminarer og konferanser, og som studentene oppfordres til å delta på. Vi ønsker også å kunne styrke selskapsrettsmiljøet i den sammenheng, blant annet ved å ha flere felles forskningsaktiviteter i skatterett og selskapsrett, som også er åpne for studentene.

5. Faglige krav og læringsutbytte

Læringsmål og krav til læringsutbytte er naturligvis noe som må bearbeides grundig og skreddersys nærmere, men for skatterettsdelen er målet å utvikle studentenes evne til å forstå og anvende sentrale regler innenfor bedriftsbeskatningsretten og internasjonal skatterett. Det forventes at studentene utvikler en dyp forståelse av hovedregler og grunnleggende vilkår som styrer beskatning av virksomheter og selskaper, både nasjonalt og i grenseoverskridende situasjoner, slik at de kan identifisere tolkningsspørsmål og trekke opp grensene for et vidt spekter av faktiske tilfeller.

I selskapsrettsdelen skal studentene opparbeide seg evne til å identifisere og trekke grensen for ulike selskapsformer og forstå hvordan disse påvirker forholdet mellom deltakerne/eierne og kreditorer. Studentene skal også ha forståelse for forholdet mellom ulike selskapsorganer, herunder hva som skal til for at selskapene inngår bindende avtaler. Videre skal de forstå og kunne trekke grensen for ulike misbrukslærer som begrenser styringen av selskapene av hensyn til å beskytte andre eiere og kreditorer.

I tillegg skal studentene opparbeide seg forståelse for sammenhenger mellom skatte- og selskapsrett, når det gjelder for eksempel hvilken selskapsform man står overfor og de skattemessige konsekvensene av dette, samt regler om omorganisering og utdelinger.

6. Metodiske utfordringer og teoretiske perspektiver

Skatte- og selskapsrett er en unik arena for å utvikle og forbedre studentenes ferdigheter innen juridisk metode. De må kombinere offentligrettslige reguleringer, som skatterett, med privatrettslige reguleringer som ikke bare inkluderer selskapsrett, men også f.eks. avtalerett, og identifisere og løse tolkningsspørsmål ut fra vanlig juridisk metode. Vi vil fremheve aspekter og trene studentene i

elementer fra den generelle metodelæren som er særlig dominerende eller karakteristisk for skatterett og selskapsrett, for eksempel når det gjelder den prinsipp- og systemorienterte tolkningsstilen som preger skatteretten. Studentene vil opparbeide seg en inngående forståelse av hvordan de kan anvende alminnelig juridisk metode på praktiske og ofte svært komplekse situasjoner.

7. Masteroppgaveforberedelse

Gjennom emnet vil studentene oppnå en dyp forståelse av sentrale begreper og grensedragninger innenfor skatte- og selskapsrett, som kan by på mange falsetter av tolkningsspørsmål. Denne kunnskapen vil gi dem et solid fundament for å identifisere og utforske emner for masteroppgave, som de utvikler selv og opparbeider eierskap til, og som gir de motivasjon til å dykke dypt i masterskrivingen.

8. Eierskap og emneansvarlige

Vi foreslår Knut Høivik og Henrik Skar som emneansvarlige for fordypningsemnet. Selv om de er engasjert i andre emner, vil fleksibiliteten med videoforelesninger og muligheten for at andre forskere i miljøet kan holde seminarer, sikre en effektiv og tilpasningsdyktig kursledelse.

9. Engelskspråklige elementer

Vårt emne vil inkludere temaer i internasjonal skatt, spesielt knyttet til skatteavtaler og EØS-rett, hvor sentrale kilder er engelskspråklige. Dette vil gi emnet en internasjonal dimensjon uten å overlape nevneverdig med eksisterende engelskspråklige emner. Når det gjelder EØS-rett vil fokuset være på de fire friheter og hvordan skattereglene må utformes, tolkes og anvendes i samsvar med disse. Selv om EØS-rett også dekkes av andre fag, gjelder vinklingen vår en spesiell kontekst med særegne hensyn, så overlappingen er begrenset. I selskapsrett ønsker vi også å ta inn internasjonale kilder, blant annet knyttet til EU-rettslig selskapslovgivning som i liten grad dekkes av andre fag.

10. Pedagogiske løsninger

Vi er åpne for alternative pedagogiske løsninger og vil tilpasse undervisningsmetodene basert på erfaringer og ny forskning. For eksempel kan det bli aktuelt å justere balansen mellom videoundervisning og fysisk undervisning, alt etter behov og tilbakemeldinger.

11. Drift fra 2025

For å sikre en vellykket oppstart av fordypningsemnet, vil 2024 bli dedikert til utvikling av undervisningsopplegget. Dette omfatter produksjon av undervisningsvideoer som dekker grunnleggende vilkår og sammenhenger innen fagene. I tillegg vil vi utarbeide oppgavesett og veiledninger til seminarene. Knut Høivik og Henrik Skar vil ha hovedansvaret for å utarbeide undervisningsvideoer og oppgavesett, men vil også få bistand fra andre innen miljøet som Guri Lindblad.

I tillegg til Høivik og Skar, vil også andre forskere fra miljøet bidra i seminarundervisningen når kurset starter opp. Dette vil ikke bare avlaste de hovedansvarlige, men også berike seminarene med varierte perspektiver og ekspertise. Vi ser for oss at kurset går på høstsemesteret fra og med 2025.

12. Tidsbegrenset periode

Vi aksepterer at emnet kan være tidsbegrenset og er forberedt på å evaluere, forbedre, revidere og fornye kurset i takt med tilbakemeldinger, nye krav, utviklingen i fagdisiplinene og nye reguleringer på området. Selv om mye av fokuset i kurset vil være på nokså tidløse konsepter og prinsipper innen fagområdene, vil vi sikre at emnets innhold forblir relevant og oppdatert.

Vedlegg 11:

Til ledelsen ved Det juridiske fakultet

Fra Henriette Sinding Aasen og Bjørn Henning Østenstad

Forslag om fordypningsemne i velferdsrett (20 studiepoeng)

Vi viser til oppfordringen fra ledelsen om å komme med forslag til nye 20 studiepoengs fordypningsemner med oppstart studieåret 2025/26. Etter vårt syn bør det eksisterende valgfaget i velferdsrett på 20 studiepoeng videreutvikles og videreføres som et fordypningsemne.

Velferdsrett som fag blir etter vår oppfatning stadig viktigere, ikke minst i lys av en samfunnsmessig utvikling der velferdsstatlige prinsipper og regler er under press. Den velferdsrettslige reguleringen har stor samfunnsmessig betydning, også økonomisk for staten. Vi vurderer det som viktig at fakultet tilbyr en spesialisering av høy kvalitet innen dette prinsipielt og praktisk viktige rettsfeltet, og fakultet bør anses for å ivareta en nasjonal funksjon her. Et særlig poeng er at de velferdsrettslige perspektivene over tid nærmest har blitt vasket ut av den alminnelige forvaltningsrettsundervisningen.

Fakultetet i Bergen har et sterkt forskningsmiljø på feltet. Når det gjelder problemstillinger knyttet til selvbestemmelse, samtykke og tvang er vårt forskningsmiljø ledende i Norden. Forskergruppen for velferdsrett er det faglige knutepunktet for fakultetets velferdsrettslige forskning, og omfatter et bredt spekter av problemstillinger, perspektiver og kilder, både nasjonalt og internasjonalt. Vi ser det som både naturlig og nødvendig at velferdsrett videreføres som ett av fordypningsemnene ved vårt fakultet, med tett kobling til pågående forskning og med gode muligheter for å utvikle temaer for masteroppgaver i samarbeid med aktive forskere på feltet.

Et fordypningsemne i velferdsrett vil ha noe overlapp med eksisterende engelske valgemenner (*Health and human rights in the welfare state* og *Human rights and welfare policies*). Dette ser vi imidlertid ikke som et problem, da et fordypningsemne i velferdsrett vil ha et langt større innslag av norske rettskilder. De engelskspråklige emnene er internasjonalt orientert der studentene lærer om sammenhengene mellom helse, velferd og menneskerettigheter, og der særlig masterstudentene skal få ferdigheter i å analysere helse- og velferdsrettslige spørsmål i eget land ut fra menneskerettslige krav. Slike ferdigheter vil også stå sentralt i et nytt fordypningsemne i velferdsrett. Dette fordypningsemnet vil imidlertid også bygge på tunge faglige røtter i norsk forvaltningsrett og helse- og sosialrett, supplert med det stadig viktigere menneskerettslige perspektivet. I lys av internasjonaliseringen av velferdsretten med et økende tilfang av europeisk regulering og menneskerettslige krav, ser vi behovet for en tettere kobling mellom forvaltningsrettslige, europeiske og menneskerettslige rettsnormer. Mer spesifikt vil vi framheve behovet for sterkere koblinger mellom forvaltningsrettslige rettssikkerhets- og saksbehandlingskrav og oppfyllelse av materielle krav til forsvarlige velferdstjenester, innen helse, omsorg, sosialhjelp og barnevern.

Et fordypningsemne i velferdsrett ligger godt til rette for studentaktiv læring, inkludert skriving av individuelt paper som ledd i faglig fordypning og kompetanseutvikling. Skriving av paper kan videre danne grunnlag for studentens valg av tema til masteroppgave. Skriving

av individuelt paper med selvvalgt tema (2000/3000 ord, problemstilling og tittel godkjent av kursansvarlig) og presentasjoner har vært brukt med hell i de engelske valgmenene nevnt ovenfor. Denne læringsformen kan styrkes og utvikles videre i et fordypningsemne som tilføres mer ressurser. Studentaktivitet knyttet til skriving av paper kan inkludere individuelle presentasjoner, kommentering av tekstutkast og gruppearbeid. Dette kan kombineres med et tilrettelagt tilbud om akademisk juridisk skriving, som er mangelfullt utviklet i dag, og som vil lette overgangen til å skrive masteroppgave, og kanskje også øke interessen for akademisk arbeid.

Emnet gir opphav til en mengde teoretiske perspektiver og metodiske utfordringer som kan skjerpe studentenes årvåkenhet og interesse for forholdet mellom nasjonale og internasjonale rettskilder og regelverk, forståelsen av retts(u)sikkerhet i ulike sammenhenger og for ulike grupper, balansering av kolliderende rettigheter og plikter, og ikke minst betydningen av kritisk refleksjon knyttet til tolkning og anvendelse av ulike typer kilder og regelverk. Kunnskap om den norske/nordiske velferdsstatsmodellen og dens begrunnelse vil inngå i fagets teoretiske ramme, sammen med grunnleggende etiske, rettsstatlige og menneskerettslige prinsipper og utfordringer.

Helsetjenesten og velferdsordningene er grunnfjellet i velferdsstaten, og det er nødvendig at rettsvitenskapen gir sterke teoretiske, prinsipielle, rettsdogmatiske og rettspolitiske bidrag til utformingen av framtidens tjenester. Det juridiske fakultet i Bergen bør fortsette å være et tungt fagmiljø som er i stand til å adressere aktuelle og framtidige velferdsrettslige utfordringer. Et fordypningsemne i velferdsrett vil bidra til at framtidens jurister får viktig kunnskap og juridiske ferdigheter, vil kunne bidra til framtidig rekruttering på et viktig fagområde og stimulere til videre forskning på et bredt spekter av velferdsrettslige problemstillinger.

Undertegnede er sterkt motiverte for å lage et spennende og innholdsrikt undervisningsopplegg med oppstart i studieåret 2025/26. Vi har samarbeidet i en årrekke om dagens undervisning i velferdsrett, og har et solid grunnlag i det eksisterende emnet. Det er derfor, slik vi ser det, på det nåværende tidspunkt ikke nødvendig med ytterligere detaljering av innhold og opplegg utover det som allerede er nevnt. Vi ser fram til å kunne utvikle emnet videre både faglig og pedagogisk, i tråd med de krav som stilles til fakultetets fordypningsemner for femte studieår.

Det juridiske fakultet, 8.12.2023

Henriette Sinding Aasen og Bjørn Henning Østenstad

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 9/24
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Anmodning om forlenget prøveperiode for spesialemnet i «Domsanalyse og domsskriving»

Det vises fakultetsstyrets vedtak 10. mai 2022 i sak 41/22 som opprettet spesialemnet [JUS266-2-A Domsanalyse og domsskriving](#) med virkning fra høstsemesteret 2022. Emnet ble opprettet med en prøveperiode på to år, i tråd med Studieutvalgets anbefaling i sak 27/22. Emnet er et tvillingemne som gjennomføres fulldigitalt i samarbeid med Det juridiske fakultet i Oslo. Det juridiske fakultet i Tromsø ønsker å koble seg på emnet fra høsten 2024. Det vil da kunne bli et fulldigitalt nasjonalt emne. Både i lys av dette, og i lys av de forholdene som omtales nedenfor, bes det om at prøveperioden for emnet forlenges med ytterligere to år.

Om spesialemnet

JUS266-2-A er en tvilling til [JUS5061 Domsanalyse og domsskriving](#) som ble etablert ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo i 2021 med professor Jørn Øyrehagen Sunde som emneansvarlig. Professor Ragna Aarli ble utpekt som emneansvarlig i Bergen.

Undervisningsopplegget er fulldigitalt og studentaktivt og inneholder tre hovedelementer:

- 1) **Teoretiske studier av dommer;** I denne delen av kurset får studentene kunnskap om ulike teoretiske perspektiver på domsskriving. Det gis forelesninger om historiske og komparative perspektiv, dommeratferd og faktumvurdering. Litteraturen som er oppført for emnet understøtter særlig dette kurselementet.
- 2) **Praksisorientering om dommer fra ulike domstoler;** I denne delen av kurset analyserer studentene dommer fra fire ulike instanser (tingrett, lagmannsrett, Høyesterett og EMD) som et gruppearbeid. Analysen tar utgangspunkt i en systematisering av domselementer som lagdommer Jussi Pedersen har presentert på bakgrunn av sin doktoravhandling om begrunnelse av rettsavgjørelser. Dommene er valgt ut av dommere fra de ulike instansene og disse deltar i undervisningen og gir kommentarer til studentenes analyser. Denne delen av kurset skal gi forståelse for domstolene sine ulike oppgaver og rammevilkår og betydningen av forskjellene for måten dommer skrives på. Noe av litteraturen som er oppført for emnet understøtter dette kurselementet.
- 3) **Erfaring med domsskriving;** I samarbeid med en tingrett (Hordaland tingrett i 2022 og Oslo tingrett i 2023) får studentene tilgang til partenes faktiske og juridiske utdrag i en sivil sak og anledning til å følge saken fysisk eller digitalt. De skriver en dom fra saken som gruppeoppgave. Dommen de skriver gjøres tilgjengelig for partene i saken. For studentene er

det første gang konklusjonen i rettsanvendelsesprosessen virkelig betyr noe for noen. I litteraturen er det først og fremst DAs rapport *Anbefalinger om domsskriving* som understøtter dette elementet.

Domsskrivingen er en kursaktivitet som også er et prøvingselement. Det regnes som en hjemmeeksamen som teller 40% på karakter. Dette elementet er supplert av individuell muntlig eksamen der studentene får reflektere over dommen de har bidratt til å skrive og blir bedt om å se denne i lys av de ulike teoretiske perspektivene som er belyst i kurset. Dommer Anne Horn har deltatt i sensuren av skriftlige og muntlige presentasjoner både i Oslo og Bergen. Hun har dermed også fungert som en slags nivåkontrollør som motvirker nivåforskjellig bruk av karakterskalaen i Oslo og Bergen.

Evaluering av fellesemnet i 2022 og 2023

Dersom det er en mal og frist for evaluering av spesialemer, bes det om å få dette tilsendt. Sunde og jeg har avtalt å ha et felles evalueringsmøte i løpet av mars.

Som grunnlag for Studieutvalgets beslutning om hvorvidt prøveperioden bør forlenges, gis det her en kort oversikt over de positive erfaringene vi har hatt og hvilke utfordringer som knytter seg til gjennomføring av emnet. Det er utfordringene knyttet til gjennomføring som begrunner ønsket om utvidet *prøveperiode*.

Positive erfaringer med emnet

- **Innhold:** Emnet behandler en sentral rettskilde fra vinkler som er nye for studentene og oppøver evnen til kritisk refleksjon over avgjørelser fra ulike nivåer av domstolhierarkiet. Studentene gir uttrykk for at de opplever emnet som svært relevant.
- **Form:** Studentaktive forelesninger og hjemmeeksamen i grupper bidrar til at emnet engasjerer. Aktivitetskravene gir en del frafall underveis, men studenter som gjennomfører emnet vil utvilsomt ha tilegnet seg det læringsutbytte vi har beskrevet for emnet.
- **Arbeidslivsrelevans:** Emnet har høy arbeidslivsrelevans ved at studentene får dommere fra alle nivåer i domstolene i tale. Erfaringen med domsskriving i en faktisk rettsak gir en kompetanse som langt på vei er overførbart til det å utarbeide avgjørelser på andre områder enn i domstolene. Vi har også fått henvendelse fra dommerfullmektiger som ønsker å delta på emnet.
- **Samarbeid med domstolene:** Både Hordaland tingrett og Oslo tingrett er svært positive til å samarbeide med oss om emnet og til å tilrettelegge for digital overføring av eksamenssaken. Dommerne fra alle instanser deltar vederlagsfritt på forelesningene våre og gir uttrykk for å ha utbytte av studentenes analyser. Fra høsten vil Silje Nordtveit overta «tingrettsforelesningen» fra Anne Horn som er blitt lagdommer i Gulating, Anne Horn overtar «lagmannsrettsforelesningen» fra Henriette Nazarian i Hålogaland og Nazarian går inn i sensorkorpset. I tillegg deltar Kine Steinsvik fra Høyesterett og Arnfinn Bårdsen fra EMD. Vi har etablert et godt samarbeid med domstoler i og for hele landet gjennom dette emnet.

Utfordringer

- **Litteratur:** Siden emnet har både teoretiske og praktiske ambisjoner for læringsutbytte er litteraturgrunnlaget sammensatt av artikler, rapporter og en bok om klarspråk i dommer. Litteraturlisten er under løpende vurdering og vi har også ambisjoner om å få skrevet mer spesialsydd litteratur for emnet, men tiden har så langt ikke strukket til for dette.
- **Markedsføring:** Emneansvaret har vært håndtert ved siden av rollen som prodekan, og jeg har verken hatt kunnskap om hvordan spesialemnner markedsføres eller kapasitet til å undersøke dette. Så langt har det vært få studenter fra Bergen som har meldt seg på emnet, og enda færre som har tatt eksamen. I 2022 var det 1 student som tok eksamen, i 2023 var tallet 3. Emnets form kan være en utfordring fordi det krever aktiv deltakelse på bestemte tidspunkt som kan kollidere med annen undervisning.
- **Beramming av eksamenssak:** Sivile saker blir ofte forlikt eller utsatt, og det har vist seg å være vanskelig å få berammet i god tid en eksamenssak som studentene kan følge. Til tross for at vi la eksamenssaken til Oslo tingrett ved sist gjennomføring, og denne domstolen har relativt mange saker i oktober-november, fikk studentene kort varsel om når de måtte være til stede for å følge saken. Dette førte til noe frafall. Vi ønsker å få til en bedre løsning for dette, men er usikker på hva som er praktisk gjennomførbart fra domstolene sin side.

Oppsummering

Emnet har et innhold og en form som gjør det til et unikt og praksisnært tilskudd til spesialemneporteføljen og har åpnet for en samarbeidsarena med domstolene som både fakultetet og domstolene kan synes å ha nytte og glede av. Det er også utfordringer, særlig knyttet til ressursbruk på få studenter. Siden det ser ut til at også Universitetet i Tromsø vil opprette et tvillingemne, ligger det an til at emnet blir nasjonalt og at det må etableres et nytt samarbeid med den emneansvarlige ved UiT fra høsten av.

Forslag til vedtak:

Studieutvalget anmodes i lys av dette om å forlenge prøveperioden for emnet med ytterligere to år, til utgangen av 2025.

23.02.2024

Ragna Aarli

Emneansvarlig

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 10/24
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Endringer i *Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB*

I JUS399 og JUS396 blir det formidla til studentane at det ikkje gjeld formkrav knytt til referansestil ved kjeldetilvisingar, og heller ikkje éin autoritativ mal som alle bør følgje. Det blir framheva at det er dei forskningsetiske retningslinjene som avgjer korleis kjeldetilvisingar bør utformast, og at det sentrale er om desse er presise og (dermed) etterprøvbare. Denne budskapet er klarert med studiedekananen og emneansvarleg for JUS397 Forskarlinja.

[Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB](#), gjeld også for masteroppgåva. I dette dokumentet er det vist og lenka til dokumentet [Krav til referanseteknikk](#). Dette sistnemte dokumentet har ikkje blitt oppdatert på mange år, det inneheld nokre utsegner som kan tolkast slik at dei bryt med ovanstående, og er opphavleg retta mot ferske jusstudentar. På denne bakgrunnen bør dokumentet fjernast frå nettsidene våre, noko som også nødvendiggjer nokre mindre endringar i [Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB](#).

I denne omgang er forslaget å fjerne lenkene til dokumentet [Krav til referanseteknikk](#) frå [Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB](#). På sikt vil fakultetet gå igjennom informasjonen som gis til studentane om referansestil og kjeldetilvisingar, også der det ikkje gjeld masteroppgåva, og dokumentet [Krav til referanseteknikk](#) vil da fjernast frå fakultetets informasjon til studentane på MittUiB og nettsidene.

forslag til vedtak:

Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB blir endra som føreslått.

23.02.2024
INGVSTR

Vedlegg: Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB, med foreslåtte endringer.

Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB

Senest revidert mars 2022

Innhold

(...)

1. Hensynene bak krav til skriftlige arbeider i jusstudiet

Skriftlige arbeider står sentralt i det pedagogiske opplegget på jusstudiet i Bergen. Underveis i studieløpet skal du som student utarbeide en rekke forskjellige tekster. Det dreier seg om ulike arbeidsoppgaver på 1.-3. studieår, obligatoriske kursoppgaver på 1.-4. studieår, hjemmeeksamener, obligatoriske skriftlige arbeider på ulike spesialemnener og masteroppgaven på 5. studieår.

Gjennom de skriftlige arbeidene, andres kommentering av dine tekster og din kommentering av andres tekster, opparbeider du kunnskap om innholdet i rettsreglene på det aktuelle rettsområdet, metodekunnskap og -ferdigheter (kunnskap om og anvendelse av de rettskildene som angir innholdet i rettsreglene) og ferdigheter når det gjelder fremstilling (struktur, presisjon og klarhet). På denne måten utgjør skriftlige arbeider kjernen i studieopplegget. Det er derfor viktig at du som student ved fakultetet kjenner til hvilke krav som stilles til arbeidet med skriftlige innleveringer.

For å få størst mulig utbytte av arbeidet med tekstene, er det viktig at du har gjort en innsats som gjør at du er forberedt på skriveprosessen. Du bør ha vært på forelesninger, lest de relevante delene av faglitteraturen, forberedt deg til arbeidsgruppemøtet og deltatt aktivt i diskusjonene i arbeidsgruppen. På denne måten skaffer du deg ditt eget bilde av rettstilstanden, og kan gjøre deg opp din egen mening om hvordan juridiske problemstillinger skal løses. Dette kalles i pedagogisk sammenheng for *sosial konstruktivisme*, og innebærer at man setter sammen og bygger opp (konstruerer) sin kunnskap ved å inngå i et større sosialt faglig fellesskap.

Selv om jusstudiet på denne måten har et kollektivt tilsnitt, skal dine skriftlige arbeider underveis i studiet være *selvstendige og individuelle*. Du kan derfor ikke samarbeide med andre *under selve skriveprosessen*. De skriftlige arbeidene inngår i grunnlaget for fakultetets sertifisering av deg som master i rettsvitenskap. For hjemmeeksamener og masteroppgaven er dette temmelig selvsagt, men det gjelder altså også for arbeidsgruppeoppgavene på 1. til 3. studieår, obligatoriske kursoppgaver på 1. til 4. studieår og for eventuelle skriftlige arbeider på spesialemnene på 5. studieår, siden disse er vilkår for å kunne gå opp til eksamen.

2. Generelt om krav til skriftlige arbeider på jusstudiet

All juridisk fremstilling og argumentasjon må ta utgangspunkt i juridisk metode, slik metoden blir presentert i rettskilde- og metodelæreemnene og i de øvrige emnene. Rettskildeprinsippene styrer utvelgelsen av relevante rettskildefaktorer, hvordan en trekker slutninger fra disse faktorene, og hvordan en harmoniserer eller avveier slutningene, før en kommer frem til det endelige tolkningsresultatet. Det innebærer at også du som student må argumentere juridisk innenfor den rammen som rettskildeprinsippene representerer.

I tillegg til å følge rettskildeprinsippene, må du henvise til lover, forarbeider, dommer og annet rettskildemateriale. ~~på den måten som er angitt i punkt 4.1 i dokumentet Krav til referanseteknikk.~~

Kravet om kildehenvisninger bygger på vitenskapelige idealer om selvstendighet, grundighet, helhet, balanse, etterprøvbarhet og kritisk holdning. Kravet om grundighet og etterprøvbarhet tilsier at du ikke bare henter og anvender argumenter fra ulike kilder, men at du også angir hvilke kilder du anvender, og hvor i kildene du henter argumentene fra. Uten slike kildehenvisninger, oppfyller ikke det skriftlige arbeidet minstekravene til akademisk kvalitet.

De vitenskapelige idealene om selvstendighet og etterprøvbarhet tilsier også at du skiller klart mellom dine egne og andres bidrag i den juridiske argumentasjonen. Dette betegnes ofte som et krav om *akademisk redelighet*. ~~Det gjelder egne retningslinjer for kildehenvisninger til andre forfatteres materiale som du anvender i ditt eget arbeid, jf. punkt 4.2 i dokumentet Krav til referanseteknikk som det er vist til over.~~ På dette punktet følger også lovgivningen langt på vei opp de vitenskapelige idealene, gjennom de begrensningene i bruk av andre forfatteres materiale som følger av åndsverkloven av 12. mai 1961 nr. 51.¹⁴ De vitenskapelige idealene er imidlertid strengere enn åndsverkloven, noe det gjøres nærmere rede for nedenfor i punkt 4.

3. Nærmere om kravet til selvstendig arbeid

Hver enkelt student skal arbeide individuelt og selvstendig med sine rettslige analyser. En slik analyse innebærer at en identifiserer de relevante rettslige spørsmålene, og danner seg sin egen oppfatning om hva som er de sentrale argumentene for og mot en bestemt løsning av et rettsspørsmål, med utgangspunkt i det foreliggende rettskildematerialet og de faktiske forhold. Det er ikke tilstrekkelig at du bare gjengir innholdet i lovtekst, lovforarbeider, rettspraksis eller juridisk litteratur, eller gjengir elementer fra faktum, uten din egen bearbeidelse av materialet. Du må foreta din egen selvstendige analyse, og utforme din egen selvstendige argumentasjon. Dette er det som etterspørres i dine skriftlige arbeider.

---

¹⁴ [Lov om opphavsrett til åndsverk mv. \(åndsverkloven\) - Lovdata](#)

Kravet til et selvstendig arbeid tilsier også at du klart identifiserer hvilke deler av teksten som baserer seg på dine egne juridiske analyser, og hvilke deler som representerer gjengivelse av det foreliggende rettskildematerialet. Dersom du gjengir lovtekst, lovforarbeider, rettspraksis eller andre kilder, må det angis på en tydelig måte i besvarelsen, med anførselstegn og kildehenvisninger. Det samme gjelder juridisk litteratur: Du må henviser på en presis måte. Det er en sentral del av den akademiske tradisjonen å være etterrettelig og etterprøvbart i kildebruken, jf. det som er skrevet om dette foran i punkt 2.

Det er viktig å være klar over at selv riktig angitte sitater likevel kan utgjøre en så stor del av en besvarelse at krav til selvstendighet ikke er oppfylt. Det vil kunne være tilfellet dersom sitatene er så dominerende i det skriftlige arbeidet, at din egen selvstendige argumentasjon og analyse ikke vises igjen i teksten i tilstrekkelig grad.

Selv om det er viktig at kildehenvisningene er presise, gir dette alene ikke en god juridisk fremstilling. Ut fra vitenskapsidealene forventes det en grundig analyse av det aktuelle rettsspørsmålet, innenfor de ordgrenser som måtte gjelde for den aktuelle besvarelsen. Analysen skal basere seg på en balansert behandling av det aktuelle rettskildematerialet i lys av det konkrete forholdet som vurderes. Det er for eksempel ikke tilfredsstillende dersom du argumenterer ensidig, uten å ta i betraktning argumenter i motsatt retning. Selv om du skulle være personlig overbevist om at et bestemt argument er avgjørende, må du også presentere andre argumenter, og fortrinnsvis vise hvorfor de ikke vinner fram i din konklusjon. Engasjement er positivt, men de vitenskapelige idealene krever at du er helhetlig og balansert i argumentasjonen.

Å ta standpunkt til hva som er innholdet i rettsreglene er forbundet med stort alvor, særlig i konkrete saker. Dette er et alvor også du som student må ta innover deg når du argumenterer juridisk. Gjennom sine konklusjoner treffer jurister avgjørelser av stor betydning for enkeltpersoner, bedrifter, det offentlige og for samfunnet, og da må avgjørelsene være så godt og balansert begrunnet som overhodet mulig, basert på anerkjente rettskilder, anerkjent juridisk metode, og en best mulig forståelse av faktum i saken.

4. Forholdet mellom vitenskapelige idealer og opphavsrett

Etter åndsverkloven fra 1961 har den som skaper et åndsverk enerett til å eksemplarframstille eller tilgjengeliggjøre verket, jf. åndsverklovens § 2, 1. ledd. Den som har skapt verket, har opphavsretten til det. Som åndsverk regnes lærebøker, tidsskriftsartikler, besvarelser av kursoppgaver og de fleste andre skriftlige arbeider. Også muntlige framføringer, som for eksempel forelesninger, er åndsverk.

En sentral bestemmelse i åndsverklovens kapittel 2 er retten til å sitere andres verk, jf. åndsverklovens § 22. Bruk av sitater krever ikke samtykke dersom verket er offentliggjort, men siteringen må alltid skje i samsvar med «god skikk». I dette ligger blant annet at en

ikke må gjengi for mye av andres verk gjennom sitatretten. På den annen side må sitatet heller ikke være så begrenset at det gir en misvisende fremstilling av hva opphavsmannen samlet sett har gitt uttrykk for.

Merk at en lettere omskriving av en annen forfatters formuleringer (såkalt parafrasering), utan henvisning til det verket som en omskriver, er regnet som plagiat etter åndsverklovens § 4. I slike tilfeller er det så mye igjen av formuleringene fra det opprinnelige verket, at det regnes som en krenkelse av opphavsretten å omskrive uten å angi kilden.

Brudd på reglene i åndsverkloven kan medføre straff, erstatningsansvar og andre sanksjoner, jf. åndsverklovens kapittel 7. Dette er altså regler som en må forholde seg til, uansett i hvilken sammenheng en bruker andres materiale. Retningslinjene for henvisning til lærebøker og annet skriftlig **materiale i punkt 4.2 i dokumentet Krav til referanseteknikk** dreier seg altså i en viss utstrekning om å overholde norsk lov. Som jusstudent og fremtidig jurist, har du en særskilt forpliktelse til å være deg bevisst dette.

Åndsverkloven beskytter bare den nærmere utformingen av idéer, dvs. det tekstlige (eller visuelle etc.) uttrykket, ikke idéen i seg selv. Vitenskapsidealene som universitetets og fakultetets virksomhet bygger på, tilsier imidlertid at en går lengre i å kreve henvisning til andres materiale enn det åndsverkloven angir. **Som det fremgår av dokumentet Krav til referanseteknikk, jf. punkt 4.2.2.5, så må du av Av** hensyn til akademisk redelighet, **må du** også angi kilder som du baserer dine ideer på, selv om disse kildene bare er brukt som et utgangspunkt for din videre selvstendige bearbeidelse av ideene.

Vitenskapsidealene stiller også strengere krav til sitering enn det åndsverkloven gjør. Etter åndsverkloven kan det neppe oppstilles et krav om en nøyaktig henvisning til den siden i verket hvor sitatet er hentet. Men ut fra det vitenskapelige idealet om etterprøvbarehet, krever en i juridisk sammenheng så nøyaktige henvisninger, **jf. punkt 4.2.2.2 i Krav til referanseteknikk.**

Offentlig materiale som lovtekst, forarbeider og rettspraksis har ikke beskyttelse etter åndsverkloven, jf. åndsverklovens § 9. Etter loven står en altså fritt til å benytte og sitere denne typen materiale, utan samtykke og uten kildehenvisning. I akademisk sammenheng, og ut fra vitenskapsidealene, stilles det imidlertid store krav til nøyaktighet og grundighet også når det gjelder slike henvisninger, jf. foran i punkt 2 **og i punkt 4.1 i Krav til referanseteknikk.**

5. Fakultetets kontroll med kravene til selvstendig arbeid

[Ingen endringer foreslått]

6. Nærmere om gode og dårlige arbeidsmåter

[Ingen endringer foreslått]

7. Særlig om kravet til selvstendig arbeid ved innlevering av tidligere leverte besvarelser

[Ingen endringer foreslått]

8. Krav til kommentering av andre studenters besvarelser

[Ingen endringer foreslått]

9. Tekstkontroll av skriftlige arbeider

Kort etter at de siste besvarelsene i et emne er levert, blir alle besvarelsene på alle oppgavetyper i emnet sendt inn til [Ouriginal](#) for tekstkontroll. Dette dataprogrammet sammenlikner den enkelte besvarelse med tekster som ligger i programmets database og med åpne kilder på Internett. I basen finnes blant annet andre studenters besvarelser i samme emne og andre emner som er sendt inn av fakultetet. Dersom deler av teksten i studentens besvarelse er lik (deler av) en eller flere av tekstene i databasen eller på Internett, vil Ouriginal registrere dette og angi likhetene i en rapport.

Ouriginal leter bare etter sammenfallende tekst. Programmet kan ikke gjøre noen form for vurdering av hva tilfellet av tekstsammenfall skyldes. En saksbehandler går derfor gjennom rapportene og sorterer bort det som ikke skal følges opp. Tekstsammenfall som gjelder gjengivelse av oppgavetekst eller lovtekst, *begrensede* sitater fra tekstene i databasen hos Ouriginal, eller enkelte andre mindre, tilfeldige tekstsammenfall, vil ikke bli regnet som fusk. Imidlertid kan det føre til at man nærmer seg den nedre grensen for hva som kan godkjennes med hensyn til kravet til selvstendighet, dersom fremstillingen inneholder mange sitater, og lite av selvstendige analyser fra studentens side, jf. punkt 3, 4. avsnitt ovenfor.

Der en slik første gjennomgang av rapportene fra Ouriginal viser at noen tekstsammenfall krever nærmere undersøkelser, vil disse tilfellene bli behandlet i den såkalte fuskekomitéen¹⁵ hvor prodekanen for undervisning er leder og faglig ansvarlig. Formålet med gjennomgangen er å avdekke om studenten har oppfylt kravene til individuelt, selvstendig arbeid som er beskrevet foran. Noen forekomster legges bort på dette stadiet, fordi det ved nærmere undersøkelser avdekkes at det ikke foreligger noe avvik fra fakultetets krav.

De besvarelsene som ikke legges bort etter den første gjennomgangen i fuskekomiteen, faller i to kategorier:

Noen saker forfølges bare i form av et brev til studenten, der fakultetet redegjør for funnene, peker på hva som ikke er optimalt i besvarelsen, og forklarer hvordan det i

---

¹⁵ I sak 69-09/10 vedtok Studieutvalget: 1. Kontaktpersoner for mulige fuskesaker er prodekan for undervisning, studieseksjonssjef og en saksbehandler de utpeker.

stedet skulle ha vært gjort. Slike brev fungerer også som en advarsel: Terskelen vil ligge lavere neste gang et lignende tilfelle dukker opp for samme student.. Saken avsluttes der.

I de sakene som forfølges videre, vil sensuren på det aktuelle emnet bli sperret for de studentene det gjelder inntil saken er endelig avklart. Studentene får et brev med orientering om funnene, kopi av rapporten og en invitasjon til å uttale seg til saken. Man kan velge å uttale seg skriftlig eller i et møte med fakultetet. *Man er ikke forpliktet til å uttale seg.* Dersom sammenfallet er mellom to tekster levert av to studenter i samme emne samme semester, vil begge studentene få likelydende brev. Studentene blir samtidig invitert til et møte. Noen studenter tar raskt kontakt, og ber om at møtet blir avholdt umiddelbart, noe fakultetet etterkommer der det er mulig. Det er heller ikke uvanlig at noen tar kontakt og forklarer at de har lånt bort sin tekst og ikke selv har medvirket aktivt til sammenfallet. Der en slik versjon bekreftes av den andre involverte, vil saken mot den «uskyldige» studenten straks frafalles; man får en skriftlig bekreftelse på det, samt en beklagelse, og sensuren vil bli frigitt.

På dette stadiet vet fakultetet ikke mer enn det vi skriver i brevet: Fakultetet har funnet tekstsammenfall som ikke ser ut til å være forenlig med krav til individuelt, selvstendig arbeid. Brevet sendes ut til studenten, fordi fakultetet trenger studentens redegjørelse for bakgrunnen for det konkrete tilfellet av tekstsammenfall, for å få opplyst saken med sikte på å kunne ta stilling til om eller hvordan tilfellet videre skal følges opp.

I møtet får studenten anledning til å forklare nærmere bakgrunnen for tekstsammenfallet, samtidig som fakultetet får muligheten til å stille oppfølgende spørsmål. Møtet gir også fakultetet en anledning til å presisere kravene til skriftlige arbeider, inkludert hvordan ulike former for kilder skal behandles, henvises til og siteres fra, og til å forklare hva som er hensynene bak kravene til skriftlige arbeider.

Etter møtet tar fakultetet stilling til hvordan saken skal behandles. Normalt vil studenten bli orientert om fakultetets vurdering i løpet av 2-4 dager. Vi vil gjerne vente med konklusjonene til alle møtene etter et emne er avholdt; for dermed lettere å kunne tilfredsstille kravet til likebehandling av studentene. Der det unntaksvis blir mange møter, kan det ta noe mer tid før konklusjonene er klare, og kan meddeles studentene.

I noen tilfeller blir saken henlagt, eventuelt med en advarsel, slik det er beskrevet foran.. Det er aktuelt når det viser seg at en students arbeid er blitt urettmessig brukt av en annen student.

I andre tilfeller blir besvarelsen underkjent *på faglig, objektivt grunnlag*. Det innebærer at vi konstaterer at den ikke oppfyller kravene til skriftlige arbeider som er beskrevet foran i dette dokumentet, uten at det kommer inn under fuskebegrepet.

NB! En sak om underkjenning på faglig, objektivt grunnlag *er ikke en fuskesak*. En fuskesak krever at studenten har handlet forsettlig eller grovt uaktsomt, mens

underkjenning på faglig, objektivt grunnlag bare baseres på det objektive funnet: Teksten tilfredsstillende ikke minstekravene til selvstendighet – typisk ved at den inneholder mange sitater i forhold til mengden egen tekst. Det har ingen betydning hvilke subjektive forhold (hos studenten) som begrunner manglene i besvarelsen.

Hvilke følger en underkjennelse på objektivt, faglig grunnlag får, avhenger av i hvilken grad man har oppfylt de obligatoriske arbeidskravene i det aktuelle emnet. Dersom man fra før ligger på grensen i forhold til kravet om obligatorisk deltakelse (75 %), eller det gjelder en obligatorisk kursoppgave, vil underkjennelse av en besvarelse føre til at man ikke får godkjent kurset og dermed ikke har oppfylt kravene til å kunne ta/ få sensurert eksamen. Et vedtak om annullering kan påklages til Den sentrale klagenemnden ved UiB.

I noen få tilfeller anser vi at vi står overfor et tilfelle der også det subjektive skyldkravet er oppfylt (forsett eller grov uaktsomhet), og vi har å gjøre med mistanke om fusk. Slike saker blir sendt til [Den sentrale klagenemnden](#) for avgjørelse, med kopi til studenten.¹⁶ Studenten får mulighet til å uttale seg til saken på alle stadier fram til vedtak er fattet. Slike vedtak i Den sentrale klagenemnden kan påklages til [Felles klagenemnd](#)[\[oppdatert lenke\]](#). Det er grunn til å merke seg at det er få saker som sendes til Den sentrale klagenemnden. Klagenemnden avgjør saken på fritt grunnlag, og har i praksis tre alternativer: 1) De kan henlegge saken, 2) de kan annullere kursgodkjenningen, eller 3) de kan annullere kursgodkjenningen og vedta utestenging for ett eller to semestre.¹⁷

Annullering av kursgodkjenning betyr at studenten ikke lenger oppfyller kravet til godkjente obligatoriske arbeidskrav, og at retten til å ta eksamen i det aktuelle emnet dermed bortfaller. Hvis eksamen allerede er gjennomført, vil også den bli annullert. Utestenging betyr at studenten mister alle sine rettigheter ved Universitetet i Bergen og i [Sammen](#) og kan heller ikke avlegge eksamener ved andre institusjoner under universitets- og høyskoleloven i utestengelsesperioden, jf. [Register for utestengte studenter](#). Imidlertid vil man vende tilbake etter endt utestenging uten noen søknad eller andre formelle krav. Et slikt vedtak i klagenemnda, vil ikke gå fram av vitnemålet, karakterutskriften eller noe annet dokument som universitetet utsteder. Det gjelder selvsagt også streng taushetsplikt i slike saker.

[Se også UiBs orientering om fusk og behandling av fuskesaker.](#)

[Se også UiBs retningslinjer om kildebruk.](#)

---

¹⁶ I henhold til universitets- og høyskoleloven § 4-7 og § 4-8 er det Den sentrale klagenemnden som har kompetanse til å behandle saker om fusk.

¹⁷ I praksis kan klagenemnden også annullere bare besvarelsen. Utfallet blir da avhengig av om studenten oppfyller de obligatoriske kravene i emnet uten denne besvarelsen. Klagenemnden har i svært liten grad benyttet seg av denne muligheten.

10. Nærmere om fjerde og femte studieår

Etter tre år på fakultetet vil du ha oppnådd en faglig og akademisk modenhet. Det innebærer at du selv må ta ansvar i enda større grad enn det som ventes av studenter på de første studieårene. Kravene til selvstendighet og kvalitet er av samme art som på de tidligere årene, og fakultetets kontroll er også den samme. Men siden du har kommet opp på et høyere nivå, kreves det også mer. Dermed blir det ikke mindre viktig å opprettholde gode vaner og å føre «egenkontroll» når du har kommet et stykke ut i studiet. I korthet: Jo lenger du har kommet på studieprogrammet ved fakultetet, desto mer kreves. Men jo lenger du har kommet, desto bedre er du rustet til å oppfylle de vitenskapelige idealene, og overholde opphavsrettslige og akademiske regler når du argumenterer juridisk.

Om du har spørsmål, kan du kontakte Anne Grethe Nielsen, seniorrådgiver ved studieseksjonen, anne.nielsen@uib.no.

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 11/24
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Emneansvarlig JUS 241 Strafferett – Høstsemester 2024

Emneansvarlig i JUS241 Strafferett, professor Erling Johannes Husabø, har forskningstermin i høstsemesteret 2024. Professor Jørn Jacobsen trer derfor inn som emneansvarlig sammen med førsteamanuensis Ingunn Fornes i høstsemesteret 2024.

forslag til vedtak:

Professor Jørn Jacobsen trer inn som emneansvarlig sammen med førsteamanuensis Ingunn Fornes i høstsemesteret 2024.

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 12/24
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Aktivitetsplan (eksamensplan) for Det juridiske fakultet studieåret 2024/2025

Vedlagt er aktivitetsplan for Det juridiske fakultet for studieåret 2024/2025. Studieåret begynner i uke 33 i høstsemesteret og slutter etter uke 25 i vårsemesteret.

Planen er som vanlig laget med utgangspunkt i foregående studieårs aktivitetsplan. Dette betyr at eksamener¹⁸, obligatoriske oppgaver og andre aktiviteter så langt det er mulig er plassert i samme uke som foregående år. Datoene kan altså variere, men ukenumrene aktivitetene er plassert i forblir de samme¹⁹.

Eksamensdagene og obligatoriske aktiviteter for emner som går om våren kan variere noe fra år til år, da vi her må ta hensyn til mange hellig- og fridager.

Nå skal alle emne i studieordningen av 2003 være utfaset, bortsett fra emnene på 4. studieår. Disse endrer imidlertid bare kode, og er her oppført med nye emnekoder: JUS345 Strafferett, JUS346 Rettergang og JUS347 Allmenn formuerett.

Eksamenene i JUS345 Strafferett og JUS346 Rettergang er flyttet fra fredag til påfølgende mandag i denne planen. Dette for å tilrettelegge for studenter som er arbeidsgruppeledere og som ellers ville hatt gruppeundervisning dagen før egen eksamen. Dette er avklart med Studieavdelingen.

Kontinuasjoneksamener for valgemnene på 3. studieår er foreslått i slutten av påfølgende semester, bortsett fra de norske emnene, som er foreslått å gå i uke 32. Det er derfor bare de norske emnene som er nevnt i denne planen.

Det er satt av tre uker til eksamener i spesialemner i slutten av hvert semester. Eksakte datoer for spesialemneeksamenene legger vi inn et senere tidspunkt, når datoene er klare, men det blir innenfor de oppsatte ukene.

Fredag i uke 50 hadde vi i 2023 mappelinlevering i JUS212, innlevering av hjemmeeksamen i JUS221 og eksamen i JUS231. Dette erfarte vi at ikke var helt optimalt, særlig for studenter som har etterslep/mangler eksamen i JUS221. Det foreslås derfor å flytte eksamen i JUS231 til mandag i uke 51, for å unngå kollisjon. Det er også noen som tar JUS212 og JUS221 parallelt, men dette er svært få, og det oppleves ikke som noe stort problem. De det gjaldt, fikk utsatt innlevering enten av mappen i JUS212 eller hjemmeeksamen i JUS221.

---

¹⁸ Det juridiske fakultet er det eneste fakultetet som setter sine eksamensdatoer selv – det er eksamenskontoret på SA som plasserer eksamenene for de andre fakultetene for å utnytte eksamenslokalenes kapasitet maksimalt. Det juridiske fakultet får bestemme datoer grunnet studiets rigide struktur, med lite rom for endringer.

¹⁹ Med forbehold om bevegelige helligdager og evt. særskilte omstendigheter.

Forslag til vedtak:

Aktivitetsplan for 2024/2025 vedtas.

16.02.2024

Studieseksjonen/ANT

UTKAST EKSAMENSPLAN

DET JURIDISKE FAKULTET, STUDIEÅRET 2024/2025

inkludert obligatoriske oppgaver

Sist oppdatert: 16.02.2024

UKE	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG
33 (12. – 16.89)	LOKALE MOTTAKSGRUPPER OG SEREMONI. VELKOMSTSEREMONI PÅ MUSÉPLASS	OPPSTART JUS100, JUS221, og JUS345 Seminaroppgave ut JUS100		OPPSTART JUS231	
34 (19. – 23.8)					
35 (26. – 30.8)					
36 (2. – 6.9)	OPPSTART JUS211 Familie og arverett				
37 (9. – 13.9)					
38 (16. – 20.9)	Oblig publiseres JUS345			Obl arbeidsgruppeoppg ut JUS211	Innleveringsfrist oblig JUS345
39 (23. – 27.9)				Innlevering obl. arb.gr.oppg. JUS211	
40 (30.9 – 4.10)					Hjemmeeksame n JUS100 9-12
41 (7. – 11.10)	Innleveringsfrist seminaroppgave JUS100 kl. 09			Andre innlev. arbeidsgruppeoppgave JUS221	
42 (14. – 18.10)	OPPSTART JUS212 Avtalerett				

43 (21. – 25.10)	Oblig publiseres JUS231 kl. 9				EKSAMEN JUS 211 Familie- og arverett
					Frist arb oppg mappe kl. 9 JUS211
44 (28.10– 1.11)					
45 (4. – 8.11)					
46 (11. – 15.11)	EKSAMEN JUS345	Kursoppg.1 JUS212 publiseres kl. 09.00	OPPSTART JUS346		Innleveringsfrist kl. 12.00 Kursoppgave 1 JUS212
47 (18. – 20.11)					
48 (25. – 29.11)	EKSAMENSUKE SPESIALEMNER				EKSAMEN DIGI113
					EKSAMEN SPESIALEMNER
49 (2. – 6.12)	EKSAMENSUKE SPESIALEMNER				
		Skoleeksamen JUS221			
50 (9. – 13.12)	EKSAMENSUKE SPESIALEMNER				
		Kursoppg.2 JUS212 publiseres kl. 09.00			Mappeinnleverin g kl. 12.00 JUS212 Avtalerett

		INNLEVERING MASTEROPPGAVE JUS399			
	HJEMMEEKSAMEN JUS221 MAN-FRE				
51 (16. – 20.12)	Eksamen JUS231 ²⁰				
52 – 1	J U L O G N Y T T Å R				
2 (6. – 10.1)	OPPSTARTSMØTE Vårens emner 1. studieår JUS213, JUS214 og JUS215	OPPSTART JUS213			
3 (13. – 17.1)	I N T E R N A S J O N A L U K E				
				INTERNASJONAL DAG	
4 (20. – 24.1)	Oblig publiseres JUS346				Innleveringsfrist oblig JUS346
5 (27. – 31.1.)					
6 (3. – 7.2)			Oblig JUS213 publiseres kl. 09.00		
7 (10. – 14.2)	Innleveringsfrist oblig JUS213 kl. 13.00 OPPSTART JUS222				
8 (17. – 21.2)					
9 (24. – 28.2)					Breddetest EXPHIL/JUS110
10 (3. – 7.3)	EKSAMEN JUS346		OPPSTART JUS347	Eksamensoppgave publiseres JUS329	EKSAMEN

²⁰ Flyttet fra fredag 13. for å ikke kollidere med hjemmeeksamen i JUS221

				FAGKRITISK DAG ²¹	JUS213 ERSTATNINGS- RETT
11 (10.-14.3)					Innlevering 1. utkast semesteroppgave JUS215
12 (17. – 21.3.)	OPPSTART JUS214 Tings- og immaterialrett	Hjemmeeksamen JUS232 ²² og JUS290-2-A Fredag: Innleveringsfrist seminaroppgave EXPHIL/JUS110			
13 (24.-28.3)					
14 (31.3-4.4)					
15 (7.-11.4)	Oblig JUS222 publiseres kl. 09.00				Innleveringsfrist oblig JUS222 kl. 13
	Oblig publiseres JUS347 ²³				Innleveringsfrist oblig JUS347
16 (14. – 18.4)				Skjærtorsdag	Langfredag
17 (21. – 25.4)	2. påskedag				
18 (28.4 – 2.5)				1. mai	
19 (5. – 9.5)					
20 (12. – 16.5)	INNLEVERING MASTEROPPGAVE JUS399 ²⁴ + JUS396				

²¹ Alltid Fagkritisk dag første torsdag i mars

²³ Flyttet fra uke 16 pga påsken

²⁴ Masteroppgaven skal normalt leveres 10.5, men siden dette er en lørdag flytter vi fristen til 12.5 i 2025

21 (19.-23.5)					Innlevering EKSAMEN JUS329
22 (26.-30.5..)				Kr. Himmelfart	
23 (2.-6.6)	EKSAMENSUKE VALG - OG SPESIALEMNER				EKSAMEN JUS214
24 (9.-13.6)	EKSAMENSUKE VALG- OG SPESIALEMNER				
	2. pinsedag	EKSAMEN JUS347			EKSAMEN JUS222 ²⁵
25 (16.-20.6)	EKSAMENSUKE VALG - OG SPESIALEMNER				Innlevering masteroppgave JUS397 Forskerlinjen
	Innlevering semesteroppgave JUS215 torsdag 20.6 kl. 13.00				

KONTINUASJONSEKSAMENER HØSTEN 2025²⁶

	MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG
UKE 31 (28.7.–1.8)	HJEMMEEKSAMEN JUS221 man - fre (ut 09.00-inn 13.00)				
	HJEMMEEKSAMEN JUS232 og JUS290-2-A (29.7. kl. 8.00 – 1.8. kl. 14.30)				
	ONSDAG KL. 14.00 JUS100 SEMINAROPPGAVE, JUS211 ARBEIDSOPPGAVE				
	FREDAG KL. 14.00: JUS212 MAPPEINNLEVERING, JUS215 SEMESTEROPPGAVE				
UKE 32 ²⁷ (4. – 8.8)	JUS100 - kunnskapstest JUS231 JUS345	JUS211 – kunnskapstest 2t. JUS346	JUS212 JUS221 JUS347	JUS213	JUS214 JUS222

²⁵ Må ikke kollidere med valgerner på 3. studieår

²⁶ Med forbehold om at det kan komme endringer

²⁷ Her vil det også bli satt opp kontinuasjonseksamener for de norske valgernene på 3. studieår

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 13/24
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Forslag om tildeling av undervisningstimer for (i) kvalitetsløft for JUS399/JUS396 og (ii) emneansvar for JUS399 og JUS396

Stadieutvalget v/studiedekanen har fått inn et forslag fra emneansvarlig på JUS399 og JUS396, Maria Veia Lund, om særskilt godtgjøring i undervisningstimer for et kvalitetsløft av undervisningsopplegget rundt masteroppgavene og en generell oppjustering av godskrivingen for dette emneansvaret. Søknaden er utarbeidet i dialog med studiedekanen.

1. Innleiande om masteroppgåveemna og forslaget

Underskrivne overtok emneansvaret for JUS399 og JUS396 den 01.01.24. Etter forslag frå meg blei førelesingsrekka utvida med tre undervisningstimer samanlikna med H2023 og tidlegare år. Per nå er JUS399 tildelt totalt 12 førelesingstimer fordelt utover semesteret. Fire av dei er dedikert tekstkvalitet og vil bli gjennomført i samarbeid med Eivind Kolflaath. Resten skal eg halde sjølv.

Utforming av undervisningsopplegg er alltid tidkrevjande ved første gongs gjennomføring, og eg ber ikkje om særskilt godskriving for den alminnelege «oppstartskostnaden» ved overtaking av eit emne eller ei førelesingsrekke.

I lys av fakultetsstyret sine føringar for reforma av 5. studieår, er det samtidig nødvendig med særlege tiltak for å oppnå det overordna målet om fagleg fordjuping og opplæring til sjølvstendig arbeid. Eg viser til vedtak i sakene 60/23 og 82/23 med tilhøyrande saksframlegg, der det går fram

- *at 10 av studiepoenga som i dag ligg til JUS399 skal overførast til eit perspektivemne om «Problemanalyse og forskningsmetoder»,*
- *at det skal jobbast vidare mot etablering av heilårslinjer på 5. studieår,*
- *at det skal etablerast eit undervisningsopplegg på 5. studieår som føreset at studentane er til stades på fakultetet og deltar i undervisninga,*
- *at det skal innførast justerande munnleg eksamen for JUS399 (som for JUS396) og*
- *at reforma for 5. studieår skal setjast i verk frå studieåret 2025/2026*

På denne bakgrunnen ber eg SU vurdere særskilt godskriving i timerekneskapen for følgjande tiltak, som tar sikte på å følgje opp dei nemnte føringane og førebu iverksetjing av reforma H2025:

- a) Kartlegging, vurdering og justering av fagmøta og den fagansvarlege si rolle i JUS399 (30 timar)*
- b) Etablering av studentkollokvier og andre tiltak som stimulerer til opphald i Bergen (inntil 30 timar)*

Også koordinering med nytt emne («Problemanalyse og forskningsmetoder») vil krevje ei form for tilpassing av JUS399/JUS396 som potensielt fortener særskilt godskriving. Sidan eg forventar at dette arbeidet primært vil måtte gjerast V2025, held eg dette utanfor nå i første omgang.

I tillegg ber eg SU vurdere

c) *oppjustering av den faste timesatsen for emneansvar for JUS399 og JUS396 (frå 30 til 60 timar per semester).*

2. Nærmare om utviklingsarbeid knytt til JUS399 og JUS396

a) Kartlegging, vurdering og justering av fagmøta og den fagansvarlege si rolle i JUS399

Det er i dag etablert 19 «faggrupper», kvar med minst éin fagansvarleg. Den fagansvarlege skal gjennomføre eit fagmøte kvart semester. På [emnesida til JUS399](#) går det fram at deltaking på fagmøte «er et svært nyttig grunnlag for beslutningen om fagområde for masteroppgaven». Ved påmelding til JUS399, skal studentane oppgi «fagområde, problemstilling og prosjektskisse for sin masteroppgave». Endeleg er det opplyst at val av faggruppe er bindande etter at fakultetet har inngått avtale med rettleiar, og at endring av problemstilling etter dette tidspunktet berre kan skje i samråd med rettleiar.

Den fagansvarlege har såleis ein sentral posisjon når studentane skal velje fagområde og problemstilling for masteroppgåva. Dette til trass, finst ingen formalisert kontakt mellom dei fagansvarlege og den emneansvarlege, og dei fagansvarlege har inga skriftleg rolleskildring å halde seg til. Eg har elles fått opplyst at studentoppmøtet på fagmøta er svært varierende, men ofte ganske dårleg.

På denne bakgrunnen har seg vurdert det som nødvendig å skaffe meg eit oversyn over status per i dag, under dette innhaldet i fagmøta og korleis dei fagansvarlege oppfattar (og løyser) oppgåvene sine. Kartlegginga har mellom anna avdekket eit behov for betre informasjonsflyt mellom den emneansvarlege og dei fagansvarlege, ei skriftleg rolleskildring og visse justeringar av opplegget. Eg har også funne det føremålstenleg med ein ny godskrivingsmodell, som blir lagt fram for SU i separat sak.

Det er gjort nærmare greie for utført arbeid og justeringar mv. i dokumentet *Faggrupper – kartlegging og justering* av 06.02.24, oversendt SU som orienteringssak.

I framhaldet vil det vere nødvendig med vidare oppfølging i form av dialog med dei fagansvarlege og dei emneansvarlege, særleg knytt til gjennomføringa av fagmøta og omlegging av faggruppepresentasjonane på Mitt UiB (tidl. emnebanken).

b) Etablering av studentstyrte kollokviegrupper og andre tiltak som stimulerer til opphald i Bergen

Det er velkjent at svært mange studentar vel å gjennomføre skrivesemesteret andre stader enn i Bergen. I framlegget til sak 60/23 for fakultetsstyret, er det peika på at talet på studentar som er til stades på Dragefjellet og deltar i undervisninga, er «langt under den kritiske masse som er påkrevd for et godt læringsmiljø». På denne bakgrunnen er det gitt signal om at reforma av 5. studieår bør inkludere «betydelige elementer av obligatorisk oppmøte». Ei innføring av obligatoriske arbeidskrav i JUS399 og JUS396, bør i utgangspunktet komme i tilknytning til reforma, dvs. H2025.

Frå det nemnte utgangspunktet bør det gjerast unntak for så vidt gjeld plikt til å ta imot rettleiing, jf. argumentasjonen i sak 60/23 for fakultetsstyret. Særleg i lys av den raske utviklinga av kunstig intelligens, framstår det fornuftig å iverksette dette tiltaket allereie H2024. Arbeid med å få innført dette, er allereie sett i gong.

Heller ikkje i dag kan studentane krevje tilrettelegging for fjernstudium med rettleiing over telefon, digitale møte og e-post. Rettleiar står såleis fritt til å krevje fysisk oppmøte til rettleiingssamtalar, men dette har i liten grad blitt formidla i skriftleg informasjon som går ut til studentar og rettleiarar. Det er såleis behov for å oppdatere den skriftlege informasjonen om rettleiingsforholdet og instruksjonen for rettleiar. Kombinasjonen av plikt til å ta imot rettleiing, og ei understreking av at ein ikkje kan forvente tilrettelegging for fjernstudium, kan i seg sjølv kunne motivere fleire til å planlegge for opphald i Bergen gjennom heile skrivesemesteret.

Våren 2024 er studentane gitt tilbod om å følgje eit opplegg for studentkollokvium med fagleg og administrativ støtte frå den emneansvarlege. Det er lagt opp til tre kollokvium (veke 8, veke 12 og ca. veke 18). Studentane er oppfordra til å gå saman i grupper på ca. 4, og dei som ikkje sjølv dannar kollokviegrupper er gitt tilbode om å melde interesse pr e-post til underskrivne. Per dags dato har 19 studentar bedt om å få tildelt kollokviegruppe, og fristen for å melde interesse er ikkje gått ut.

I forkant av kvart kollokvium vil eg legge ut innspel til opplegg for gjennomføring. Den første vil handle om problemformulering og avgrensing/tilskjering av prosjektet; den andre om tekstkvalitet og den siste om innleiinga. Terskelen for deltaking er forsøksvis lagt lågt. Det er formidla til studentane via Mitt UiB

- at opplegget for kollokviegruppene kjem i forlenginga av, og bygger på, undervisningsøktene ved fakultetet,
- at dette inneber at dersom ein ikkje følgjer undervisningsrekka, er det vanskeleg å få til ei fullverdig deltaking, og
- at kollokvium fungerer best i fysiske møte, slik at digitale kollokviegrupper berre bør vere eit alternativ dersom alle i gruppa ønskjer ei slik løysing.

På denne bakgrunnen er tildeling/etablering av kollokviegrupper via den emneansvarlege reservert for studentar som tar sikte på å følgje undervisninga i Bergen og er førebudd på å stille til fysiske møte i kollokviegruppa. Fjernstudentar er oppfordra til å danne eigne grupper og har høve til å trekkje vekslar på materiale og innspel som blir publisert på Mitt UiB.

Endeleg har eg inkludert større grad av studentaktivitet i undervisningsøktene enn det som har vore vanleg på dette emnet, primært i form av oppgåveløysing i summegrupper, etterfølgt av oppsummering i plenum. Etter mitt syn bør vi avstå frå å gjere *oppmøte* obligatorisk, med mindre dette er nødvendig for å gjennomføre meningsfulle læringsaktivitetar som i praksis krev fysisk oppmøte. Utprøving av ulike læringsaktivitetar legg grunnlaget for ei vurdering av om desse etter kvart *bør* gjerast obligatoriske.

Ovanstående tiltak bør evaluerast, slik at opplegget kan utviklast vidare. Eg ønskjer derfor å gjennomføre ei enkel spørjeundersøking blant studentane etter at masteroppgåva er levert.

2. Timesatsen for emneansvar for JUS399 og JUS396

Emneansvaret for JUS399 og JUS396 blir i dag honorert med 30 timar per semester. Til samanlikning er satsen for obligatoriske fag på 1.-4. studieår 50 timar pluss 3 timar per studiepoeng, mens emneansvar for JUS397 (Forskarlinja) blir honorert med 50 timar pluss 5 timar per student på emnet. Eit heva ambisjonsnivå for 5. studieår, inkludert masteroppgåva, tilseier at utteljinga i timerekneskapen bør aukast.

Basert på dei ovanfor skisserte planane for masteroppgåveemna, vil den emneansvarlege måtte ha ei meir aktiv rolle ved planlegging og gjennomføring av ei «fagveke» som samlar alle fagmøta. Utover det å gjennomføre orienteringsmøte for studentane, vil det mellom anna dreie seg om dialog med dei

fagansvarlege og det å vere tilgjengeleg for studentspørsmål i denne perioden. Til dette kjem oppfølging og vidareutvikling av opplegget for studentstyrte kollokviegrupper. Endeleg ser eg det som føremålstenleg å få eit fast innhopp (ca. 10 min) i ei førelesing tidleg på hausten på 3. studieår (kvart år). Føremålet er å forklare kva det inneber å skrive masteroppgåve, fortelje litt om undervisningsopplegget på JUS399, inkl. behovet for (eventuelt: nødvendigheita av) å vere til stades i Bergen, og å oppfordre studentane til å vere på leit etter eigna problemstillingar gjennom heile 3. og 4. studieår.

I vurderinga av kva som er ein rimeleg timesats for emneansvaret for JUS399 og JUS396, må det også takast omsyn til at sjølv om JUS396 ikkje har eit separat undervisningsopplegg, følgjer det administrativt meirarbeid med inndeling i to emne. Som døme kan nemnast vedlikehald av emnesida til JUS396 på Mitt UiB, med tilhøyrande publisering av materiale som er relevant for desse studentane.

Endeleg må det takast med i rekninga at som emneansvarleg for JUS399 og JUS396, er rolla aktiv heile året. Såleis går ein glipp av flater med heilt fri til forskning. Samtidig er undervisninga på JUS399 langt ifrå tilstrekkeleg til å fylle opp undervisningsplikta. I motsetning til andre emne på studiet, har ein ikkje tilgang på storgrupper eller seminar som normalt gir (relativt sett) god utteljing innan ein avgrensa tidsperiode. Ei heller skal det utarbeidast eksamenar og kursoppgåver med rettleiing, eller gjerast nivåkontroll under sensuren. Dette inneber at sjølv om den emneansvarlege held alle førelesingane sjølv (8 aleine og 4 delte per semester), utgjer det samla timetalet for emneansvar og undervisning på JUS399/JUS396 164 timar i året med dagens satsar. Dette utgjer berre 20 % av den årlege undervisningsplikta etter fråtrekt administrasjonsfrådrag på 115 timar. Det kan også nemnast at dersom masteroppgåveemna hadde følgd den same godskrivingsordninga som obligatoriske fag på 1.-4. studieår, ville emneansvaret for JUS399 aleine gitt 280 timar i året (140 pr semester).

07.02.2024

Maria Veia Lund

Forslag til vedtak:

Følgande tiltak får særskilt godskrivning i timerekneskapan i forbindelse med reforma av JUS396 og JUS399:

- a) Kartlegging, vurdering og justering av fagmøta og den fagansvarleg si rolle i JUS399 (30 timar)
- b) Etablering av studentkollokvier og andre tiltak som stimulerer til opphald i Bergen (inntil 30 timar)
- c) oppjustering av den faste timesatsen for emneansvar for JUS399 og JUS396 (frå 30 til 60 timar per semester).

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 14/24
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Ny godskrivingsmodell for fagansvarlege tilknytt JUS399 Masteroppgave

---

Studieutvalget v/studiedekanen har mottatt forslag fra den nye emneansvarlige på JUS399, Maria Veia Lund, om endret godskrivning for de fagansvarlige som er knyttet til JUS399. Forslaget er utarbeidet i dialog med de fagansvarlige og studiedekanen.

Bakgrunn:

Eg viser til notatet *Faggrupper - Kartlegging og justering* av 06.02.2024, sendt til SU som orienteringssak. I dokumentet er det gjort greie for kvifor någjeldande modell for godskrivning av fagansvar bør endrast og konsekvensane for dei fagansvarlege. Også dei økonomiske konsekvensane for fakultetet er etter beste evne forsøkt klargjort, og eg legg til grunn at utrekninga i notatet blir kvalitetssikra av SU.

På denne bakgrunnen føreslår eg følgjande forslag til vedtak:

Den fagansvarleg får godskrive 6 timar som fast sats + 1,5 time per student i faggruppa, per semester.

07.02.2024

Maria Veia Lund
emneansvarleg JUS399

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 15/24
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Forslag om endra namn på faggrupper og samanslåing av to faggrupper tilknytt JUS399 Masteroppgåve

---

Bakgrunn:

Eg viser til sak 17/19 i SU-møte den 20.03.2019, der det går fram at det ikkje gjeld bestemte formkrav for oppnemning av nye fagansvarlege, men at SU skal haldast orientert. Det ligg nær å tenkje at tilsvarande gjeld ved endring av namn på faggrupper og andre mindre justeringar. For ordens skyld legg eg uansett det følgjande samla fram for SU, som orientering/forslag:

1. Faggruppa «Nasjonal og internasjonal naturressurs-, miljø- og energirett» endrar namn til «Klima-, energi- og miljørett», etter ønske frå den fagansvarlege Ignacio Herrera Anchustegui.
2. Faggruppa «Alminnelig og spesiell kontraktsrett» endrar namn til «Avtalerett og obligasjonsrett», etter ønske frå den fagansvarlege Hilde Hauge.
3. «Rettsstat» og «Folkerett og menneskerettar», blir slått saman til «Statsrett, folkerett og menneskerettar» med verknad f.o.m. H2024.
4. Eirik Holmøyvik blir aleine fagansvarleg for faggruppa «Statsrett, folkerett og menneskerettar». Erling Johannes Husabø og Jørgen Aall går etter eige ønske ut av rolla som fagansvarleg.

Om punkt 3: Grensa mellom «Rettsstat» og «Folkerett og menneskerettar» er uskarp, ein del prosjekt ligg i overlappingsområdet, og det kan vere vanskeleg for studentane å velje «rett» gruppe. Innretninga på den nye gruppa gir dermed god meining både fagleg og pedagogisk. Endringa medfører ingen økonomisk eller administrativ meirkostnad. Basert på påmeldte studentar dei siste åra, er det heller ikkje grunn til å frykte at den nye faggruppa blir større enn det som er føremålstenleg. At samanslåinga skal ha verknad f.o.m. H2024, inneber at det er den nye gruppa som blir presentert for studentane når fagmøta skal gjennomførast i mars, og ved påmelding i mai.

07.02.2024

Maria Veia Lund
emneansvarleg JUS399

Forslag til vedtak:

1. Faggruppa «Nasjonal og internasjonal naturressurs-, miljø- og energirett» endrar namn til «Klima-, energi- og miljørett»
2. Faggruppa «Alminnelig og spesiell kontraktsrett» endrar namn til «Avtalerett og obligasjonsrett»
3. «Rettsstat» og «Folkerett og menneskerettar», blir slått saman til «Statsrett, folkerett og menneskerettar» med verknad f.o.m. H2024.

4. Eirik Holmøyvik blir aleine fagansvarleg for faggruppa «Statsrett, folkerett og menneskerettar». Erling Johannes Husabø og Jørgen Aall går etter eige ønske ut av rolla som fagansvarleg.

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 16/24
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Forslag til SU om ny emneskildring for JUS399 Masteroppgave

Fakultetsstyret har i sakene [60/23](#) og [82/23](#) gjort vedtak med relevans for JUS399. Mellom anna er [det vedtatt at det f.o.m. studieåret 2025/2025, skal innførast «pliktil til å motta veiledning og en justerende muntlig eksamen» for JUS399. Vidare er det vedtatt at emnet JUS348 *Problemanalyse og rettsvitenskapelige forskningsmetoder* skal opprettast f.o.m. studieåret 2025/2025. Det går fram av saksnotatet at dette emnet vil tene som eit «forkurs» for masteroppgåveemna.](#)

Vidare er underskrivne oppfordra av studiedekananen til å gjennomføre ein fullstendig gjennomgang og vurdering av alt reglement og informasjon knytt til masteroppgåveemna. Gjennomgangen avdekkar ei betringspotensial, særleg knytt til følgjande punkt:

- Relevant informasjon er spreidd utover fleire nettsider på ein måte som *kan* gjere det vanskeleg for studentar å kjenne seg trygge på at dei har fullt oversyn.
- Ein del informasjon er gitt «dobbel opp», altså på fleire ulike nettsider.
- Noko av det publiserte materialet er utdatert og kan tolkast som motstridande mot informasjon som er gitt i ettertid (særleg om kjeldetilvisingar).

[Forslaget om ny emneskildring følgjer opp føringane frå fakultetsstyret, og kan elles reknast som eitt av fleire element i ein større «oppryddingsinnsats» for så vidt gjeld reglement og informasjon til studentar, rettleiarar og sensorar.](#)

[Forslaget er limt inn nedanfor, og er \(under «Mål og innhald»\) tilpassa](#) separat forslag om samanslåing av faggrupper og endring av gruppenamn. Eg vil særskilt [framheve følgjande aspekt:](#)

1. Læringsmål

Dei nye læringsmåla svarer i det vesentlege til [dei någjeldande læringsmåla](#), men er forsøkt formulert på ein klarare måte og har fått nokre tillegg:

- Studenten skal vere i stand til å identifisere ei problemstilling som er *eigna for analyse i ei rettsvitenskapleg avhandling*.
- Studenten skal vere i stand til å formulere rettsvitenskaplege problemstillingar, argumentasjon og konklusjonar *på ein presis måte* (ferdigheiter) og kunne formidle omfattande sjølvstendige arbeid *på ein ryddig og presis måte* (generell kompetanse).
- Studenten skal kunne planlegge og gjennomføre eit større juridisk arbeid innan ein gitt frist.
- Studenten skal kunne ta imot tilbakemeldingar på eige arbeid og nyttiggjere seg slike tilbakemeldingar
- Studenten skal kunne gi rettleiing om spørsmål som juristar kan greie ut i tverrfagleg samarbeid.

Læringsmåla gir grunnlag for å innføre obligatorisk rettleiing og å oppretthalde dagens praksis knytt til innleveringsfrist. I samråd med dei emneansvarlege for «[Problemanalyse og rettsvitenskapelige forskningsmetoder](#)», er læringsmåla formulert på ein måte som er meint å sikre eit godt samband mellom «forkurset» og JUS399.

2. Rettleiing som obligatorisk arbeidskrav

Forslaget inneber innføring av plikt til å ta imot rettleiing eitt år tidlegare enn fakultetsstyret har vedtatt. Ei slik omlegging fører ikkje med seg administrative vanskar, og i lys av utviklinga knytt til kunstig intelligens og eit auka fokus på bruk av andre sine arbeid i masteroppgåver, synest det føremålstenleg å innføre ei slik plikt allereie H2025. Informasjon om korleis rettleiar og administrasjonen vil følgje opp dette arbeidskravet, er tenkt formidla i standard e-post til rettleiarane, og på nettsidene [Instruks for veiledning og sensur på JUS399 og JUS396 masteroppgave](#) og [Masteroppgave ved Det juridiske fakultet](#).

I forslaget er det lagt inn ei opplysning om at studentar ikkje kan krevje at rettleiar legg til rette for fjernstudium. Dette er i samsvar med gjeldande praksis, men blir nå tydeleggjort for både rettleiarar og studentar.

21.02.2024

Maria Veia Lund

emneansvarleg JUS399

Vedlegg

Emneskildring

Mål og innhald

Masteroppgåva skal vere eit sjølvstendig arbeid, skreven under rettleiing, der studenten sjølv har ansvaret for framdrift og resultat.

Påmelding til JUS399 skjer i oktober for skrivning om våren, og i mai for skrivning om hausten. Ved påmelding skal studenten oppgi fagområde og problemstilling, og levere prosjektskisse for si masteroppgåve. Val av fagområde og problemstilling er styrande for plassering i faggruppe og tildeling av rettleiar, og er såleis bindande etter at fakultetet har inngått avtale med rettleiar. Problemstillinga kan likevel avgrensast og tilpassast i ettertid, dersom endringane blir gjort i samråd med oppnemnt rettleiar og ikkje føreset byte av rettleiar.

I god tid før påmeldingsfristen går ut, arrangerer fakultetet eit orienteringsmøte om masteroppgåveemnet. Orienteringsmøtet blir etterfølgt av ei rekkje fagmøte, der dei fagansvarlege informerer om sine respektive fagområde og der studentane kan ta opp moglege problemstillingar som dei vurderer å skrive om.

Fagområda som studentane kan velje mellom, er organisert i følgjande faggrupper:

1. Dynamisk tingsrett, panterett og konkursrett
2. Strafferett, internasjonal strafferett og straffeprosess
3. Arbeidsrett og diskrimineringsrett
4. Arverett og familierett
5. Erstatningsrett og forsikringsrett
6. Klima-, energi- og miljørett
7. Forvaltningsrett og velferdsrett
8. Immaterialrett
9. Marknadsrett og konkurranserett
10. Avtalerett og obligasjonsrett
11. Statsrett, folkerett og menneskerettar
12. Sivilprosess og konfliktløsning
13. Rettskultur, rettsfilosofi og metode
14. Selskapsrett
15. Skatterett
16. Tingsrett, kommunalrett, planrett og miljørett
17. EU- og EØS-rett
18. Barnerett

Særleg om gruppearbeid

Masteroppgåva kan skrivast som gruppearbeid av to studentar. Søknad om gruppearbeid må leverast ved påmelding, av begge studentane. Begge må oppgi namnet på den ein ønskjer å skrive saman med og levere likelydande prosjektskisser. Prosjektskissa må vise at prosjektet er veileigna for gruppearbeid. Av skissa må det også gå fram korleis studentane har tenkt å løyse utfordringar som oppstår dersom samarbeidet ikkje varer fram til levering.

Søknaden blir behandla av den emneansvarlege. Dersom prosjektet blir vurdert som realistisk og veileigna, vil fakultetet prøve å finne rettleiar. Dersom fakultetet finn rettleiar, blir søknaden innvilga. Dersom prosjektet ikkje blir vurdert som realistisk og veileigna, eller fakultetet ikkje lykkast med å finne rettleiar, blir det gitt ein ny, kort frist for å levere ny prosjektskisse – enten saman eller individuelt.

Sjå nærmare om sensur av gruppearbeid under «Vurderingsformer».

Læringsutbyte

Kunnskapar

Studenten skal tileigne seg

- avansert materiell kunnskap innanfor det fagområdet masteroppgåva omhandlar
- avansert kunnskap om metode og særskilte metodiske utfordringar på fagområdet
- avansert kunnskap om grunnleggjande vitkapsideal, under dette krav til kjeldetilvisingar og respekt for andre sine arbeid
- kunnskap om etiske spørsmål innan fagområdet.

Ferdigheiter

Studenten skal vere i stand til å

- identifisere problemstillingar som er eigna for analyse i ei rettsvitenskapelig masteroppgåve
- formulere problemstillingar, argumentasjon og konklusjonar på ein presis måte
- analysere problemstillingar på ein sjølvstendig måte og i samsvar med faglege ideal
- orientere seg i tilfanget av kjelder, finne relevante kjelder og skilje kjelder med akademisk tyngde frå andre
- skilje mellom rettsdogmatiske analysar og andre analyser i rettsvitenskapelig arbeid (historiske, teoretiske mfl.)
- vurdere gjeldande rett og drøfte behov for endringar
- skrive ei sjølvstendig framstilling med ein ryddig struktur.

Generell kompetanse

Studenten skal etter gjennomført masteroppgåve

- kunne planlegge og gjennomføre eit større juridisk arbeid innan ein gitt frist
- kunne formidle omfattande sjølvstendige arbeid på ein ryddig og presis måte
- kunne ta imot tilbakemeldingar på eige arbeid og nyttiggjere seg slike tilbakemeldingar
- kunne bruke kunnskapar og ferdigheiter på nye rettsområde og bidra til løysing av nye problem
- kunne gi rettleiing om spørsmål som juristar kan greie ut i tverrfagleg samarbeid.

Fulltid/deltid

Fulltid

Studiepoeng, omfang

30 studiepoeng

Studienivå (studiesyklus)

I løpet av masterprogrammets femte år skal studenten levere eit sjølvstendig skriftleg arbeid tilsvarande 30 studiepoeng. Etter søknad kan masteroppgåva vere gruppearbeid.

MA-nivå

Undervisningssemester

Vår og haust

Undervisningsstad

Det juridiske fakultet

Krav til forkunnskapar

Fjerde studieår må vere fullført før ein byrjar på masteroppgåva. Sjå [Utfyllende regler for studier ved Det juridiske fakultet](#) § 2-3 nr. 2 om tilpassa utdanningsplan.

Tilrådde forkunnskapar

Studentar som skriv masteroppgåve innan emne som ikkje er ein del av dei obligatoriske emna på masterprogrammet, kan ha stor nytte av å velje spesialemne eller emne i løpet av utvekslingsopphald på 5. studieår, som er relevante for tematikken i masteroppgåva.

Studiepoengsreduksjon

Ingen overlapp med emne ved Det juridiske fakultet.

Krav til studierett

[MAJUR](#) eller [MAJUR-2](#).

Arbeids- og undervisningsformer

Undervisninga blir gitt på norsk.

Undervisningsopplegget for studentar som skriv masteroppgåve blir gjennomført kvart semester. Dette inneheld førelesingar i kombinasjon med oppgåveløysing og diskusjon, og omhandlar mellom anna rettskjeldesøk, forskingsetiske retningslinjer og tekstkvalitet. Fakultetet fasiliterer også etablering av studentstyrte kollokviegrupper, som får innspel til opplegg for eit avgrensa tal kollokvium.

Studentane har rett til 11 timar individuell rettleiing under arbeidet med masteroppgåva. Studentar som skriv masteroppgåve som gruppearbeid får til saman 22 timar rettleiing. Timetalet omfattar tida som rettleiaren bruker til lesing og godkjenning av prosjektnotat, lesing av utkast, utarbeiding av kommentarar, telefonkontakt, korrespondanse og samtale med studenten/studentane. Sensur av masteroppgåver føreset at oppgåva er skriven under rettleiing. I så måte har studenten også *plikt* til å ta imot rettleiing. Det er studentens eige ansvar å oppsøke og nyttiggjere seg rettleiing, og studenten kan ikkje krevje at rettleiaren legg til rette for fjernstudium i skrivesemesteret.

Normalordninga er at studenten får tildelt rettleiar av fakultetet. Eksterne rettleiarar må godkjennast av fakultetet. Sjå [fakultetets nettside om vilkår og retningslinjer for slik godkjenning](#).

Sjå også under "Obligatorisk undervisningsaktivitet" like nedanfor.

Obligatorisk undervisningsaktivitet

Innlevering av prosjektskisse og prosjektnotat

Ved påmelding til masteroppgåve skal studentane oppgi fagområde og problemstilling, og levere prosjektskisse skriven etter ein gitt mal.

Innan ein oppgitt frist ved semesterstart i skrivesemesteret, skal studentane levere prosjektnotat skriven etter ein gitt mal på minst 1500 ord pluss kjeldeliste. For gruppearbeid er tilsvarande nedre ordgrense for prosjektnotatet på 3000 ord. Prosjektnotatet skal godkjennast av rettleiaren. Underkjent prosjektnotat må omarbeidast og leverast innan ein ny kort frist, og godkjennast av rettleiaren.

Mal for prosjektskisse og prosjektnotat er publisert på Mitt UiB (krev pålogging).

Skrijving under rettleiing

Sensur av masteroppgåva føreset at oppgåva er skriven under rettleiing. Det å ta imot rettleiing er såleis eit obligatorisk arbeidskrav. Arbeidskravet er ikkje oppfylt dersom studenten ikkje har tatt kontakt med rettleiaren eller vore utilgjengeleg for rettleiaren, har latt vere å oversende tekst til rettleiaren eller på anna grunnlag må reknast for ikkje å ha tatt imot rettleiing. At studenten har vald ikkje å følgje rettleiaren sine faglege råd, inneber ikkje at rettleiing ikkje er tatt imot.

Rettleiinga skal avgrensast til eitt semester, med mindre noko anna er særskilt avtalt, eller det er særlege grunnar til at arbeidet med masteroppgåva har tatt lengre tid.

Fristar for påmelding, levering av prosjektnotat med meir:

Skrivesemester haust:

- 15. mai - påmelding og levering av prosjektskisse og eventuell søknad om gruppearbeid
- uke 34 (torsdag) - innleveringsfrist prosjektnotat
- uke 37 (torsdag) - innlevering nytt prosjektnotat (dersom 1. versjon blei underkjent)
- 10. november - studentane stadfestar innlevering av masteroppgåve

Skrivesemester vår:

- 15. oktober - påmelding og levering av prosjektskisse og eventuell søknad om gruppearbeid
- uke 3 (torsdag) - innleveringsfrist prosjektnotat
- uke 6 (torsdag) - innlevering nytt prosjektnotat (dersom 1. versjon ble underkjent)
- 10. april - studentane stadfestar innlevering av masteroppgåve

Sjå nedanfor om frist for innlevering av masteroppgåve.

Etter påmelding til emnet, vil fakultetet opprette vurderingsmelding; studenten kan ikkje sjølv vurderingsmelde seg. Studenten må semesterregistrere seg som normalt (frist 1. september for haustsemesteret og 1. februar for vårsemesteret).

Sjå også [Instruks for veiledning og sensur på JUS399 og JUS396 masteroppgave](#) og [Masteroppgave ved det juridiske fakultet](#).

Vurderingsformer

Masteroppgåva blir sensurert av to sensorar og gitt karakter frå A til E for greidd eller F for ikkje greidd.

Munnleg prøve blir gjennomført dersom sensorane finn grunn til det. Begge sensorane eksaminerer studenten i temaet som oppgåva gjeld eller tema som har tilknytning til det oppgåva gjeld. Munnleg

prøve kan også brukast for å kontrollere at oppgåva er eit sjølvstendig arbeid frå studenten, under dette gjennom spørsmål knytt til studentens rettskjeldesøk og metodiske tilnærming. Eventuell munnleg prøve blir gjennomført digitalt.

Studentar som har fått godkjent masteroppgåve (karakteren A-E), kan ikkje levere denne eller ei anna oppgåve til ny vurdering. Studentar som har fått vurdert ei innlevert masteroppgåve til F, kan berre levere masteroppgåve til ny vurdering dersom oppgåva tar opp ei anna problemstilling eller er ein vesentleg omarbeidd versjon av den tidlegare innleverte oppgåva. Fakultetet gir inntil ti timer ekstra rettleiing etter søknad. Den emneansvarlege avgjer om det skal oppnemnast ny rettleiar.

Sjå også [Krav til skriftlige arbeider på masterprogrammet i rettsvitenskap ved UiB](#) og [Instruks for veiledning og sensur på JUS399 og JUS396 masteroppgave](#).

Særleg om gruppearbeid

Masteroppgåver levert som gruppearbeid blir sensurert under eitt til éin felles karakter.

Ved eventuell munnleg prøve, skal sensorane sørge for at begge studentane blir eksaminert. Endeleg karakterfastsetting skal bygge på ei samla vurdering av studentane sine munnlege prestasjonar (solidarsensur).

Sensurklage kan leverast individuelt. Eventuell endring av karakter gjeld berre for den som har klaga. Dersom berre éin av studentane har klaga, kan den andre studenten tre inn i klaga innan éi veke etter at første student leverte klage sjølv om oppsett klagefrist er gått ut.

Språk og ordgrense

Masteroppgåva kan skrivast på norsk eller engelsk.

Rettleiande ordgrense er 12 000 ord. Oppgåver over 15 000 ord blir ikkje sensurert. For oppgåver levert som gruppearbeid er rettleiande ordgrense 21 000 ord, og oppgåver over 26 250 ord blir ikkje sensurert.

Fot- og sluttnotar skal reknast med i ordgrensa. Framside, innhaldsoversyn, register og litteraturliste skal ikkje reknast med i ordgrensa. Masteroppgåva skal ikkje ha føreord og skal i utgangspunktet ikkje leverast med vedlegg. Vedlegg kan leverast dersom dette er nødvendig for å skildre bruk av kunstig intelligens eller dersom oppgåva bygger på kjelder som ikkje er allment tilgjengeleg. Slike vedlegg skal haldast utanfor ordgrensa. Oppgåver som blir avvist som følge av at ordgrensa er overskriden, må omarbeidast og leverast eit seinare semester. Det blir ikkje gitt ekstra rettleiingstimar ved slik omarbeiding.

Innlevering av masteroppgåve

Masteroppgåva skal leverast elektronisk i Inspira. Innlevert oppgåve skal vere anonymisert, paginert og framsida skal opplyse om tittel på oppgåva, kandidatnummer og ordtal, inkludert fot- og sluttnotar.

For innlevering av oppgåva gjeld følgjande fristar:

- Skrivesemester haust: 10. desember.
- Skrivesemester vår: 10. mai.

Sjå også [Masteroppgave ved det juridiske fakultet](#).

Karakterskala

Ved sensur av masteroppgåve blir det brukt karakterskalaen A til E for greidd og F for ikkje greidd.

Vurderingssemester

Vår og haust.

Emneevaluering

I samsvar med retningslinjer for evaluering av emne ved Det juridiske fakultet.

Hjelpemiddel til eksamen

Ikkje relevant for dette emnet.

Programansvarleg

Studieutvalet ved Det juridiske fakultet

Emneansvarleg

Førsteamanuensis Maria Veia Lund

Administrativt ansvarleg

Det juridiske fakultet, studieadministrasjonen

Utvalg: Studieutvalget ved Det juridiske fakultet
Saksnummer: 17/24
Møtedato: 04.03.2024
Journalnummer: 2024/236

Endring i studieplan for MAJUR, Rettsvitenskap

I sak 16/24 er det foreslått å innføre veiledning som obligatorisk arbeidskrav i emnebeskrivelsen:

«Studentane har rett til 11 timar individuell rettleiing under arbeidet med masteroppgåva. Studentar som skriv masteroppgåve som gruppearbeid får til saman 22 timar rettleiing. Timetalet omfattar tida som rettleiaren bruker til lesing og godkjenning av prosjektnotat, lesing av utkast, utarbeiding av kommentarar, telefonkontakt, korrespondanse og samtale med studenten/studentane. Sensur av masteroppgåver føreset at oppgåva er skriven under rettleiing. I så måte har studenten også plikt til å ta imot rettleiing. Det er studentens eige ansvar å oppsøke og nyttiggjere seg rettleiing, og studenten kan ikkje krevje at rettleiaren legg til rette for fjernstudium i skrivesemesteret.»

I lyset av dette foreslås følgende endring i [Studieplan for MAJUR Rettsvitenskap](#) (med rødt):

Undervisningsmetodar

- *Førelasingar* blir som hovudregel tilbydd i alle emne.
- *Arbeidsgrupper* leidd av ein vidarekommen student (arbeidsgruppeleiar) blir haldne i alle emne på dei to første studieåra. Desse gruppene fokuserer på oppgåveløysing og har krav til førebuing og aktiv deltaking.
- *Storgrupper* under leiing av ein undervisar blir haldne i alle emne dei tre første studieåra. Det er krav til førebuing og aktiv deltaking.
- *Seminarundervisning* blir tilbydd på fjerde studieår. Det er krav til førebuing og aktiv deltaking.
- *Undervisningsforma* i valemna på tredje studieår og i spesialemna på femte studieår varierer. Sjå kvar enkelt emneskildring.
- ***Rettleiing under arbeidet med masteroppgåva er ein rett for studentane og ein føresetnad for sensur av innlevert oppgåve.***

forslag til vedtak:

Studieplan for MAJUR, Rettsvitenskap endres i tråd med forslaget i saksnotatet.

23.02.2024
ANNNI